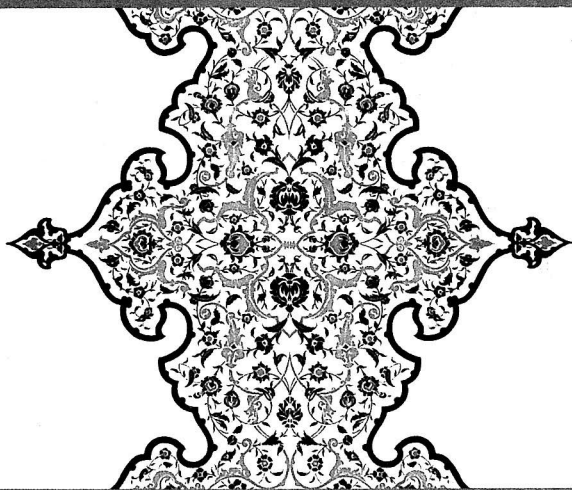

Falter & Flamme

Ein Jahrtausend
aserbaidshische
Liebeslyrik

Matthes & Seitz Berlin

Falter & Flamme | Pərvanə və şam

Ein Jahrtausend aserbaidische Liebeslyrik

● Azərbaycanın minillik məhəbbət poeziyası

Falter & Flamme Pərvanə və şam

Ein Jahrtausend aserbajdschanische Liebeslyrik
Azərbaycanın minillik məhəbbət poeziyası

•

Übertragen von | Tərcümə etdi
Nourida Ateschi | Nuridə Atəşi & Jan Weinert

•

A-31380

Matthes & Seitz Berlin

Inhalt | İçindəkilər

Qətran Təbrizi — 6
Məhsəti Gəncəvi — 8
Xaqani Şirvani — 16
Nizami Gəncəvi — 18
Qövsü Təbrizi — 32
Fəzlullah Nəimi — 34
Qazi Bürhanəddin — 38
Şah Qasimi-Ənvar — 42
İmadəddin Nəsimi — 46
Xəlili — 58
Şeyx İbrahim Gülşəni — 60
Şah İsmayıl Xətai — 62
Məhəmməd Füzuli — 72
Saib Təbrizi — 82
Molla Vəli Vidadi — 84
Molla Pənah Vaqif — 86
Qasım Bəy Zakir — 88
Heyran Xanım Dünbülü — 92
Abbasquluğa Bakıxanov — 98
Mirzə Şəfi Vəzəh — 100
Seyid Əbülqasim Nəbati — 102
Aşıq Ələsgər — 104

Xurşidbanu Natəvan — 106
Seyid Əzim Şirvani — 108
Zibə Xanım Ləli — 114
Qəmərbəyim Şeyda — 116
Fatma Xanım Kəminə — 118
Hüseyn Cavid — 120
Əliğa Vahid — 122
Cəfər Cabbarlı — 124
Mikayıl Müşviq — 126
Mirvarid Dilbazi — 130
Nigar Rəfibəyli — 134
Nəbi Xəzri — 136
Bəxtiyar Vahabzadə — 138
Mədinə Gülgün — 140
Qabil — 142
Əliğa Kürçaylı — 144
Əli Kərim — 146
Xəlil Rza Ulutürk — 150
Məmməd Araz — 152
Fikrət Qoca — 156
Nurəngiz Gün — 158
Çingiz Əlioğlu — 160
Sabir Rüstəmxanlı — 162
Kamal Abdulla — 164
Vaqif Bəhmənli — 166
Nuridə Atəşi — 168
Bayatılar — 172
Xalq mahnıları Volkslieder — 174

Ədəbiyyat xəzinəsinə son söz | Aus dem Schatzberg. Ein Nachwort — 176
 Müəlliflər | Die Autoren — 186

Qətran Təbrizi (1012–1088)

Hardasan, ey könlümə dinclik verən can, hardasan?
Çox çağırđım, gəlmədin, ey dərđə dərman, hardasan?

Fırqətə dözmək çətin, vəslinlə kəsdim ülfəti,
Şadlığı, şeiriyyəti məhv etdi hicran, hardasan?

Hər zaman könlüm sorar: neyçün susub əyləşmişəm?
Bir qəmər hicrində könlüm qaldı nalan, hardasan?

Daşla sinsaydı qolu vəslin, tapardım mumiya,
Hicr ilə sınımış qolum, qıl çarə, Loğman, hardasan?

Bir çırağ imiş vüsəl, düşdü qəfil tufanlara,
Nurumu zülmətmi uddu, ey çırağban, hardasan?

Hicrinin ya vəslinin xeyri nədir, mənası nə?
Bir qılınc çəkmiş zaman, vəsli tutur qan, hardasan?

Fırqətin bir tanrı hökmü... Sən özün tanırım mənim!
Tanrı hökmündən nə cür mən qurtarım can, hardasan?

[Getran Tebrisi]

Wo bist du, Seele, die dem Herzen Ruhe bringt, wo bist du?
Ich rief nach dir, du kamst nicht, die mir Heilung bringt, wo bist du?

Weh tut die Trennung, denn mit dir zu sein, das war vertraut mir.
Zertrümmert hat die Trennung, was von Freude singt, wo bist du?

Noch immer fragt mein Herz, warum du schweigst und dich nicht hinsetzt,
Vom Mond in Trennung, die mein weinend Herz auswringt, wo bist du?

Und bräche mir der Arm des Bundes, fände ich doch Heilung.
Der Arm brach in der Trennung, heil mich, Heilerin, wo bist du?

Wir saßen bei der Lampe, die fiel plötzlich in die Sintflut.
Mein Licht von Finsternis geschluckt! Lichtbringerin, wo bist du?

Von Trennung und Vereinigung, was ist der Sinn, das Gute?
Das Schwert der Zeit trennt Eines, und das blutet hin, wo bist du?

Der göttliche Befehl der Trennung... denn da du mein Gott bist,
Wie käm ich frei von dem Befehl im Gottessinn? Wo bist du?

Arvadla kişini bağlayar kəbin,
Bu işə yol verir şəriət, ayın.
Mənimsə kəbinim bir rübaidir,
Varmı bu kəbinə yol verən bir din?

Heç doymazsan, oğlan, dodağımdan sən,
Sonra bu payı da məndən görməzsən.
Mən sənin xəstənəm, ey Xətiboğlu,
Nədən bu dərdimə dərman verməzsən?!

Bir buse ver mənə qənd ləblərindən,
Bir yox, iki, üç, dörd, beşini ver sən.
Altı, yeddi, səkkiz, doqquzunu ver,
Sonra da on buse lütf eylə birdən.

Acıqlanma dedi, ey yar, bu gecə,
Dinlə vəsiyyəti, dildar, bu gecə.
Açaram qoynumu, sənə səbr elə,
Gəl qisas axtarma, zinhar, bu gecə!

Yetməzmi qərribə verdin işgəncə,
Cəfanın hüdudu olmazmı sənə?
Dedmişdin: Gəncədə kama yetərsən,
İndi bu mən, bu sən, bax bu da Gəncə!...

Für den Mann und die Frau doch ein Trauschein ist,
daß ihr Rechte und Brauch und Gesetze wißt.
Doch mein Trauschein allein, das ist mein Gedicht.
Ob ein Glauben wär, der diese Ehe schließt?

Du, mein Junge, wirst nie meiner Lippen satt.
Ein Geschenk bin ich, wie man's nur einmal hat.
Deine Kranke bin ich, du Predigersohn.
Komm, und heile doch sie, die um Heilung bat!

Gib einen Kuß mir mit des Mundes Süße!
Nicht einen — zwei, drei, vier und fünf, das wisse,
sechs, sieben, acht und neun sollst du mir geben.
Auf einmal gib mir dann zugleich zehn Küsse!

Liebster, zürne mir nicht, ach in dieser Nacht.
Und belehre mich nicht, ach in dieser Nacht.
Ich entblöbe die Brust für dich, hab Geduld.
Gott, kein Rachegericht, ach in dieser Nacht.

Du hast mich so verletzt, so bis zur Gänze.
Hat jede Folter nicht auch eine Grenze.
Versprachst du nicht, du wärs in Gence bei mir?
Du bist hier, ich bin hier. Sind wir in Gence?

Gözəl, bax, bir mənəm, bir sən, nə xoş hal.
Nuş edək şərabı coşsun cah-cəlal.
Gecə yar zülfü tək uzansın, fələk!
Sübhün açarını sən quyuya sal!

Bu vüsal gecəsi, amandır, yatma!
Murada yetməyə zamandır, yatma!
Xumar gözlərini qapama ey yar!
Bü, ələ düşməyən bir andır, yatma!

Nədən səni belə yandırdılar şam,
Yoldan çıxartdılar burda bir axşam?
Sən özün dilə gəl, neyləsin, əgər —
Yaranmışsa ancaq yanmaqçün adam!?

Nəmli gözlərimdən axan gilələr
Xəncərdən damlayan al qana bənzər.
Qəlbim kabab olmuş, tökülür qanlı su
Kababdan qanlı su damlamaz məgər?

Gəl qoy dadağımı, dodağıma yar,
Sən məni yenidən həyata qaytar.
Eşqindən o qədər məst olmuşam ki,
Neyləsən bilmərəm dünyada nə var.

Schau, mein Schöner, wie schön: Nun sind wir allein.
Laß uns trinken den Wein, laß uns fröhlich sein!
Himmel, lang sei die Nacht, so lang wie dein Haar.
Wirf den Schlüssel ins Grab, dann im Morgenschein.

Oh diese Nacht ist unsre Nacht, schlaf bitte nicht!
Nur jetzt wird unser Wunsch vollbracht, schlaf bitte nicht!
Die trunkenen Augen schließ nicht zu, Geliebter du!
Der Augenblick nie wieder lacht, schlaf bitte nicht!

Wie Kerzen brennst du hell! Mußt du so brennen?
Sie haben abends dich verführen können.
Oh, sage du mir nun: Was kann man tun, wenn
ein Mensch geschaffen ist, nur um zu brennen?

Tränennaß ist das Aug, und es fließt und fließt.
Ist so rot wie das Blut, das das Schwert vergießt.
Ach, mein Herz ward zu Fleisch, blutig Wasser tropft.
Tropft nicht Wasser wie Blut, das vom Fleisch abfließt?

Oh, meinen Mund, ihn soll dein Mund berühren.
Ins Leben, ach, sollst du mich wieder führen.
So trunken bin ich doch von deiner Liebe.
Was du auch tust, die Welt würd ich nicht spüren.

Saçların ətrafa xoş ətir saçar,
Səhər yeli onu vurub dağıdar —
Qolunu boynumda görsə bir zahid, —
Heç ola bilərmə, o bir də dindar?!

Hələ mey var ikən, ey nigar, yatma,
Busəsiz qalarsa dodaqlar, yatma!
Gecə qaranlıqdır, bədələr aydın,
Xəlvət bir guşədir, mey də var, yatma.

Gümüş bəxş edərəm hatəmtək hər an,
Hədiyyə verərəm Çini də, canan!
Sərxoşkən iki min Xətiboğlunu,
Verərəm bir şirin nəğməyə qurban.

Mənə mey ver, fələk qəmlidir yaman,
Ey yarım, öldürdü məni bu hicran.
Mənim kimi şadlıq sevəni neçün
Badəsiz, canansız əzir bu dövran?

Bənzər, dərzə oğlu, üzün qəmərə,
Sənə yüz Məhsəti dönər çəkərə.
Əlindəki saptək yolum düşə kaş,
Şəkər dodağına gündə yüz kərə.

Ein süßer Dufthauch strömt aus deinen Haaren.
Kannst vor dem Morgenwind dein Haar nicht wahren.
Nähm mich ein frommer Mann wohl in die Arme,
ließ er nicht Frömmigkeit und Glauben fahren?

Geliebter, hier ist Wein, schlaf bitte nicht.
Kein Kuß soll dem Mund sein? Schlaf bitte nicht.
So dunkel ist die Nacht, das Glas blinkt hell.
Heimlich trink mit mir Wein! Schlaf bitte nicht.

Wie der König verschenkt Silber, schenkt ich gern.
China gern ich dir schenkt, Liebster, du mein Stern.
Bin ich trunken, ach, zwei Tausend Prediger
hätt ich leicht doch verschenkt, um ein Lied zu hören.

Schenk mir Wein ein, weil das Leben traurig ist.
Ach, die Trennung ist das, was mein Herz zerfrißt.
Warum mir, warum mir, die die Freude liebt?
Ohne Lieb, ohne Glas, alles mich verdrießt.

Du Schneidersohn, mondgleich ist dein Antlitz mir.
Mehsetis, hunderte, gern dienten sie dir.
So wie der Faden hier in deinen Fingern
berührt ich hundertmal am Tag den Mund dir.

Xoşbəxtdir rüxünə rüx qoysa hər kəs,
Rüxün eyləyəni şah edə bilməz.
Mən oyuna baxım yoxsa rüxünə,
Bu halla neyləyim, mat qalmayım bəs?

O günəşüzlüyə olummu heyran?
Yoxsa kam alımmı qara saçlardan?
Lətifdir, gözəldir bütün hər yeri,
Axı harasına bən olsun insan?

Sən qəssabsan, mənsə qurbanınam, bax,
Dözərəm çatsa da sümüyə bıçaq.
Adətdir, satırsan kəsdiyini sən,
Məni öldürsən də, gəl, satma ancaq!

Dur cəngi dindirək, bir ülfət qataq,
Şərab içək, utancaqlığı ataq.
Hiylə şişəsini çalıb daşlara,
Canamazı bir cam şərabə sataq.

Öldürüb bir kəsi bıçaqla əgər,
O şirin ləbində tutsan bir qədər.
Sonra o bıçağı vursan ölüyə,
Dodağın zövqündən ölü dirilər.

Liegt Wang' an Wang', kannst du mich glücklich sehen.
Vor deinem Antlitz muß der König gehen.
Schau ich dem Spiele zu? Schau ich dein Antlitz?
Was bleibt mir da zu tun, als matt zu stehen?

Lieb ich nur das Gesicht, das mir Sonne war?
Sollt verschlingen ich nicht auch das schwarze Haar?
Schön erscheinen will mir jedes Glied von dir.
Welches liebe ich nur? Welches ist mir wahr?

Der Metzger, das bist du, ich das Opferlamm.
Das Messer halt ich aus, das zum Knochen kam.
Und was geschnitten ist, man verkaufen kann.
Erstich mich, zum Verkauf doch biet mich nicht an.

Komm, machen wir Musik, Freunde laß uns sein.
Die Scham laß weg, und laß trinken uns den Wein.
Die Flaschen schlagen wir an die Steine hier.
Des Betsteins Tuch biet feil für nur ein Glas Wein.

Stieß jemandem dein Dolch die Todeswunde,
und bliebest du auf ihm mit deinem Munde,
dann konnte ihn der Dolch doch nur berühren.
Von deines Munds Genuß wär er gesunde.

Xaqani Şirvani (1121/22–1190)

Canım nə qədər var, mənə canan sən olarsan,
Candan da əziz olsa bir insan, sən olarsan.

Sən indiyədək qəlbim üçün qəlb idin, ey yar,
Bundan sora da canım üçün can sən olarsan.

Hər yarəm əgər olsa, onun, məlhəmi sənsən,
Hər dərdim olarsa, ona dərman sən olarsan.

Könlün necə istərsə, elə ver mənə fərman,
Ömrüm nə qədər var, mənə soltan sən olarsan.

Eylərsən əgər şərhini iman ilə küfün, —
Baş hərflə sərlövhəyi-divan sən olarsan.

Xaqani nədir? Gəlsən əgər ey gözü şəhla!
Əlbəttə ki, Xaqaniyə xaqan sən olarsan.

[Chagani Schirvani]

Meine Liebste wirst du immer mir sein, du wirst es sein.
Liebt ich jemanden mehr als mich allein, du wirst es sein.

Meinem Herzen das Herz warst du mir doch, oh Königin,
doch dem Leibe ein Leib wirst du nun sein, du wirst es sein.

Jedem Schmerz, den ich hätt, wärest, ach, du Balsam der heilt.
Jedem Kummer wärst du tröstender Wein, du wirst es sein.

Wie dein Herz es geruht, urteile nur, urteile nur!
All mein Leben bist du Königin mein, du wirst es sein.

Kannst du scheiden auch noch Wahrheit von Schein, bist du es doch:
Erster Buchstab im Buch, leuchtend und rein, du wirst es sein.

Wer ist denn Chagani, lieblicher Stern, stehst du vor mir!
Wirst immer Chaganis Königin sein, du wirst es sein.

A-31380

Հայաստանի Հանրապետության
Գրականության Կոմիտեի
Գրադարան

Nizami Gəncəvi (1141–1209)

Hər gecəm oldu kədər, qüssə, fəlakət sənsiz,
Hər nəfəs çəkdim, hədəf getdi o saət sənsiz!

Sənin ol cəlb eləyən vəslinə and içdim, inan,
Hicrində yandı canım, yox daha taqət sənsiz!

Başqa bir yarı necə axtarım, ey nazlı mələk,
Bilirəm, sən də dedin: »Yox yarə hacət sənsiz!«

Sən mənim qəlbimə hakim, sənə qul oldu könül,
Sən əzizsən, mən ucuz, bir heçəm, afət, sənsiz!

Nə gözüm var arayım mən səni, bəxtim də ki, yox,
Nə də bir qaçmağa var məndə cəsərət, sənsiz!

Sən Nizamidən əgər arxayın olsan da, güləm,
Gecə-gündüz arayıb, olmadı rahat. Sənsiz!

[Nisami Gencevi]

Jede Nacht nur mit Wehmut und Kummer begann, ohne dich.
Jeder Hauch meines Atems vergebens verrann ohne dich.

Hab den Bund dir geschworen, der zieht mich so hin, ach zu dir.
Bin verbrannt in der Trennung, ein kraftloser Mann ohne dich.

Eine andere suchen, mein Engel, nur wie, aber wie!
Ja, du sagtest, die andern wärn unnötig dann ohne dich.

Hast erobert mein Herz ja, versklavt ist es jetzt, ach mein Herz.
Oh du Schatz, da ich nichts bin, und nichts, was ich kann ohne dich.

Hab nicht Augen zum Suchen, so kommt auch das Glück nimmermehr.
Doch kein Mut blieb mir übrig, sonst lief ich davon ohne dich.

Oh, vertraue Nisami, du Blume, oh du, oh vertrau!
Tag und Nacht suchend, wollte die Ruhe nicht nahn ohne dich.

Hüsnün gözəl ayətləri, ey sevgili canan!
Olmuş bütün aləmdə sənin şə'ninə şayan.

Gəl eylə inayət, mənə ver busə ləbindən,
Çünki gözəlin busəsidir aşıqə ehsan.

Sordum ki: »Könül hardadır?« — Aldım bu cavabı:
»Heç sorma, tapılmaz onu, axtarsa da insan«.

»Rəhm eylə« — deyib sel kimi göz yaşımı tökdüm,
Kim, qanım ilə əl yuma, ey afəti-dövrən!

İnsafın əgər varsa, açıq de, bu Nizami,
Sənə necə rəftar eləsin, ey mahi-taban?

Man, Liebste, viele Gleichnisse für dein Gesicht erfand.
So bist du auf der ganzen Welt für Anmut wohlbekannt.

Sei gütig, komm, gib mir den Kuß mit deinem Munde süß,
Weil den Verliebten ist ein Kuß wie Wunden ein Verband.

Ich hab gefragt: »Wo ist das Herz?« Und diese Antwort kam:
»Frag besser nicht, der Suchende doch nie und niemals fand.«

»Erbarm dich!« Wasserfällen gleich die Tränen liefen mir.
»Herzbrecherin der Welt, wasch nicht mit meinem Blut die Hand!

So gnädig sei, und sag es frei: Wie hätt Nisami, wie
den rechten Umgang mit dir, oh du Mond aus Glanz, erahnt?«

Gecə xəlvətə bizə sevgili yar gəlmiş idi,
Üzü aydan da gözəl nazlı nigar gəlmiş idi.

Tər axıb gül yanağından bulud örtmüşdü ayı,
Onu düşmənmə qovub könlü qubar gəlmiş idi.

Ona mən göz yetirib xəlvəti baxdım, baxdım.
Ovçunun oylağına körpə şikar gəlmiş idi.

Uyuyub hər ikimiz rahat olub bir yatdıq,
Bəxtimin bağçasına güllü bahar gəlmiş idi.

Dedi: »Getmək dəmidir, söylə, nə istərsən, yar?«
Bir öpüş istədim ondan... Yeri var, gəlmiş idi.

Ağlayıb getdi o yar, göz yaş yandırdı məni.
Odlara yandı dilim, sanki, şərər gəlmiş idi.

»Ey Nizami!« — dedi... Birdən ayılıb gördüm o yox,
Demə rəyada bizə çəşmə-xumar gəlmiş idi.

Uns nachts die Geliebte kam, hab sie erkannt, wahrlich, sie kam.
Ihr Antlitz der Mond, daß ich Sehnsucht empfand, wahrlich, sie kam.

Von Wangen wie Blumen floß schweißnaß Gewölk, hüllte den Mond.
Als jagte ein Feind sie, bang, bang fortgerannt, traurig sie kam.

Hab heimlich sie angesehn, sah sie nur an, sah sie nur an.
Der Jäger die Beute fand, war doch sein Land, wahrlich, sie kam.

Wir haben verglüht uns, oh, sind verglüht, süß war der Schlaf.
Der Garten des Schicksals blüht, Frühling ich fand, wahrlich, er kam.

Ist Zeit nun zum Gehn, du sagst: Hast, Liebster, du noch einen Wunsch?
Ich wollt einen Kuß von ihr, eh sie entschwand, Abschied, er kam.

Die Liebste ging weinend fort. Haben mich, ach, Tränen verbrannt,
mit Funken die Zung verbrannt, Feuer, oh Brand! wahrlich er kam.

Nisami! sie sprach: Wach auf! Wach sah ich nun: sie war nicht da.
Wir sahn die Geliebte nachts, schön war der Traum, Traum war, was kam.

Soruşduñ halımı, məmnunəm, ey dust!
Ciyər parə, ürək pürxunəm, ey dust!

Gəl aşıqlıq sözün məndən kənar et,
Sən ol Leyli, ki mən Məcnunəm, ey dust!

Əlindən eylərəm fəryad, fəryad,
Bu fəryadla günü əfzunəm, ey dust!

Sevənlərlə, eşitdim mehribansan.
Mən onlardan məgər birunəm, ey dust?

Yıxılsan, söylədin imdadə gəlləm,
Yetiş ki, indi mən dilxunəm, ey dust!

Nizami şeir ilə dil açdı, heyhat,
Səni heç tutmayır əfsunum, ey dust!

Du fragst, wie es mir geht? Ich dank dir, Freundin!
Die Leber schmerzt, das Herz ist krank mir, Freundin!

Oh, nimm hinfert von mir das Wort der Liebe!
Sei Leila, als Madschnun ich klage, Freundin!

Es ist um dich, daß ich so klage, klage.
Und dieses Klagen dehnt die Tage, Freundin!

Daß andern Werbern du nun hold bist, hört ich.
Was schließt mich aus und was verwehrt's mir, Freundin?

Ich komm zu Hilfe, wenn du stürzt, so sprachst du.
Eil dich, es blutet jetzt das Herz mir, Freundin!

Nisami, im Gedicht zu sprechen lernt' er.
Es reicht mein Zauber nicht ans Herz dir, Freundin.

Vəslin həvəsi ömrümü son anə yetirdi,
Hicran qəminin xəncərini qanə yetirdi.

Karvansaradır qəmli könül eşq yolunda,
Bu dərd yatağı karvanını karvanə yetirdi.

Ömrün gəmisi ruzigarın dalğalarında,
Tufansız ötüb gör necə ümmanə yetirdi.

Tordan qurtaran quş ki, qayıtmaz tora bir də,
Keçmiş ömürü kim yenidən canə yetirdi?

Bilsən niyə biz bilməmişik qədrini vəslin?
Çünki bizi bəxt, qəflətən ehsanə yetirdi.

Oh Sehnsucht nach dir, die mein Leben mir nahm dann zuletzt.
Der Dolchstoß aus Weh, und mit Blut starb der Gram dann zuletzt.

Die Liebe, der Pfad, Karawane, mein Herz, das war trüb.
Der Kummer, mein Bett, auf der Reise zerrann dann zuletzt.

Das Leben ein Schiff, auf den Wogen gewiegt so vom Wind,
es kam ohne Sturm auf den Weltozean dann zuletzt.

Der Vogel befreit aus dem Netz, fliegt ins Netz nie zurück.
Das Leben ist neu, oh wer hat dies getan dann zuletzt?

Was wußten wirs nicht, daß Verbundenes, ach ist so schön!
Das Schicksal kam jäh, und das Glück, das begann dann zuletzt.

Ay üzli nigarım, kimə mehman olacaqsan?
Bir söylə, kimin şə'ninə şayan olacaqsan?

Şahlıq çətirin var başım üstündə bu axşam,
Ənbər çətirinlə kimə sultan olacaqsan?

Şəkkər demərəm mən sənə, ondan da şirinsən,
Dilbər, necə bir bəxtəvərə can olacaqsan?

Zülmət gecə, sən nurlu çıraq, bəd gözə gəlmə!
Ey abi-həyat, sən kimə canan olacaqsan?

Getdin, necə bəs tab eləsin hicrə, Nizami,
O, xəstə ikən, sən kimə dərman olacaqsan?

Mondantlitz, Geliebte, wessen Gast nun wirst du werden?
Sage doch, oh wessen Ruhmesglanz nun wirst du werden?

Heute abend schwebt dein Königsschirm mir überm Haupte.
Mit dem Ambraschirm wes' Königin nun wirst du werden?

Zucker nenne ich dich nicht, denn soviel süßer bist du.
Welchem Glücklichen die Lieblerin nun wirst du werden?

Licht in dunkler Nacht, gefeit sei vor den bösen Blicken!
Oh du Lebenswasser, wessen Liebste wirst du werden?

Du bist fort, wie soll Nisami diesen Schmerz ertragen,
Wenn er krank ist, wessen Heilung, Liebste, wirst du werden?

Aşiqəm, əmrini ver aşiqi-nalanə, gülüm,
Yanına ya gəlirəm əql ilə, ya divanə, gülüm?

Sevirəm qəlb ilə canım kimi cananı mən,
Ölərəm, ya yetərəm sən kimi cananə, gülüm.

Sənə dost olmağıma cümlə şəhər düşmən olub,
Məni əhv eylə, baxıb bir belə düşmanə, gülüm.

Hərda görsəm səni, zülfündən öpüb yalvararam,
Aşiqəm, aşiqə yoxdur yazı, divan, a gülüm!

Sənsizəm, səndən uzaq kimsəni düşsün, demərəm,
Yetməyir əl sənə, yox səbr də hicranə, gülüm.

Ich bin verliebt. Befiehl dem Weinenden, oh meine Blume!
Willst du, daß weise oder irr ich dir erscheine, Blume?

Ich liebe mit dem Herzen und mit meiner Seele, Liebste.
Ich sterbe, oder ich bekomme diese Freundin, Blume.

Weil ich mit dir befreundet bin, ward feind die ganze Stadt mir.
Verzeihe mir, und sieh! Es sind so viele Feinde, Blume.

Wenn ich dich sähe irgendwo, ich küßt' dein Haar und weinte.
Verliebten kann Gesetz und Urteil nicht entscheiden, Blume.

Ich, ohne dich, ich sage: Keiner soll von dir getrennt sein.
Die Hand erreicht dich nicht, ich kann nicht länger leiden, Blume!

Qövsü Təbrizi (13-cü əsr | 13. Jahrhundert)

Mən istəmənəm dərdimi cananə desinlər,
Əhvalımı ol zülfi pərişanə desinlər.

Ol Leyliyə qurban oluram mən təhi-dildən,
Qoy bir neçə bitəh mənə divanə desinlər.

Pərvanə yaxar var-yoxunu, bir oda yetmə,
Razi deyiləm kim, mənə pərvanə desinlər.

Onlar ki, deyirlər bu nə fəryadü fəğandır,
Barı bu sözü ol güli-xəndana desinlər.

Dillər tökərəm bülbülü pərvanəyə, Qövsü,
Ta bir gün olar, halımı cananə desinlər.

[Gövsü Tebrisi]

Nein, sie sollen mein Leiden nicht der Geliebten sagen,
Den verwirrenden Haaren nichts vom Betrübten sagen.

Dieser Leila da geb ich mich hin mit ganzem Herzen.
Ahnungslose, ach, laß sie, daß ich verrückt bin, sagen.

Kommt der Falter zur Kerze, dann muß er ganz verbrennen.
Doch nichts sollt ihr vom Falter, von dem bestrickten, sagen!

Die, die sagen: Welch ein Schreien ist das, welch Weheklagen?
Diese solln es der Blume, der frohvergnügten, sagen,

Daß ich, Gövsü, nur flehe zu Nachtigall und Falter,
Zu dem Tag, da mein Leiden sie der Geliebten sagen.

Fəzlullah Nəimi (1339–1393)

Gəl bənım canı-əzizim, qəddi-dalım, əlvida
Gəl boyunca görəyim, əylənmə canım, əlvida.

Bu imiş təqdir, barı ver ləbdən bir konar,
Bəlkə qismət olmaya bir də vüsəlın, əlvida.

Günə-günə ol rəqibin könlünü şad eylədin,
Hər görəndə ruyi dildən istədi, dad eylədin.

Neyləddim ki, söhbətindən bəndəni yad eylədin?
Ataşi-suzanə yaxdın pərrü balım, əlvida.

Bu Nəimi dərdməndin çəkdiyi bin dərdi qəm
Vəsfo gəlməz ey üzü gül, şərhcə acizdir qələm.

Qılmanın bir dəm kərəm kim, eşq ucundan lacərəm,
Yarın ol məhşərdə dinlə ərzi-halım, əlvida.

[Fəzlullah Naimi]

Komm nun, du Geliebte, die mich so sehr beugt, zum Lebewohl.
Einmal zeig dich noch! Komm, Seele, nicht zu spät zum Lebewohl.

Dieses war mein Schicksal, eine Frucht nur gib mir mit dem Mund!
Es kann sein, daß ich dich niemals wiedersehe, Lebewohl!

Und auf viele Weise hast das Herz des Feindes du beglückt.
Jedes mal, wenn ich dich sehrend sah, hast du mich fortgeschickt.

Was nur tat ich dir, daß du mich dem Gespräch nun hast entrückt?
Hast verbrannt mich und die Flügel doch im Feuer, Lebewohl!

Trauriger Naimi, wie ihn tausendfache Qual zerreibt,
Unbeschreiblich, Blumenantlitz, keine Feder davon schreibt.

Gnade gabst du keinen Augenblick. Und was der Liebe bleibt:
Daß mein Leid du hören wirst an Jüngsten Tag, zum Lebewohl.

Necə əfqan etməyim kim, mehribanım bunda yox,
Könlümün əyləncəsi, ruhi-rəvanım bunda yox.

Xari-qəmdə qaldın ey dil, həsrəti əfkar ilə,
Rüxləri gül, kaküli ənbərfəşanım bunda yox.

Həmnəşin eyi əfəndim, dilfərabın var ikən,
Baği-hüsnündə açılmış meyvə barın var ikən

Xoş idin əvvəl bana, xuşi cəhanım yar ikən
Şimdi ağlarsam nola, qaşı kəmanım bunda yox.

Ey gözüm, sən var ikən halım pərişan oldu hey,
Çarəsiz şeyda Nəimin kəri əfqan oldu hey.

Gəl, qədəm bas bəzmə kim, dərdim fərvan oldu hey,
Məclisə rəvnəq verən şirin zəbanım bunda yox.

Ach, wie sollte ich nicht klagen? Die Geliebte ist nicht da.
Und die Herzensfreude, ach der Geist der Seele ist nicht da.

Bist im Dorn des Kammers und in Sehnsucht nur, ach, du mein Herz.
Und das Blumenantlitz und der Duft der Haare sind nicht da.

Freundin, als du einen anderen Gefährten hast gehabt,
Und der Garten deiner Schönheit viele süße Früchte gab,

Da warst du meiner froh, als den Geliebten du gehabt.
Was geschieht, wenn ich jetzt weine, meine Brauen sind nicht da.

Meine Augen du! Warst du auch da, ich doch nur traurig war.
Heillos liebt Naimi, des' Verdienst nur Gram und Kummer war.

Komm zu meinem Freudenfest, das Leid ist groß, wie's niemals war,
Die das Fest verschönt, erbaut, die Zuckerringe ist nicht da.

Qazi Bürhanəddin (1344–1398)

Nola səni sevmişəm, kafir degüləm axır,
Cümlə səni sevərlər, bir bən degüləm axır.

Hər kim ki səni sevər, səndən aparur bir xəət,
Bana daxı gərəkdür, nazir degüləm axır.

Bən sana irincəgəz, gayib oluram bəndən,
Gayib əgər olmasam, hazır degüləm axır.

Bən qul özümü sana verdüm, əbədi, şaha,
Bir ləhzə gözikürsən, zayir degüləm axır.

Gözün ilə öldürdüün, lə' lünlə dirildirsən,
Bən mö'cüzənə şaha, münkir degüləm axır.

[Gasi Bürhanəddin]

Was ist's, wenn ich dich liebe? Ohne Glauben bin ich nicht.
Dich können alle lieben, so alleine bin ich nicht.

So nimmt ein jeder, der dich liebt, doch einen Weg von dir.
Sich einmischen? Wozu nur? Denn ein Wächter bin ich nicht.

Und wenn ich dich erreiche, dann verliere ich mich selbst.
Verlier ich mich nicht, heißt dies: So bereit noch bin ich nicht.

Ein Sklave bin ich, hab mich ewig dir gegeben, Schah!
Für einen Blick läßt du mich sehen, doch der Gast, das bin ich nicht.

Dein Auge tötet mich, und mit dem Munde weckst du mich.
Ich bin vom Schah verzaubert, ein Verleugner bin ich nicht.

Şaha, sənün camalunu görəyim, andan öləyim,
Susamışam, visaluna irəyim, andan öləyim.

Bunca zaman ləbün için saçun qaranusındayam,
Abi-həyat qandadır, sorayım, andan öləyim.

Dün gecə duşda mən səni bənüm ilə görür idim.
Bu duşumun tə' birini, yorayım, andan öləyim.

Bəzmi-əzəldə irəli canuma eşqi hüsninün,
İrəmədüm, varamadum, irəyim, andan öləyim.

Canumu, əqlimü könül zülfün içində yitdilər,
Təşviş əgər olmaz isə, tarayım, andan öləyim.

Oh, Königin, wenn ich dein Antlitz sähe, müßt ich sterben.
Ich bin verdurstet. Ach, in deiner Nähe, müßt ich sterben.

So lang bin ich für deinen Mund im Dunkel deiner Haare.
Wo ist das Lebenswasser? Daran, wehe! müßt ich sterben.

Ich habe gestern nacht geträumt, daß wir zusammen wären.
Wollt ich die Wahrheit dieses Traums verstehen, müßt ich sterben.

Ich konnt im Fest die Liebe des Gesichtes nicht erreichen.
Ich konnt es nicht. Und würde es geschehen, müßt ich sterben.

Herz, Seele und Verstand, sie sind in deinem Haar verloren.
Würd ich mich kühl das Haar dir kämmen sehen, müßt ich sterben.

Şah Qasimi-Ənvar (1356–1433)

Gəl, gözəl, bədə içək, bəsdə kədər,
Kim şərab içmədisə gördü zərər.

Çatdırır eşq bizi həqqə bu gün,
Görməmişdir belə bir eşqi başər.

Daha yar vəsli üçün qəm çəkmə,
Elə et ki, olasan əhli-nəzər.

Könlümü aldıñ, ayaqdan düşdüm,
Sən məni heyrətə saldın, dilbər!

Mən belə hüsnü camal görməmişəm,
Nə gözəldir yanağın, tazə vü tər.

Kim səni gördü fərhənak oldu,
Daha bir şey diləməz zərrə qədər.

Eşq gəldi canına Qasiminin,
Edəcəkdir sonda onu zirü zəbər.

[Schah Gasimi Envar]

Laß uns, Liebste, trinken, Gram war schon genug!
Denn den Schaden nahm der ohne Wein im Krug.

Oh, und heute bringt die Liebe uns zu Gott.
Niemand sah die Welt solch einen Liebesflug!

Die Geliebte zu erreichen, sorg dich nicht!
Siehe, daß du ihr im Angesichte wohnst!

Und du nahmst mein Herz, die Beine ich verlor.
Du hast, Liebste, mich erstaunt wie niemals sonst.

Niemand sah ich ein so schönes Antlitz an.
Und wie schön die Wange war im frischen Glanz.

Und glücklich war nun jeder, der dich sah.
Und er wünscht sich nichts, denn er hat alles ganz.

In Gasimis Seele kam die Liebe an.
Und zum Schluß verwirrt sie ihn nun ganz.

Məscid ilə meyxanə, ya Kə'bə və bütxanə.
Məqsud məhəbbətdir, biqi бүtүн əfsanə.

Göstər üzünü cana, ta şərh eləyim mən də.
Xəlq oldu nəçin dünya, varlıqdakı mənə nə?!

Hər kəsdə olan surət xəlq oldu əzəl gündən,
Sən hüsnünə aşıqsən, mən də sənə divanə.

Ey qibləm əziz yarım, ey canü cəhanım bil,
Didarını əks eylər Kə'bəylə bu meyxanə.

Dildar mənə söylər: bax gör nə təfavüt var
Mən nur ilə şəm'əm, sən zülmət ilə pərvanə,

Sən nurə yaxınlaşsan aydın görəcəksən ki,
Ölməz əbədi varlıq, qalmaz belə viranə.

Ey Qasimi, nöqsanın bil, hökmi xudidəndir
O, bildi əzəl gündən gəldin necə dövrənə.

Moschee und Weinhaus oder Kaaba und Gebetshaus auch:
Die Liebe ist das Ziel. Das Übrige ist Schall und Rauch.

Zeig, Liebste, dein Gesicht, bis ich auch dir erklären kann,
Warum die Welt entstand, und was das Sein bedeutet auch.

Ein jeder Mensch hat sein Gesicht vom ersten Tage an.
Du liebst doch deine Schönheit, ich bin auch verrückt nach dir.

Du Liebe, Richtung des Gebets, Welt, Seele, wisse nur:
Die Kaaba und das Weinhaus zeigen mir ein Bild von dir.

Und die Geliebte sagt: Oh sieh! Was für ein Unterschied!
Ich bin das Kerzenlicht — du Dunkel und ein Falter nur.

Und wenn du dann dem Lichte nahest, ja dann siehest du:
Das Ewige stirbt nicht, vom Trümmerfeld bleibt keine Spur.

Gasimi, wisse, daß dein Fehl Befehl des Gottes ist.
Er wußte vom Beginn, wie du zur Welt gekommen bist.

Imadəddin Nəsimi (1369–1417)

Məndə siğar iki cahan, mən bu cahana siğmazam!
Gövhəri-laməkan mənəm, kövnu-məkana siğmazam !

Ərş ilə fərgü kafü nun, məndə bulundu cümlə-cün,
Kəs sözüünü və əbsəm ol, şərhü bəyanə siğmazam.

Kövnü məkandır ayətım, zatinədir bidayətım,
Sən bu nişanla bil məni, bil ki, nişanə siğmazam.

Kimsə gümanı zənnilə olmadı həqqilə biliş,
Həqqi bilən bilir ki, mən zənnü gümanə siğmazam.

Surətə baxü məniyi surət içində tanı kim,
Cismilə canı mənəm, vəli, cismilə canə siğmazam.

Həm sədəfəm, həm inciyəm, həsrü sirat əsənciyəm,
Bunca qumaşü rəxt ilə mən bu dükanə siğmazam.

Gənci-nihan mənəm, mən uş, eyni-əyan mənəm, mən uş
Gövhəri-kan mənəm, mən uş, bəhrəvü kanə siğmazam.

Gərçi-mühiti-əzəməm, adım Adəmdir, adəməm,
Tur ilə kun-fəkan mənəm, mən bu məkanə siğmazam.

Can ilə həm cahan mənəm, dəhrilə həm zaman mənəm,
Gör bu lətifəyi ki, mən dəhrü zamanə siğmazam.

[Imadeddin Nasimi]

Zwei Welten sind doch hier in mir, jedoch all die Welt faßt mich nicht.
Selbst ohne Ort bin ich, das, was ein Ort hier enthält, faßt mich nicht.

Erde und Himmel und das All sind alle in mir, sind in mir.
Oh schweige, und sei still, das, was Erklärung aufstellt, faßt mich nicht.

Ein Gleichnis ist Geschaffenes, mein Anfang jedoch ist in Gott.
Aus diesem Gleichnis wisse, was das Gleichnis auch wählt, faßt mich nicht.

Das Wähnen schafft doch Wissen nie, kennt Wahrheit doch nie und nie Gott.
Und wer die Wahrheit kennt, weiß, was dem Wähnen gefällt, faßt mich nicht.

Oh, schau in mein Gesicht, denn mich erkennen sollst du am Gesicht.
Bin Leib und Seele, das, was Leib und Seele behält, faßt mich nicht.

Ich bin die Muschelschale und die Perle darin, das bin ich.
Gewänder sind und Stoffe viel, die Kramladenwelt faßt mich nicht.

Ich selbst bin ein verborgener Schatz, die Augen bin ich in dem Aug.
Unter der Erde Erz bin ich, Bergwerk, Meer und Feld faßt mich nicht.

Ja, ich bin selbst ein großes Land, Adam mein Name, ja Adam!
Ich bin der Berg, wo Moses stand, der Platz dieser Welt faßt mich nicht.

Ich bin die Erde, Leib bin ich, die endlose Zeit, das bin ich.
Oh, schau den Scherz, auch alle Zeit, die lange aushält, faßt mich nicht.

Əncüm ilə fələk mənəm, vəhy ilə həm fələk mənəm,
Çək dilini və əbsəm ol, mən bu lisanə sığmazam.

Zərrə mənəm, günəş mənəm, çar ilə pəncü şeş mənəm,
Surəti gör bəyanilə, çünki bəyanə sığmazam.

Zatiləyəm sifət ilə, gülşəkərəm nəbat ilə,
Qədriləyəm bəyat ilə, püstə dəhanə sığmazam.

Şəhd ilə həm şəkər mənəm, şəms mənəm, qəmər mənəm,
Ruhi-rəvan bağıslaram, ruhi-rəvanə sığmazam.

Tir mənəm, kəman mənəm, pir mənəm, cavan mənəm,
Dövləti-cavidan mənəm, ayinədənə sığmazam.

Gərçi bugün Nəsimiyəm, Haşimiyəm, Qureyşiyəm,
Məndən uludur ayətüm, ayətə, şənə sığmazam.

Stern, Himmel, Engel, das bin ich, die Offenbarung, das bin ich.
Oh schweig nur, und sei still! Das, was die Zunge erzählt, faßt mich nicht.

Die Sonne bin ich, Funken hier, auf Würfeln bin ich vier, fünf, sechs.
Schau mein Gesicht, das Licht! Das, was Erklärung erhellt, faßt mich nicht.

Verborgne Eigenschaft bin ich, und Honig und Nuß, das bin ich.
Bin heilige Nacht. Pistazienmund, was rechnet und zählt, faßt mich nicht.

Honig und Zucker, das bin ich, die Sonne, der Mond, das bin ich.
Die Seele und den Geist schenk ich, die Seel und Geistwelt faßt mich nicht.

Der Bogen und der Pfeil bin ich, was alt ist und jung, das bin ich.
Ewiges Reich bin ich, das, was das Spiegelglas hält, faßt mich nicht.

Zwar heute bin ich Nasimi, Haschimi, Guresch war ich auch.
Beweis war vor mir. Was Beweis und Ruhm hier erhält, faßt mich nicht.

Canımı yandırdı şövqün, ey nigarım, qandasən?
Gözlərim nuri, iki aləmdə varım, qandasən?

Bağrımı qan eylədi acı firağın, gəl iriş,
Ey löbi vəslət şərabi-xoşgüvarım qandasən?

Firqətin xari məni gör kim, nə məcruh eylədi, -
Ey gözü nərgiz həbibim, gülüzarım qandasən?

Səbrimi yağmaladı şövqün, qərarım qalmadı,
Ey mənim aramım, ey səbrü qərarım, qandasən?

Eylədi eşqin məni qalxan mələmət tirinə,
Ey gözü qaşı yələkli, səhriyarım qandasən?

Ta üzün səmindən ayrıq düşmüşəm pərvanə tək,
Yanərəm leyhü nahar, ey nurü narım, qandasən?

Səndən ayrı könlümün yoxdur vəfalı yarı, dost,
Ey vəfasız, hüsni-kamil, yadigarım, qandasən?

Dəldi hicranın oxu eşqində yanən bağrımı,
Sürəti mənidə, ey çapuk suvarım, qandasən?

Deine Glut hat mein Leben, ach, wehe verbrannt, wo bist du?
Augenschein in zwei Welten, du warst, was ich fand, wo bist du?

Ja, der Abschied hat es gemacht, daß ich zerbrach, komm doch nur!
Deine Lippen will ich! Ich trank gar süßen Wein, wo bist du?

Ich bin krank von dem Dorn, oh sieh, Trennung der Dorn, Trennung war.
Rosengarten du, Blumenaug, oh Liebste mein, wo bist du?

Deine Glut raubt mir die Geduld, habe nicht Ruh, keine mehr.
Meine Langmut, oh, und Geduld! Du, meine Ruh, wo bist du?

Gegen Pfeile des Tadels gab Liebe von dir mir ein Schild.
Augenbrauen und Augen, du, Königin du, wo bist du?

Dein Gesicht ist die Flamme, der Falter bin ich, getrennt.
Tag und Nacht brenn ich, Licht meines Feuers, du, wo bist du?

Keine treue Geliebte hab, Freundin, ich außer dir.
Du, untreue vollkommende Schönheit, Geschenk, wo bist du?

Hat der Pfeil, ach der Trennung, mein liebendes Herz so durchbohrt.
Tag und Traum, schnelle Reiterin, Liebste, oh du, wo bist du?

Dilbərə, mən səndən ayru ömrü canı neylərəm?
Tacu təxtü, mülkü malü xanimanı neylərəm?

İstərəm vəsli-camalın, ta qılam dərdə dəva,
Mən sənin bimarınam, özgə dəvanı neylərəm?

Ey müsəlmanlar, bilin kim, yar ilə xoşdur cahan,
Çünki yarıdan ayru düşdüm, bu cahanı neylərəm?

Çox dualar qılmışam mən xaliqin dərğahinə,
Çün muradıım hasil olmaz, mən duanı neylərəm?

Dilbər aydır ey Nəsimi, səbr elə, qılma fəğan,
Şimdi əfqan etməsən, dəxi fəğani neylərəm?

Meine Königin, ohne dich soll ich leben, wozu nur?
Für Verwandtschaft und Reichtum, ach, soll ich streben, wozu nur?

Dein Gesicht will ich sehen, ach, meinem Siechtum Heilung du!
Bin dein Kranker, wer soll mir sonst Balsam geben, wozu nur?

Hört, ihr Glaubenden! Leben, oh, mit der Liebsten, es ist schön!
Wenn ich fern von der Liebsten bin, Welt und Leben, wozu nur?

Viel gebetet in Gottes Haus, viel gebetet habe ich.
Wenn Gebete doch, unerfüllt, nichts ergeben, wozu nur?

Mond du, Liebste! Nasimi, nie jammere nie! Hab Geduld!
Wann sonst sollt ich die Stimme zur Klage heben? Wozu nur?

Ey müsəlmanlar, bu gün ol yarı-pünhan ayrılır,
Ağlamayım, neyləyim, çün gövdədən can ayrılır.

Ey sənəm, hicrin əlində naleyi-zar eylərəm,
Gözlərimdən sanəsən, dəryayi-ümman ayrılır.

Ol səbəbdəndir ki, mən bimarü rəncur olmuşamı,
Xəstə könlüm mərhəmi, şol dərdə dərman ayrılır.

Rəngi-çöhrəm zərd olubdur, qamətım həmçü hilal,
Ol günəş üzlü həbibim, lalə xəndan ayrılır.

Taqətım, səbrim tükəndi, yarsız mən neyləyim,
Əqlimi şeyda qılan ol çeşmi-fəttan ayrılır.

Məhşəri-yövmül-hesab, qopdu qiyamət başıma,
Yə'ni ey Yusif sifətli, piri-Kən'an ayrılır.

Ey cığarsuz narü-fürqətdən Nəsimi, çarə nə,
Hər kimə »nəhnü qəsəmnə«, canü canan ayrılır.

Ihr Gläubigen, heut muß doch die verborgne Liebste scheiden.
Soll ich nicht weinen, wenn die Seele muß vom Leibe scheiden?

Du Göttliche, in Abschiedsschmerzen muß ich leidend stöhnen,
Vom Auge, sieh nur! muß ein Ozean von Tränen scheiden.

Und davon bin ich krank, es ist mir alle Kraft gewichen.
Die Heilung für mein krankes Herz, sie muß sich trennen, scheiden.

Mein Antlitz bleich, mein Leib muß wie die Mondsichel sich krümmen.
Der Liebsten Sonngesicht, die Tulpe muß im Blüten scheiden.

Die Kraft verließ mich und die Ruh. Was tu ich ohne Liebste?
Mein Geist zerstört von Zauberaugen, die nun fliehen, scheiden.

Oh weh, am Tage des Gerichts bin ich verrückt geworden!
Die Liebe, schön wie Joseph, Kanaans Weiser muß nun scheiden.

Herzbrecherin! Nasimi kann vom Trennungsbrand nicht fliehen.
Bei was du willst — ich schwöre, die Geliebte muß nun scheiden.

Yüz min cəfa qılsan mənə,
Mən səndən üz döndərmənəm.
Canım ola qurban sənə
Mən səndən üz döndərmənəm!

Sevdim səni mən can ilə,
Qul olmuşam qurban ilə,
Qoy and içim Furqan ilə
Mən səndən üz döndərmənəm!

İsasısan? Musmasısan?
Ya Yusifi-Kənan'mısan?
Vallah ki canım canısan
Mən səndən üz döndərmənəm!

Ey Nəsimi, aşıqmisən?
Həqiq yoluna sadıqmisən?
Közyərməyə layıqmisən?
Mən səndən üz döndərmənəm!

Machst du mir tausendfache Pein,
Ich wende mich nicht ab von dir.
Mein Leben soll dein Opfer sein,
Ich wende mich nicht ab von dir.

Dir war mein Herz so zugetan,
Ich ward dein Knecht und Opfermann.
Oh, laß mich schwören beim Koran:
Ich wende mich nicht ab von dir.

Bist Moses oder Jesus du,
Bist Joseph auch von Kanaan du,
Das Blut von meinem Blut bist du.
Ich wende mich nicht ab von dir.

Nasimi, bist du liebestoll?
Gehst du die Wege Gottes wohl,
Daß diese Glut für dich sein soll?
Ich wende mich nicht ab von dir.

Xəlili (15-ci əsr | 15. Jahrhundert)

Ey bilən həqqin süfatin sirri-əsması nədir?
Ya bu əsmadən murad olan mücəssəması nədir?

Çün ibadət həqqədir, Məbud bir həqqdir haman;
Müslümanın məscidi, kəbrin kəlisası nədir?

Zahirü batində çün mövcud həqqdən özgə yox,
Ya bu mövcudatın ara yerdə qovğası nədir?

Çünki həqqin zətin isbat edəməz ərbabi-əql,
Aşiqi-həqbin ilə hər dəmdə dəvası nəddir?

Yazılırkən surəti-əşxas hərdəm müxtəlif,
Müttəfiq olduğu ənvain-hüveylası nədir?

[Chalili]

Die Gottes Antlitz kennt und im Geheimnis ist, was ist das?
Und wie der Wunsch erfüllt vom hellen Glanze ist, was ist das?

Daß das Gebet für Gott ist, macht, daß Gott so wirklich da ist.
Was dem Muslim Moschee, dem Christen Kirche ist, was ist das?

Und außen wie auch innen gibt es niemanden, nur Gott ist.
Warum dann nur der wüste Streit im Dasein ist, was ist das?

Das Innre Gottes kann man dem Verstande nicht beweisen.
Wenn zwischen Liebenden und Edlen Krieg nur ist, was ist das?

Sind Schicksal, Antlitz, Augenblick verschieden doch geschrieben.
Wenn alle diese Vielheit ein Gesicht nur ist, was ist das?

Şeyx İbrahim Gülsəni (1427–1533)

Bana dördün gərək, dərman gərəkməz
Tənümdə səndən özgə can gərəkməz.

Könül Misrində Yusifdən, əzizim,
Sənün sevgün gərək, sultan gərəkməz.

Səni bilmək yetər aləmdə bana,
Cahanda sənsizin ürfan gərəkməz.

Gözümün qanlı yaşı həsrətündən,
Axan, höccət yetər, bürhan gərəkməz.

Rəqibi sür yanundan, ey pərixu,
Mələk yanında çün şeytan gərəkməz.

Görən mehr ilə ey məh, nərgisün der,
Gözüm ana nədən heyran gərəkməz?

Könüldə Rövşəni dərdin özünə,
Sana, ey Gülsəni, dərman gərəkməz.

[Scheych Ibrahim Gülscheni]

Dein Leid ist not mir, Heilung ist nicht nötig.
Mein Leib hat keine andren Seelen nötig.

Ägyptens Herz wie Joseph, du Geliebte!
Ist Liebe nur, kein König ist dann nötig.

Dich zu erkennen ist genug auf Erden.
Und ohne dich ist Wissen auch nicht nötig.

Und meine Tränen bluten in der Trennung.
Der fließende Beweis genügt, sonst ist nichts nötig.

Oh, meinen Feind schick fort, du holder Engel!
Der Engel hat den Teufel doch nicht nötig.

Und deine Sonnenaugen – Mond! – sie sagen:
Wie wär dir andere Entzückung nötig!

In deinem Herzen zu dir sprach Röwscheni:
Für dich, Gülscheni, Heilung ist nicht nötig.

Şah İsmayıl Xətai (1487–1524)

Qızıl gül, bağı bistanım, nə dersən?
Fəda olsun sənə canım, nə dersən?

Qərarü səbrü aramım tükəndi,
Kəsildi, külli fərmanım, nə dersən?

Əridi iliyim, qaldı sümiyim,
Bu təni tərk edə canım, nə dersən?

Qamu dərdilərə dərman bulundu,
Dəvasız dərdə dərmanım, nə dersən?

Qamunun küfr ilə imanı vardır,
Mənim küfr ilə imanım, nə dersən?

Sənin məqsudun oldur kim, ölüm mən,
Hələl olsun sənə qanım, nə dersən?

Əgər yatsam min il torpaq içində,
Dürüstdür əhdi peymanım, nə dersən?

Xətai can ilə çün səni sevdi,
Sevən ölsünmü, sultanım, nə dersən?!

[Schah Ismayil Chetai]

Rose du, du Rosenweide, was sagst du?
Daß ich als dein Opfer scheide, was sagst du?

Kraft und Ruh sind fort, die Ordnung ist zerstört.
Siehst du meine Macht verscheiden, was sagst du?

Da mein Mark schmolz, blieben nur die Knochen.
Muß vom Leib die Seele scheiden, was sagst du?

Leidenden gibt man die Salbe doch in der Not.
Heillos ich, heilst du mein Leiden? Was sagst du?

Jeder hat Verleugnung und auch ein Vertraun.
Bist Vertraun und Leugnung, beide. Was sagst du?

Sterb ich, war das deine Absicht? Willst du das?
Oh, mein Blut geb ich mit Freude, was sagst du?

Schließ ich doch unter der Erde tausend Jahr!
Wahrhaftig sind meine Eide. Was sagst du?

Soll Chetai, weil er geliebt mit Leib und Seel,
Sterben nun, du Augenweide? Was sagst du?

Dilbərə, gəmgin könlümü şad qılsan, vəqtidir,
Bu yıxılmış könlümü abad qılsan, vəqtidir.

Xeyli müddətdir ki, könlüm eşlə viranədir,
Şimdi ol viranəni abad qılsan, vəqtidir.

Ey şahi-lütfü kərəm, bir göz, eşit fəryadımı,
Bənd içindən bəndəni azad qılsan, vəqtidir.

Firqətin dövründə çəkdim möhnətü cövrü cəfa,
Şimdi vəslin yoluna irşad qılsan, vəqtidir.

Çünki dərdi-əşqini olmaz nihan etmən anun,
Ey Xətai, dərd ilən fəryad qılsan, vəqtidir.

Daß du mein wehes Herz zur Freude tauest, es ist Zeit.
Und das zerbrochne Herz mir neuerbauest, es ist Zeit.

Die Liebe, Liebste, hat schon lange Zeit mein Herz zerstört.
Daß du nun das Zerstörte neuerbauest, es ist Zeit.

Hab Gnade, Königin, nur einmal meine Klage hör!
Daß den Gefangnen du aus Haft befreiest, es ist Zeit.

Ach, in der wehen Zeit der Trennung litt ich Kummer, Gram.
Daß du mir einen Weg gemeinsam weisest, es ist Zeit.

Denn ach! man kann es nicht verbergen, solches Liebesleid.
Chatai, daß du im wehen Leiden schreiest, es ist Zeit.

Dilbərə, dərdimə dərman səndən özgə kimsə yox,
Həm dəxi könlümdə dərman, səndən özgə kimsə yox.

Hicr evində mən kiminlə həmdəm olum, ey sənəm,
Könlümün şəhrində mehman, səndən özgə kimsə yox.

Xızr tək zülmətdə qaldım, bir mədəd qıl tanrıçün,
Taşnə için abi-heyvan səndən özgə kimsə yox.

Hər nə kim hökm eyləsən, eylə mənə, ey eşqi-yar,
Könlümün təxtində sultan səndən özgə kimsə yox.

Bu Xətai xəstənin vergil muradın, ya ilah
Kim, mənə lütf ilə ehsan səndən özgə kimsə yox.

Oh, Königin, mein Leid zu heilen — außer dir ist niemand.
Wer könnte denn mein Herz mir heilen — außer dir ist niemand.

Wer ist im Haus der Trennung Freundin mir geworden, Liebste?
Als Gast in meines Herzens Stadt ist außer dir doch niemand.

Wie Chiser ich allein im Dunkel blieb, bei Gott, gib Hilfe!
Dem Durstigen das Lebenswasser gibt außer dir niemand.

Befiehl mir, was du immer willst, oh meine Herzgeliebte!
Auf meines Herzens Thron sitzt du — und außer dir ist niemand.

Ach, diesem kranken, leidenden Chatai gib die Erfüllung!
Denn Gunst und Wohltat, ach, für mich gibt außer dir doch niemand.

Vücudini bu könlüm can demişdir,
Ləbini ləl ilə mərcan demişdir.

Saçın rəngin səbi-qədr oxuyanlar,
Yüzün nurun məhi-taban demişdir.

Bu könlüm eşqini, ey qəmkəsarım,
Vücudim səhrinə sultan demişdir.

İki gözüm yaş hərdən yüzimə,
Birin Nilü, birin Ümman demişdir.

Əyağın tozına ey nuri-rəhman,
Xətai canını qurban demişdir.

Mein Herz hat Seele deinen Leib genannt,
Hat deinen Mund Juwel und Perl genannt.

Gebetsnacht haben Singende dein Haar,
Dein liches Antlitz Mondenlicht genannt.

Mein Herz hat deine Liebe Trösterin,
Die Stadt der Seele Königin genannt.

Zwei Tränen fließen stets vom Auge mir,
Die Flüsse sind Ümman und Nil genannt.

Für deiner Füße Staub, du Gnadenlicht:
Sein Leben hat Chatai Opfer genannt.

Mənim yolunda yektalar gərəkdir,
Dini, imanı yəğmələr gərəkdir.

Mənintək gövhəri nadan nə bilsin,
Məni bilməyə danalər gərəkdir.

Nə bilsin məni hər bir başı gözlü,
Könül gözündə binalər gərəkdir.

Mən olman dəymə fikr ilən müyəssər,
Mənə bir incə sövdalar gərəkdir.

Mənəni Sultan Xətai Heydər oğlu,
Mənim yolunda gövğalar gərəkdir.

Einzigartig soll mir alles Leben sein.
Glauben, Religion soll aufgegeben sein.

Soll ein Narr denn schätzen, welch ein Schatz ich bin?
Wer mich schätzen will, der muß schon weise sein.

Wer die Augen nur im Kopf hat, kennt mich nicht.
Nur mit Herzens Augen kann man weise sein.

Mit Gedanken ist's unmöglich, mich zu sehn.
Eine feine Liebe muß doch für mich sein.

Ich bin der Sultan Chatai, des Haiders Sohn,
Und um mich zu haben, mußst du Kämpfer sein.

Məhəmməd Füzuli (ca. 1490–1556)

Könüldə min qənim vardır ki, pünhan eyləmək olmaz,
Bu həm bir gəm ki, el tə'nindən əfğan eyləmək olmaz.

Nə müşkül dərd olursa, bulunur aləmdə dərmanı,
Nə müşkül dərd imiş eşqin ki, dərman eyləmək olmaz.

Fəna mülkünə çox əzm etmə, ey dil, çəkmə zəhmət, kim,
Bu tədbir ilə dəf i-dərđi-hicran eyləmək olmaz.

Saqın könlüm yıxarsan, pənddən dəm vurma, ey naseh,
Həvayi nəfs ilə bir mülki viran eyləmək olmaz!

Dəhanın üzrə lə'lin istəmiş dil, dəf 'i müşküldür,
Görünməz hiç cümrü, yox yerə qan eyləmək olmaz.

Dualar eylərəm, məndən yana bir dəm güzar etməz,
Nə çarə, sehrilə sərvə xuraman eyləmək olmaz.

Füzuli, aləmi-qeyd içrəsən, dəm vurma eşqindən,
Kəməli-cəhl ilə də'vayi-irfan eyləmək olmaz

[Mohammed Füzuli]

Sollt ich verbergen Herzens tausend Plagen? Das ist unmöglich.
Die Leute sagen schon: Nicht so laut klagen! Das ist unmöglich.

Es findet in der Welt das schwerste Leiden doch eine Heilung.
Welch schweres Leid ist Liebe — sich ent schlagen, das ist unmöglich.

Vergänglich ist die Welt, Herz. Dran zu hängen, spar dir die Mühe!
Mit solch Gedanken Sehnsuchtsweh verjagen, das ist unmöglich.

Belehr mich nicht, mein Herz, als weiser Meister! Du zwingst mich nieder.
Verlangen nur kann keine Welt zerschlagen, das ist unmöglich.

Die Zunge sprüht Juwelen aus dem Munde, schwer zu verhindern.
Wer schuldlos ist, den wird man nicht verklagen, das ist unmöglich.

Für jeden Augenblick ich bete, bete, daß er nicht schwindet.
Zypressen schafft kein Zauber, den wir sagen, das ist unmöglich.

Du hängst, Füzuli, doch im Weltgefängnis, sprich nicht von Liebe!
Mit Weisen kann der Tor den Streit nicht wagen, das ist unmöglich.

Heyrət, ey büt, surətin gördükdə lal eylər məni,
Surəti-halm görən surət xəyal eylər məni.

Mehr salmazsan mənə, rəhm eyləməzsən bunca kim,
Sayə tək sevdayi-zülfün payimal eylər məni.

Zə'fi-tale' maneyi- tovfıq olur, hər gecə kim,
İltifatın arızuməndi-vüsal-vüsal eylər məni.

Mən gədə sən şahə yar olmaq yox, əmma neyləyim,
Arizu sərgəşteyi-fikri-mühal eylər məni.

Tiri-qəmzən atma kim, bağrım dələr, qanım tökər,
İqdi-zülfün açma kim, aşüftəhal eylər məni.

Dəhr vəqf etmiş məni, növrəs cəvanlar eşqinə,
Hər yetən məhvəş əsiri-xəttü xal eylər məni.

Ey Fizuli, qılmazam tərki-təriqi-eşq kim,
Bu fəzilət daxili-əhli-kəmal eylər məni.

Oh Wunder! Götterbild, schau ich dein Antlitz, stumm macht es mich.
Wer mein Gesicht im Kummer sieht, sieht mein Gesicht, und nicht mich.

Du wirst mir Zuneigung nicht zeigen, weil du Gnade nicht kennst.
Ach, und im Liebesschatten deines Haars vernichtet bin ich.

Des Schicksals Mißgeschick wie immer — es zertrümmert das Glück.
Da du dich zu mir neigst — Vereinigung ersehne nun ich.

Als Bettler werd ich nicht der Freund des Schahs, was soll ich nun tun?
Oh, in der Sehnsucht des Verrückten nicht mehr denken kann ich.

Dein Liebreizpfeil durchbohrt mich nicht! Aus meiner Brust fließt das Blut.
Oh, öffne nicht die Spange deines Haars, ganz wirr macht es mich.

Die Welt hat mich dafür bestellt, daß ich die Jugend hab lieb.
Von jeder Schönen mit dem Schönheitsfleck gefangen bin ich.

Füzuli, du, ich geh nicht ab vom Pfad der Liebe, denn sie,
Oh, diese Tugend — in den Rat der Weisen brachte sie mich.

Yarın hicrində yen gözlərim ağlar bu gecə,
Sən sən, ey şəm', mənim ağlamağım var, bu gecə.

Yad edib şəm'i-ruxun istərəm atəşdə yanam,
Səpmə su bu oda, ey didəyi-xünbar, bu gecə.

Qətlimin vədəsini sübhə qoyub, sübhə kimi,
İntizar öldürəcəkdir məni ey yar, bu gecə.

Kuyi-yarə, dayan, ey nalə ki, gizlin gedirəm,
Məni rüsvayi-cahan eyləmə, zinhar, bu gecə.

Ağladım, göz yaşımın nəqdi təمام oldu bu gün,
Nə nisar eyləyəyəm gəlsə o dildar, bu gecə?

Gözlərimdən yuxunu qarət ediblər yoxsa,
Qara bəxtimdir edibdir məni bidar, bu gecə.

Səri-kuyində Fizuli gecələrdi, sən onu,
Niyə qovdun, hara bəs getsin o naçar, bu gecə?

Vor Sehnsucht nach der Liebsten, ach, mein Auge weint diese Nacht.
Oh Kerze, du verlösche! Ich bin es, der weint diese Nacht.

Oh Licht des Angesichts, oh Feuer, in dem ich brennen will.
Gieß, weinend Aug, kein Wasser in das Feuerlicht diese Nacht!

Den Mord, den du versprochen, schiebst bis morgen früh du mir auf.
Vor morgen schon die Sehnsucht mir das Herz zerbricht, diese Nacht.

Oh Klage, schweig! Die Straße meiner Liebsten geh heimlich ich.
Oh du, hab Acht! Entehre vor der Welt mich nicht diese Nacht.

Ich mußte soviel weinen, meiner Tränen Schatz ist verbraucht.
Was hab ich zum Verschenken, wenn sie käme, ach, diese Nacht.

Mir ist, als wäre mir vom Auge, ach, geraubt aller Schlaf.
Es hat mein schwarzes Schicksal mich doch wachgemacht diese Nacht.

Füzuli hat auf ihrer Straße jede Nacht, ach, verbracht.
Und fortgeschickt, warum? Und wohin soll er gehn diese Nacht.

Məni candan usandırdı, cəfadan yar usanmazmı?
Fələklər yandı ahımdən, muradım şəm'i yanmazmı?

Qamu-bimarınə canan dəvayi-dərd edər ehsan,
Nəçün qılmaz mənə dərman, məni bimar sanmazmı?

Qəmim pünhan tutardım mən, dedilər yarə qıl rövşən,
Desəm ol bivəfa bilmən inanarmı, inanmazmı?

Şəbi-hicran yanar canım, təkər qan çeşmi-giryanim,
Oyadar xəlqi-əfğanım, qara bəxtim oyanmazmı?

Güli-ürxsarınə qarşu gözümdən qanlı axar su,
Həbibim, fəslı-güldür bu, axan sular bulanmazmı?

Degildim mən sənə mail, sən etdin əqlimi zail,
Mənə tən eyləyən qafil, səni görcək utanmazmı?

Fizuli rindu-şeydadır, həmişə xəlqə rüsvadır,
Sorun kim, bu nə sövdadır, bu sevdadan usanmazmı?

Sie machte mich des Lebens satt. Ward sie von meinem Leid nicht satt?
Und sind verbrannt die Himmel, ob die Wunscherze nicht Licht noch hat?

Die Liebste ihrem Kranken doch die Heilung und die Wohltat gibt.
Warum nur heilt sie mich denn nicht und sieht mich nicht als Kranken an?

Mein Leid trug ich geheim, man sagt mir: Öffne dich der Liebsten nur!
Weiß nicht, wenn ich mich öffne, ob die Untreue mir glauben kann.

Die Seele brennt mir in der Nacht der Trennung, und vom Aug fließt Blut.
Mein Wehruf weckt das Land. Erwacht mein Schicksal nicht vom dunklen Bann?

Vor deinem Blumenantlitz fließt mir blutig Wasser von der Wang'.
Oh, Liebe, es ist Blumenzeit! Trübt Wasser nicht, wenn's schnelle zieht?

Ich war dir nicht geneigt, du hast mir die Vernunft vernichtet nur.
Der Ahnungslose, der mich schilt, schämt er sich nicht, wenn er dich sieht?

Füzuli ist als Weiser irr, die Schande für das ganze Volk.
Ihr fragt, was das für Liebe ist, wenn Sättigung niemals geschieht?

Kirpiyimdən qan sızır şamü səhər, bilməm nəçin?
Canımı üzməkdədir sonsuz kədər, bilməm nəçin?

Halimə heyran ikən aləm, özüm heyrətdəyəm
Kim, mənim halimə heyrandır başər, bilməm nəçin?

Ol qədər hali pərişanəm, pərişan xətirim,
Anmayır hardan pərişanlıq yetər, bilməm nəçin?

Yar könül dərdinə yüz dərman bir, məndən vəli,
Bildiyin inkar edir ol simbər, bilməm nəçin?

Qalmışam avarə, sərgərdan, yarımdan mən cüda,
Çərx edibdir mən fəqiri dərbədən, bilməm nəçin?

Nalədən, fəryaddan könlüm təsəlli tapmayır,
Vəsli də, hicranı da qılmaz əsər, bilməm nəçin?

Ey Fizuli, öldürər dərdim məni, axtarmaram,
Nə təbibdən, nə davadən bir xəbər, bilməm nəçin?

Von meinen Wimpern tropft Blut, nachts und am Tag, weiß nicht, warum.
Endlosem Kummer meine Seele erlag, weiß nicht, warum.

Die Welt lobt meinen Zustand, ich aber selbst wundre mich nur.
Ihr Menschen, wenn begeistert ihr von mir seid, weiß nicht, warum.

Ich bin so unglücklich, die Gedanken sind so traurig mir.
Sie wissen doch nicht, wo es endet das Leid, weiß nicht, warum.

Für hundert Herzensleiden die Liebste kennt hundert Wege
Der Heilung. Mir verweigert sie Heilung bloß, weiß nicht, warum.

Ein Wanderer geworden bin ich, getrennt von der Liebsten.
Verbrannt vom Schicksal bin ich und heimatlos, weiß nicht, warum.

Von Wehklage und Stöhnen nun keinen Trost findet mein Herz.
Getrennt oder zusammen, es wirkt nicht mehr, weiß nicht, warum.

Füzuli, wenn ich sterbe vor Kummer nun, ich suche nicht
Nach Heilern und dem, was mir Heilmittel wär, weiß nicht, warum.

Saib Təbrizi (1601–1676)

Qəm çəkməyə layiq deyiləm, şad elə onda.
Viranə əgər etməsən, abad elə onda.

Tapşırma məni xatirata, eyləmə miskin,
Yol getməyə var qüvvətim, azad elə onda.

Bəlkə çatam o qafiləyə, ordadır qəlbim,
Hümmətli ağam, layiqi-ımdad elə onda.

Ölmüş kimiyəm, yoxdu bədəndə belə qanım,
Divanə deyib sən yenə icad elə onda.

Dünya eşidir fəryadını Saibin ancaq,
Sən də eşidib fəryadımı yad elə onda.

[Saib Tebrisi]

Hab ich zu leiden nicht verdient, so mach mich glücklich nun!
Und wenn du nicht zerstörst, zum Neubauen schick dich nun!

Stell mich nicht zur Erinnerung, mach mich nicht elend so!
Hab ich die Kraft zum Weg, befrei mich augenblicklich nun!

Vielleicht komm ich zur Karawane, wo mein Herz schon ist.
Hochherzig bist du, Herr, mach mich des Beistands würdig nun!

Wie tot bin ich, kein Blut hab ich in meinem Leibe mehr.
Sich mich Verrückten an! Zur Neuerschaffung führ mich nun!

Es hört die ganze Welt die Weheklage Saibs doch,
So hör auch du die Klage! Denk an mich! Erhör mich nun!

Molla Vəli Vidadi (1708–1809)

Ey məni qınayan, ağlama, deyib,
Ağlar yarı edən bəs ağlamazmı?
İllər ilən həmdəmindən ayrılıb,
Xoş nigarı gedən bəs ağlamazmı?

Olmaya yanımda yarı, cananı,
Puça çıxıb gedər ömri-cavanı,
Günbəgün əksilib şövkəti, şanı
İxtiyarı gedən bəs ağlamazmı?

Bəxt çönüb, çünki zamanə dönüb,
Şadı xürrəm işi fəğanə dönüb,
Ömrümün gülzarı xəzanə dönüb,
Novbaharı gedən bəs ağlamazmı?

Ərz elərəm sən xasların xasına,
Səbr eləyim mən bu dərdin hansına,
Göz yollarda, can gedincə ta sinə,
İntizarı gedən bəs ağlamazmı?

Vidadi xəstəni gəl indi tanı,
Hanı o sən görən şəkli nişanı?
Rəngü rüyi, cismi, taqəti, canı,
Küllü varı gedən bəs ağlamazmı? ...

[Mulla Vəli Vidadi]

Du tadelst mich, du sagst, ich soll nicht weinen.
Ist jemens Liebstes fort, soll er nicht weinen?
Ist er getrennt für Jahre von der Einen,
Die liebste Liebe fort, soll er nicht weinen?

Der, dem die liebste Liebe so verwehrt ist,
Dem Jugendkraft und Leben nun zerstört ist,
Der so mit jedem Tage mehr entehrt ist,
Wer seine Kraft verliert, soll er nicht weinen?

Das Schicksal hat sich von mir abgewendet,
Was Glück war, hat zu Unglück sich gewendet,
Das Blühen der Blumen hat im Herbst geendet.
Und ist der Frühling fort, soll man nicht weinen?

Du bist der Schätze Schatz, will ich dir sagen.
Sind soviel Leiden, welches soll ich tragen?
Ich spähe nach dir noch bis zum letzten Tage.
Ist, was man wünscht, hinfort, soll man nicht weinen?

Vidadi, sieh! Sieh ihn vor Krankheit beben!
Das Bild, das du einst sahst, mußte verschweben,
Das Wangenrot, der Leib, die Kraft, das Leben.
Ist alles Sein verlorn, soll man nicht weinen?

Molla Pənah Vəqif (1717–1797)

Mehribanlıq görməyib bir məhliqadən küsmüşəm,
Gündə yüz al eyləyəm qəlbi qaradən küsmüşəm.

Şəninə dedim şirin söz, bir şey ondan dadmadım,
Bu səbədən ağzı şəkər dilrubadən küsmüşəm.

Bir qədəh mey istədim, sındırdı könlüm şişəsin,
Daş bağrılı saqi-yi-sahib-cəfadən küsmüşəm.

Çün »uman yerdən küsərlər« bir məsəldir xalq ara,
Küsdüyüm bica deyildir, aşınadən küsmüşəm.

Gördüm əvvəl ki, binasın yarlıq etmək deyil,
Vəqifa! Əsli budur, mən bu binadan küsmüşəm.

[Mulla Penah Vagif]

Die Liebste lieB nichts Inniges mich sehn, ich bin gram.
'Am Tage hundertmal ihr dunkles Herz will drehn, ich bin gram.

Ich habe süBe Worte ihr gesagt und doch — nichts geschmeckt.
Und so aus diesem Grund, oh liebster Zuckermund, bin ich gram.

Ich wollte ein Glas Wein, doch meines Herzens Glas zerbrach sie.
Ihr Steinherz ist der Mundschenk meiner Kummerstund, ich bin gram.

Im Volk ein Sprichwort heißt: »Wer mit Erwartung kam, geht mit Gram.«
Mein Gram hat einen Grund, oh liebe Freundin, du, ich bin gram.

Am Anfang sah ich schon den Grund, daß Liebschaft nichts für uns ist.
Oh, Vagif, und die Wahrheit ist: Aus diesem Grund bin ich gram.

Qasım Bəy Zakir (1784–1857)

Əsib badi-səba, gül pırəhənin
Çək edəndə, bəyaz sinəndən öpüm.
»Səlli əla« deyim, sürtüm üzümü,
Kəbə qəndili tək məməndən öpüm.

Gəzib-gəzib gəlib oturub gəndə,
Kin, küdurət ortalıqdan gəndə,
Təkəllümə gəlib səhbət edəndə
»Bəri bax, bəri bax« deməndən öpüm.

İşim yoxdur sultan ilə, xan ilə,
Yolunda qoymuşam başı can ilə:
Oturub bir neçə növcəvan ilə
Şirin-şirin içib-yeməndən öpüm.

Müddətdi həsrətəm eyləmə haşa,
Ay qabağa, xumar gözə, yay qaşa,
Durub pərvanə tək dolanb başa,
Siyah zülfün tutum, çənəndən öpüm.

Kəsilib könlümün səbrü qərarı,
Al canımı qurtar bəri, sən tarı.
Öldürən zamanda Zakiri-zarı,
Əl saxla bir, qanlı qəməndən öpüm.

[Gasim Bey Sakir]

Wenn der Wind aufkommt, bauscht dein Blumenkleid!
Oh, deinen weißen Busen, den küsse ich.
»Gottlob!« sag ich, wenn er mein Gesicht berührt.
Den Kaaba-Zucker der Brust, den küsse ich.

Wenn du läufst und kommst und setzt dich draußen hin,
Dann müssen Haß und Kränkung zwischen uns fliehn.
Und hättest du mit mir zu sprechen im Sinn,
Dein »Schau mich an! Schau mich an!« — das küsse ich.

Mit Khan und Sultan habe ich nichts gemein,
Ich will mit Haut und Haaren nur deiner sein.
Sitz du mit ein paar Jünglingen im Verein,
Die Anmut, wie du ißt und trinkst, küsse ich.

Ich habe seitdem Sehnsucht, oh Gott beschütz
Vor trunknen Augen, den Brau'n, dem Mondantlitz.
Ich schwirre als Schmetterling um deinen Sitz.
Ich faß dein Haar und dein Kinn, das küsse ich.

Ich spüre, wie ich die Geduld nun verlier',
Um Gottes Willen, ach, mein Leben nimm mir.
Und ermordest du dann den armen Sakir,
Halt ein! Deinen Gürtel voll Blut küsse ich.

Sevdiyim, gələ gör, bahar fəslidir.
Könül istər gəzə bağı səninlə.
Gecə qucaqlayıb yataq qol-boyun,
Bir də duraq səhər çağı səninlə.

Nə xoş səadətdir dodaq-dodaqda,
Məzə müqabilədə, badə qabaqda.
Vermənəm aləmə xəlvət otaqda
Deyib, gülüb, danışmağı səninlə.

Xahi aqıl olam, xahi divanə,
Yoxdur ehtiyacım hurü ğilmanə.
Gedərəm duzaxə mərdü mərdanə,
Əsli budur sözün saği səninlə.

Aşıqlər bağrını şən-şən elərsən,
Gündə birin kəsib qurban elərsən.
Hər qıya baxanda yüz qan elərsən,
Müşküldür dolanmaq, yağı, səninlə!

Ləbindir Zakirin abi-həyatı,
Dirildir ölünü hər ixtilati.
Neylərəm şəkkəri, qəndi, nəbatı,
Xoşdur mana içmək ağı səninlə.

Geliebte, komm und schau, der Frühling ist da,
Mein Herz will spazieren mit dir im Garten hier.
Wir schlafen zur Nacht so inniglich umarmt,
Am Morgen erst stehe ich dann auf mit dir.

Ach, wie sind die Lippen auf Lippen beglückt,
Und Wein ist auch da, das Naschwerk vor uns liegt.
Ich gäbe alles dafür, lachend vergnügt
In heimlicher Kammer zu sprechen mit dir.

Weise und verrückt bei dir nur abwechselt!
Ich brauch keine Jungfrau aus der Himmelswelt.
Ich ginge mit dir zur Hölle wie ein Held.
Und das ist die Wahrheit, das sag ich dir.

Ach, und du brichst das Herz allen Liebenden.
Jeden Tag rollt ein Kopf von Geopferten.
Mit jedem Blick tust du hundert Bluttaten,
Meine Feindin, schwer ist der Umgang mit dir.

Für Sakir dein Mund wie Lebenswasser schmeckt.
Ein jedes Gespräch einen Toten aufweckt.
Wie hätt ich Zucker, Süße, Kandis geleckt?
Denn ich trinke viel lieber das Gift mit dir.

Heyran Xanım Dünbülü (1790–1860)

Ya rəb, kərəm et, ol buti-məhparə qayıtsın,
Bir rəhm eləsin bu dili-bimarə, qayıtsın.

Bu dil ki, ona mənzil idi, oldu xərəbə,
Əzm etsə əgər yar, dəxi hara qayıtsın?

Şanə çəkibən çin-çin elə, sal üzə zülfün,
Qüllab kimi ucları rüxsarə qayıtsın.

Mürqi-dili-zarim genə avarə qalıbdır,
Zülfün xəmin aç, ta ki, bu avarə qayıtsın.

Gəl rəhm elə, qoy aşiqi bir yarə yetişsin,
Ərzin eləsin ol buti-xunxarə, qayıtsın.

Çün kövkəbi-bəxtim yetişib nəhs məqamə,
Bir əmr elə, ta sabitü səyyarə qayıtsın.

Əhd et, edəsən canüvi sən sidq ilə qurban,
Heyran! Yar əgər bir də bu gülzarə qayıtsın.

[Heyran Chanum Dünbülü]

Mein Gott, hab Gnade, mach, daß mein Götzenbild zurückkehrt.
Daß er Erbarmen mit seiner Kranken fühlt, zurückkehrt!

Ach, dieses Herz es war doch sein Haus. Es ist zertrümmert.
Wohin denn soll er zurückkehrn, ach, wenn er zurückkehrt?

Oh, kämme, locke dein Haar, verhüll' damit dein Antlitz!
Daß jedes Haar in das Antlitz hakenspitz zurückkehrt!

Mein Herzensvogel, er klagt, und heimatlos, so irrt er.
Die Locken löse, daß nun der Irrende zurückkehrt.

Erbarm! Den Liebsten laß mit der Liebsten doch vereint sein!
Der kalte Götze, er sage mir, daß er zurückkehrt!

Die Schichsalssterne, stehen unglücklich verschworen.
Befiehl, das jeder Planet an seinen Platz zurückkehrt!

Und schwöre, daß du dein Leben und dein Herz gern opferst!
Heran, wenn er je zum Garten, ach ihr Schatz, zurückkehrt.

Əsiri-möhnəti-hicran mənəm, mən.
Qəribü zarü sərgərdan mənəm, mən.

O gülzari-vüsalindən uzaqda,
Çü bülbül ruzi şəb nalan mənəm, mən.

Nə mənzil, nə məkan, nə xanımın var,
Cahanda xəsteyi-dövrən mənəm, mən.

Sənin hicrin ilə, ey şəm-i-taban,
Bulud tək daima gıryan mənəm, mən.

Bu məclisdə olub pərvanə misli,
O nari-eşqilə suzan mənəm, mən.

Əsiri-zülfün iğrə yox mənim tək,
Sədaqətlə sənə qurban mənəm, mən.

Qanımın təşnəsən sən ey sitəmkar,
Üzünə valehü heyran mənəm, mən.

In Trennungsschmerzen gefangen bin ich, ich.
Die irre, fremde Kranke, das bin ich, ich.

Vom Garten deiner Nähe, ach, bin ich fern.
Die Nachtigall im Schluchzen, das bin ich, ich.

Nicht Haus noch Bleibe hab ich, und keinen Ort.
Krank an der Zeit auf Erden, das bin ich, ich.

Getrennt von dir, oh mondschönes Antlitz,
So wie die weinenden Wolken bin ich, ich.

Auf diesem Fest bin ich wie ein Schmetterling,
Von deiner Liebe irre, das bin ich, ich.

Dein Haar fängt viele, doch ist keine wie ich.
Das treueste deiner Opfer bin ich, ich.

Du Grausamer bist durstig nach meinem Blut.
So verzückt von deinem Antlitz bin ich, ich.

Olubdur qəm yatağı, şad gördüyün könlüm
Dağıldı qüssədən, abad gördüyün könlüm.

Diyarı-qəmdə giriftarı dəstgir oldu,
Kəməndi-fırqətə, azad gördüyün könlüm.

Fəraq dərdinə axtardı, tapmadı çarə.
Cəmin hikmətə ustad gördüyün könlüm.

Səriri vəsildə Xosrovsifət oturmuşdu,
Olubdu kuhdə Fərhad, gördüyün könlüm.

Hücum-i-möhnətü qəmdən, süpehri-ə'layə
Yetirdi naləvü fəryad, gördüyün könlüm.

Çəkib şərərələr, etdi vücudimi, Heyran,
Misali-kureyi-həddad gördüyün könlüm.

Nun zum Kummerbett ward, was du froh einst sahst, mein Herz.
Kummertrümmer sind, was du geordnet sahst, mein Herz,

Das in einem Kummerland nun eingefangen ist
Von der Trennungsschlinge, was du frei einst sahst, mein Herz,

Suchte Lösung von dem Schmerz, aber es fand sie nicht,
Das, was du als Meister einst der Weisen sahst, mein Herz,

Das vertraut im Schatten einst ganz so wie Chosrow saß,
Das ward jetzt zu Ferhads Lärm, das, was du sahst, mein Herz,

Und als Sturm aus Kummer schlug zum Himmel nun hinauf,
Oh, von meinen Weherufen, was du sahst, mein Herz.

Und die Flammen stiegen hoch in meinem Leibe mir,
Und so wie ein Schmelzofen war, was du sahst, mein Herz.

Abbasquluğa Bakıxanov (1794–1847)

Neçə vaxtdır ki, fərağında mələlim vardır,
Vəsildən qeyri güman etmə, xəyalım vardır.

İltifatın mənə küstahlığa cür'ət verdi,
Səndən, ey dost, mənim birçə sualım vardır:

Niyə bir yad eləyib halımı sormazsan heç,
Yorğunam, bənzim uçub, gəməzdə halım vardır?

Allah-allah necə bihudə xəyal eyləyirəm,
Bu nə işdir, nə təmənnayi-məhalım vardır.

Mən əbəs lütf umuram indi o zalım yardan,
Mən kiməm, ya nəciyəm, ya nə kamalım vardır?

Nə malım var edim uğrunda onun nəzrə nisar,
Getməyə bəzminə layiq nə cəlalım vardır.

Yaxşıdır xamuş olub dinnəyim hərgiz, Güdsi,
Gərçi bu barədə yüz dürlü misalım vardır.

[Abbasguluğa Bakıxanov]

Lange ist es, daß ich nur den Trennungskummer habe.
Denk nicht, daß ich, außer dein zu sein, noch Träume habe.

Deine Zuwendung hat mir zur Kühnheit Mut gegeben.
Ich an dich, du Freundin, nur die eine Frage habe:

Warum denkst du nie an mich und fragst mich nicht: Wie geht's dir?
Blaß bin ich, zu müd, als daß für Zier ich Kraft noch habe.

Gott, oh Gott! Oh, alle meine Träume sind vergebens!
Was ist's, das ich als unmögliche Erwartung habe?

Ich erwart' vergebens von der harten Liebsten Gnade.
Wer bin ich? Und was bin ich? Ist's Weisheit, was ich habe?

Da ich reich nicht bin, nicht Opfergaben für sie gebe,
Auf ihr Fest zu gehn, da ich gebührenden Ruhm nicht habe.

Schweige still, Güdsi, oh besser ist es, nichts zu sagen,
Wenn ich hundertfach auch Beispiele dagegen habe.

Mirzə Şəfi Vazeh (1794–1852)

Nə qədər kim, fələyin sabitü səyyarəsi var,
Ol qədər sinədə qəmzən oxunun yarəsi var.

Deyil əflakda kövkəb görünən çərxi-bülənd,
Oluban didə, sarapa sənə nəzzarəsi var.

Rüzigari tirə, daim ki şəbi tar keçər
Hər kimin eşqdə bir yarı-sitəmkarəsi var.

Necə qan çuşə gəlib eyləməsin ahü fəqan?
Könlümün dideyi-giryan kimi fəvvarəsi var.

Ol qəzəldir ki, bu, Vazeh dedi, bir dərd əhli,
Zahirən lələ otağında qonaq-qarəsi var.

[Mirsa Schafi Vaseh]

Solange in den Himmeln die Planeten irgend fest sind,
Die Narben deiner Wimpernpfeile mir noch in der Brust sind

Und was wir sich im Himmel drehen sehen, ist so hoch nicht,
Da meine Augen deine Zuschauer geworden nun sind.

Mein dunkles Schicksal schwindet mir so wie die schwarze Nacht hin.
Wer eine Liebste hat, in deren Liebe Qualen nur sind,

Wie soll das Blut begeistert sein und weheklagen nicht mehr?
Mein Herz hat einen Wasserfall, die Augen Flüsse mir sind.

Dieses Gasel das Vaseh spricht, ist für den, der das Leid kennt,
So daß in seinem Tulpenzimmer solche Gäste hier sind.

Seyid Əbülqasim Nəbati (1812–1874)

Səba, məndən söylə o gülüzərə,
Bülbül gülüstənə gəlsin, gəlməsin?
Bu hicran düşkünü, illər xəstəsi,
Qapına dərmana gəlsin, gəlməsin?

Mən qurbanı olum ənbər tellərin,
O inçə dodaqların, püstə dillərin,
O lələ rüxsarın, mişkin xalların,
Oduna pərvanə gəlsin gəlməsin?

Gözüm çox həsrətdir xumar gözünə,
Günəş comalına, şəkər sözünə,
Utanıram, necə deyim üzünə,
Dərdin xəstə canə gəlsin, gəlməsin?

Dolaşdır boynuma şümşad qolunu,
Qucaqlayıb qucum incə belini,
Ləli-ləbin əmim, sorum dilini,
İstər ölü canə gəlsin, gəlməsin?

Nəbati istəməz sansız dünyanı,
İzzəti, hörməti, şövkəti, şanı,
Bir zədə qalmayıb daha gümanı.
Bu baş o meydana gəlsin, gəlməsin?

[Seyid Ebülqasim Nebati]

Wind, erzähle der Geliebten doch von mir!
Nachtigall, zum Garten komme oder nicht!
Soll der Müde, der nun krank ist jahrelang,
Nun an deine Schwelle kommen oder nicht?

Für dein Ambrahaar, da gebe ich mich hin,
Der Pistazienzung, dem Knospenlippenglühn,
Für das schwarze Mal, das Tulpenantlitzsprühn.
Soll zur Flamm der Falter kommen oder nicht?

Sehnsucht hat mein Aug nach deinem Augenlicht,
Nach den Zuckerworten und dem Sonngesicht.
Ach, ich schäm mich, wenn mein Mund so spricht.
Soll mir deine Krankheit kommen oder nicht?

Deine buchsbaumgleichen Arme schling um mich!
An der schmalen Tallie dann umarm ich dich.
Den Rubinmund leck ich, und die Zung saug ich.
Soll der Tote auferstehen oder nicht?

Ach, Nebati will die Welt nicht ohne dich.
Ehre, Würde, Ruhm und Reichtum gilt ihm nichts.
Ach, er hat doch keine Hoffnung mehr, auf nichts.
Soll der Kopf zum Richtplatz kommen oder nicht?

Aşıq Ələsgər (1821–1926)

Gəlsin

Gedin, deyin o gəlincə,
Ölürəm, yanıma gəlsin!
Gəlsə, bəlkə tapam şəfa,
Batmasın qanıma, gəlsin!

Dəryada çox olar baltq,
Mətləbini versin xalıq,
Çit tuman, ətlaz arxalıq,
Yar geysin, yanıma gəlsin!

Dəryaların adası var
Ələsgərin sədası var.
Nə ki, dərddi, qadası var,
Yaralı canıma gəlsin.

[Aschyk Elesker]

Sie soll kommen

Oh, geht und saget meiner Braut,
Daß ich sterbe, sie soll kommen!
Sie könnt mich heilen, wenn sie kommt.
Sonst mein Blut fließt, sie soll kommen!

Sind im Meere Fische viele,
Schöpfer, ihren Wunsch erfülle.
Baumwollrock und Atlashülle
Soll sie anziehen, sie soll kommen!

Es gibt Inseln ja im Meer.
Die Stimmen hat doch Elesger.
Ihr Leiden all und Sorgen schwer,
Zu dem Schmerzleib soll sie kommen!

Xurşidbanu Natəvan (1832–1897)

Yenə ya rəb, nə qəmgindir mənim bu şad olan könlüm,
Rumuzi-əşqdən agah olub, ustad olan könlüm.

Görübdür yarı əğyarə olubdur məhvi-nəzzarə,
Edibdir sinəsin parə, mənim abad olan könlüm.

Niyə peymanidən keçdin, niyə zəncirdən qaçdın?
Nədəndir çöllərə düşdün, mənim bərbad olan könlüm?

Fəraqın ruzi-məhşərdir, sərəsər mehnətü qəmdir.
O zülfün kiymi dərhəmdir, mənim azad olan könlüm.

Baxın bu Natəvan zarə, günü bəxtim kimi qarə,
Gəzər Məcnun tək avarə, mənim nəşad olan könlüm.

[Churschid Banu Natavan]

Oh Gott, mein Herz, das froh war und nun wieder traurig ist, mein Herz.
Daß es, die Liebeszeichen wissend, nun mein Meister ist, mein Herz.

Den Liebsten sah mein Herz mit einer Fremden, das hat es zerstört.
Mein Herz zerbrach die Brust, die erst erbaut gewesen ist, mein Herz.

Und warum schworst du ab und liefst mit deiner Eisenkette fort?
Was gingst du in die Wüste, du, das nun zerbrochen ist, mein Herz?

Die Trennung ist das Brot der Auferstehung, Gram und Kummer nur.
So wie dein wirres Haar, was frei war, nun verwirrt nur ist, mein Herz.

Schaut Natavan, die Traurige! Ihr Leben, wie mein Schicksal schwarz,
Läuft sie nun wie Madschnun, der Irrende. Voll Unglück ist mein Herz.

Seyid Əzim Şirvani (1835–1888)

Dolanım başına ey nazlıca yarım, bəri bax,
İşvəli, qəmzəli, çəm-xəmli nigarım, bəri bax.

İşvə ağaz qılıb səbrimi tarac etmə,
Getdi dildən dəxi aramü qərarım, bəri bax.

Xəm emiş qamətim əbrulərinin qurbanı,
Zülf-pürtabına qurban tənə-zarım, bəri bax.

Bu cəfadidə dil, ol kakili-mişkinə fəda,
Gözlərin sədəqəsi bu cismi-fikarım, bəri bax.

Can nisar etməyə amadədi Seyid, gözəli,
Gər desən lütfilə: ey aşiqi zarım, bəri bax.

[Seyid Esim Schirvani]

Ich drehe mich um dich, bezaubert, Herz, von dir, schau mich an!
Du Liebste bist so hold, mit Liebreiz und mit Zier, schau mich an!

Mit deiner Anmut, ach, beraube mich doch nicht der Geduld.
Von meiner Zunge schwand Entschluß und Ruhe mir, schau mich an!

Ich bin das Opfer von den Brauen, die mir den Leib gebeugt.
Dein Haar glänzt, Folterin, ich opfre mich dafür, schau mich an!

Die Kummeraugen solln sich opfern für den Duft deines Haars.
Was meine Seele denkt, schenkt nur dein Auge mir, schau mich an!

Bereit ist Seyid doch, daß er sein Leben schenkt, wenn, ach, sie,
Die Schöne sagte nur: Mein kranker Liebster, hier, schau mich an!

Hicrin edibdi könlümü bərbad, ağlaram,
Çoxlar tutar bu halıma irad, aqlaram.

Könlüm evi xərəbtər oldu fəraqdən,
Vaslin bu mülkü etmədi abad, ağlaram.

Dami-fəraqdəkən, çox ilahü labələr
Etdim, nə sud, etmədi azad, ağlaram.

Nə hicri-yarə taqətü halım vəfa edər,
Nə vəslə çatmaz əl, edibən dad ağlaram.

Çəkdikcə cövri-hicrini könlüm fərəh tapar,
Şadam bu əmrə, bəs niyə naşad ağlaram?

Kuyində məhrəm etdi rəqibi, səfa ilə
Qəhr ilə etmədi məni həm yad, ağlaram.

Hicrində xoşdur ağlamaq ahü fəğan ilə,
Səs verməsə bu naləvü fəryad, ağlaram.

Çün Natəvani-zarü zəifəm fəraqdən,
Bu gündə yar etməsə imdad, ağlaram.

Mein Herz zerstörte doch die Trennung mir, ich weine.
Und viele Leute tadeln mich dafür, ich weine.

Das Haus des Herzens ist im Trennungsschmerz zerbrochen.
Es ward nicht neuerbaut, du warst nicht hier, ich weine.

In jeder Trennung habe ich zu Gott gebetet.
Wie dieses mir? Nie gab er Freiheit mir, ich weine.

Vielleicht reicht meine Kraft zur Trennung nicht vom Liebsten.
Vielleicht erreicht ihn meine Hand auch nie, ich weine.

Wie freut mein Herz sich immer wieder auch im Leiden!
Froh des Befehls, wie ist so freudlos mir, ich weine.

Und mit dem Feind ward er vertraut mit Freuden.
In seinem Unmut sah er nicht nach mir, ich weine.

Und in der Trennung ist die Klage süß mit Tränen.
Kommt auf die Klage denn kein Echo mir, ich weine.

Ich traurige und schwache Natawan in Trennung,
An solchem Tag, hilft nicht der Liebste mir, ich weine.

Varımdı sınaǵa dardı qəmi-nəhan, ölü-rəm,
Fəda olum sənə, gəl eylə imtəhan, ölü-rəm.

Fəraqdən gecələr yatmaram səbəhə kimi,
Xəyali-zülfünə baǵlı gedibdi can, ölü-rəm.

Bəhari-hüsnün əra gör necə xəzanəm mən,
Bahar lələsi tək baǵrım oldu qan, ölü-rəm.

Vərəq-vərəq dilü can hicrin içrə odlaşdı,
Misali-gəncəfə sədparə oldu can, ölü-rəm.

O xaki-payini mən aşıyanə etmiş idim,
Vətəndən ayrı düşüb, indi laməkan, ölü-rəm.

Dedin ki, çək əlini damənimdən, əl çəkdim,
Tərəhhüm eyləmədin axır, ey cavan, ölü-rəm.

Çəkdim həsrətini, görmədim, xudahafiz!
Olubdur indi işim naləvü fəǵan, ölü-rəm.

Fəda o qamətində kim, qəza nə xoş çəkdim,
Qədər büküb belimi, eyləyib kəman, ölü-rəm.

Fəraqdən tükənib tabü taqətim, billah,
Visalə yetməz əlim, zarü Natəvan ölü-rəm.

In meiner Brust geheime Trauer hege ich, ich sterbe.
Ich opfre mich für dich, oh komm und prüfe mich, ich sterbe.

Ich kann vor Kummer keinen Schlaf mehr finden bis zum Morgen.
Gefesselt an dein Haar, mir fast das Leben wich, ich sterbe.

Oh, sieh dein Frühlingsantlitz an, sieh, ich bin Herbst, ich welke.
Ich blute wie die Frühlingsstulpe innerlich, ich sterbe.

Die Zunge meines Leibs verbrannte Blatt für Blatt vor Sehnsucht.
Wie Spielkarten zerblättert seh mein Leben ich, ich sterbe.

Ach, hinter deiner Schwelle wie im Nest war ich geborgen.
Getrennt von dir, so heimatlos und unglücklich, ich sterbe.

Du sprachst: Nimm deine Hand von meinem Kleid! Ich nahm die Hand weg.
Mein Junge, kalt und unbarmherzig sah ich dich, ich sterbe.

Ich litt so sehr im Sehnsuchtsweh, nun sage ich: Lebwohl!
Wehklage nur und Weinen ist, was bleibt für mich, ich sterbe.

Ein Opfer ist dein holder Leib, so schön gemalt vom Schicksal.
Mein Schicksal krümmt den Rücken, macht zum Bogen mich, ich sterbe.

Geschwunden ist mir alle Kraft vor Sehnsucht nun, das schwör ich.
Die Hand erreicht dich nicht, Natawan weint, ach ich, ich sterbe.

Ziba Xanım Ləli

Pərişan eylərəm zülfü-pərişanı, ağam canı
Pərişan eylərəm məcmu dünyanı, ağam canı.

Xəyali-vəslimə hər kim düşə, canından əl çəksin
Bu sevdayə düşün tərək eyləsin canı, ağam canı.

Əgər turi-təcəlli eyləsəm bu abü tabilə
Şüayi-ruyım ilə məhv edərəm dünyanı, ağam canı,

Adım Ziba, sözüm şirin-şəkər, gözlərim şəhla
Fəramuş eyləyib hüsnüm Züleyxanı, ağam canı.

Sənin tək aşiqü məşuq yox, Ləli, bu aləmdə
Qamı aşiqləri eşqin edib fani, ağam canı.

[Siba Chanum Leli]

Ich verwirre das Haar, ich mache es wirre, ich schwör es bei Gott.
Ich verwirre die Welt, mach gänzlich sie irre, ich schwör es bei Gott.

Und wenn einer mich will, dann muß er sein Leben aufgeben für mich.
Wer mich liebt, ja er muß sein Leben verlieren, ich schwör es bei Gott.

Und wohin ich auch komm, ich halte das Wasser lebendig und frisch.
Mit dem Antlitz aus Glanz, die Welt mach ich kirre, ich schwör es bei Gott.

Siba heiße ich ja, die Augen sind Blumen, hab Zucker im Mund.
Meine Schönheit, sie muß Suleika entzieren, ich schwör es bei Gott.

Oh, du Leli, es gleicht dir keine Geliebte auf Erden doch hier.
Deine Liebe, sie nimmt Verliebten das Ihre, ich schwör es bei Gott.

Qəmərbəyim Şeyda (?–1938)

Dağıtsam hər tərəf sülfı-səmənsanı, ağan canı,
Giriftar eylərəm sən kimi Zibanı, ağan canı.

Əgər olsan gözəllikdə bərabər mahi-tabanə,
Sənə xurşid olan ruyim olar, ağan canı.

Sənin tək yüz ola Ziba, mənim bir muyimə çatmaz,
Cəmalım Yusifi-Misri edib fani, ağan canı.

Mələhət gülşənində bir güləm qönçə libasında,
Açılsam gər tutar qovğa bu dünyanı, ağan canı.

Lətafət mülkünün sultanıyım, sən kimi Zibələr,
Kənizi-mətbəximdir, et tamaşanı, ağan canı.

Ləbi şəkər, sözü şirin bu Şeyda tək hərifin var,
Əgər mümkün ola tərki et bu sevdanı, ağan canı.

[Gemberbeyim Scheyda]

Wenn ich löste mein Haar, wo immer ich wäre, ich schwörs deinem Gott,
dann berühr ich wie du, oh Siba, ich rühre, ich schwörs deinem Gott.

Ach, und gliche sie auch dem Mond deine Schönheit, wär schön wie sein Licht,
ist mein Antlitz die Sonn, die strahlt, dich zu stören, ich schwörs deinem Gott.

Gäb es hundert von dir, oh hunderte Sibas, kein Haar wärs von mir.
Meine Schönheit, sie nähm auch Joseph die Ehre, ich schwörs deinem Gott.

Blumenknospe, oh ich, im Garten der Anmut die Knospe bin ich,
und erblüh ich, wird Krieg die Erde verheeren, ich schwörs deinem Gott.

Königin, das bin ich im Lande der Anmut, und Sibas so viel,
sie sind Mägde bei mir, oh schau nur und höre, ich schwörs deinem Gott.

Und mein Zuckermund, süß die Worte der Feindin, ja Scheyda bin ich.
Es ist besser, du gehst, du mußt doch verlieren, ich schwörs deinem Gott.

Fatma Xanım Kəminə (1841–1898)

Pərişan etmişəm zülfü-pərişanı, ağan canı,
Pərişan etmək olmur hiç dünyanı, ağan canı.

Rüxün ziba, gözün şəhla, dilin şirin, sözün şəkər,
Təbin mövzun, dodağın ləli-rümmani, ağan canı.

Soran yox, bax təmini bir kimsə kim bilməz,
Nədən faş eyləyirsən sirri-pünhani, ağan canı.

Bəşər həddi deyil billah, vura dəm ləntəranidən,
Təcəllası edər həm məhv Musanı, ağan canı.

Gərək ruhani olmaq, ta bizi cananə bilsinlər,
Bizə layiq deyil tərifi-cismani, ağan canı.

Bu şəhri Şişədə var novcavan, noxiz oğlanlar,
Görə Məryəm buları, anmaz İsanı, ağan canı.

Olub möhtac dildarə qamusu zarü giryandır,
Buyur təşrif düzəlsin rəsmi-mehmani, ağan canı.

Gəhi sadü gəhi qəmgin könül şövqi vüsalində
Umar söhbət edə məxficə rühani, ağan canı.

Əcəb xudrəylikdir, səndə xeyli xudpərəstlik,
Deyil xudmanilik məhəbub ürfani, ağan canı.

Kəminə sən kimi məhbubluq lafın vura, haşa,
Verə gər buyi-zülfə ruhi-reyhani, ağan canı.

[Fatma Chanum Kemine]

Hab die Haare verwirrt, die Haare, die wirren, ich schwörs deinem Gott,
Keiner aber vermag, die Welt zu verwirren, ich schwörs deinem Gott.

Zuckerzunge, es sind die Augen gar Blumen, die Worte sind süß,
Deine Gabe ist Klang, die Lippen dich zieren, ich schwörs deinem Gott.

Aber keiner, der fragt, der beißt und es weiß, wie — wie schmecken sie nur?
Mußt Geheimnisse du im Schwätzen verlieren und schwören bei Gott?

Und nicht einmal die Welt erlaubt sich so dummes, so dummes Geschwätz.
Die Erscheinung, sie muß, muß Moses zerstören, ich schwörs deinem Gott.

Glauben braucht man dafür, damit man als kostbar die Liebsten auch schätzt.
Ohne Würde ist es, sich selbst zu beschwören, ich schwörs deinem Gott.

Und in unserer Stadt, in Shusha, da gibt es, ach Jünglinge viel,
Säh Maria die, sie würde Jesus abschwören, ich schwörs deinem Gott.

Alle brauchen sie doch, ach eine Geliebte, so sehnen sie sich.
Komm, ich lade dich ein, zum Fest zu gehören, ich schwörs deinem Gott.

Wir sind traurig und froh, begeistert zusammen, in Flammen das Herz,
Ist geheimes Gespräch, das Ohren nicht hören, ich schwörs deinem Gott.

Schmückst mit Lob dich, nach dir, dir selber nur süchtig, wie eitel bist du!
Der Geliebte wird nie die Eitlen erhören, ich schwörs deinem Gott.

Gott bewahre, oh wenn Kemine so spräche von Liebe wie du,
Oh, dann würde ihr Haar nach Basilikum riechen, ich schwörs deinem Gott.

Hüseyn Cavid (1882–1941)

Mənim tanrım.

Hər gülün cahanda bir pənahı var,
Hər həli-halın bir qibləgahı var,
Hər kəsin bir eşqi, bir qibləgahı var,
Mənim tanrım gözəllikdir, sevgidir.

Gözəl sevimlidir, cəllad olsa da,
Sevgi xoşdur, sonu fəryad olsa da;
Uğrunda mənliyim bərbad olsa da,
Sən dildarım gözəllikdir, sevgidir.

Gözəlsiz bir gülşən zindanə bənzər,
Sevgisiz bir başda əqrəblər gəzər,
Nə görsəm, hanki bəzmə etsəm güzər,
Hər duyduğum gözəllikdir, sevgidir.

[Hüseyn Dschavid]

Ein Diener auf Erden seinen Schutzherrn hat,
Wie jeder Mensch doch einen Gebetsort hat,
Wie eine Liebe, einen Gott jeder hat.
Mein Gott, das ist die Schönheit und die Liebe.

Den Schönen liebt man, auch wenn er Henker ist.
Liebe ist schön, auch wenn schlimm ihr Ende ist.
Auch wenn dadurch zerstört meine Ehre ist.
Meine letzte Liebste ist Schönheit, Liebe.

Der Garten ein Kerker nur ohne sie wär,
Im Kopf ohne Liebe gehn Schlangen umher.
Gleich, was ich sehe, wo ich gehe umher,
Das, was ich fühle, ist Schönheit und Liebe.

Əliğa Vahid (1895–1965)

Dedim: — Ey qönçədəhan, könlümü qan eyləmişən,
Dedi: — Bica yerə eşqimdə fəğan eyləmişən!

Dedim: — İnsaf eylə, incitmə məni, aşiqinəm,
Dedi: — Get, sırımı dünyaya əyan eyləmişən!

Dedim: — Ağlatma məni sərv boyun şövqündə
Dedi: — Göz yaşımı bihudə rəvan eyləmişən.

Dedim: — Axır, gözəlīm, bağı-baharım sənsən,
Dedi: — Sən ömrünü həsrətlə xəzan eyləmişən!

Dedim: — Az çəkməmişəm gözlərinin həsrətini,
Dedi: — Öz könlünü yersiz nigaran eyləmişən!

Dedim: — Eşqində əsirəm, mənə bəs xəyri nədir?
Dedi: — Əvvəldə bu sövdədə ziyan eyləmişən!

Dedim: — Eşq atəşi neylər mənə, qorxan deyiləm,
Dedi: — Biçərə, yanarsan, nə güman eyləmişən?!

Dedim: — Ey gül mən əzəldən də gözəl aşiqiyəm,
Dedi: — Sən ruhini eşq ilə cavan eyləmişən!

Dedim: — Hər gün səri-kuyində dolanmaqdır işim,
Dedi: — Vahid, nə gözəl yerdə məkan eyləmişən!

[Eliaga Vahid]

Ich sprach: — Du Knospenmund hast mir das Herz zum Bluten gebracht.
Sie sprach: — Du hast mir umsonst deine Liebesklagen gebracht.

Ich sprach: — Sei gnädig, quäl mich nicht, da ich verliebt in dich bin.
Sie sprach: — Geh fort! Hast bekannt mein Geheimnis gemacht.

Ich sprach: — Zypressenleib, laß mich nicht weinen, wehe vor Glut!
Sie sprach: — Du hast die Tränen umsonst hier zum Fließen gebracht.

Ich sprach: — Du Schöne bist mein Garten, und mein Frühling bist du.
Sie sprach: — Die Sehnsucht hat dein Leben doch zum Welken gebracht.

Ich sprach: — Nicht wenig Sehnsucht litt ich, deine Augen zu sehn.
Sie sprach: — Dein Herz hat sich vergebens all die Sorgen gemacht.

Ich sprach: — In Liebesfesseln bin ich, doch was bringt mir das nun!
Sie sprach: — Hast in der Liebe vom Beginn Verluste gemacht.

Ich sprach: — Was macht mir diese Liebesglut, ich fürchte mich nicht.
Sie sprach: — Willst du verbrennen, oder was hast du gedacht?

Ich sprach: — Ich war zuvor schon, Blume, in die Schönen verliebt.
Sie sprach: — Du hast jung deine Seele mit der Liebe gemacht.

Ich sprach: — Als Tageswerk geh ich in deiner Straße umher.
Sie sprach: — Vahid, hast einen schönen Ort zum Platz dir gemacht.

Şərdi

Mən bir solmaz yarpağam ki, çiçəkləri bəzərəm,
Mən bir susmaz duyğuyam ki, ürəkləri gəzərəm.
Mən səninçin ömrüm boyu cəfalara dözərəm,
Sənsiz güllər açılmasın, axar çaylar dayansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!...

Mən bir sönməz ulduzəm ki, daim işıq saçaram,
Mən bir oyaq bülbüləm ki, güldən-gülə uçaram.
Mən bir gizli aləməm ki, sevgilərdir açarım.
Sənsiz günəş görünməsin, qaralara boyansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!...

Mən səninçin şəfəqlərdən süslü bir tac yaparam,
Yol ver mənə, gül dərmişəm, sevdiiyimin aparım!
Arar, arar, arar, arar axır səni taparam;
Sənsiz solsun göy yarpaqlar, axar sular bulansın,
Oxu, bülbül, bəlkə yarım oyansın!...

Lied

Ich bin ein Blütenblatt, das nie verblüht, und die Blüten noch ziert.
Ich bin ein Gefühl, das nie schweigt, und durch die Herzen spaziert.
Für dich mein Leben lang trag ich den Kummer, den ich gespürt.
Die Blumen blühen ohne dich nicht, der Fluß sei zum Stehn gebracht!
Ach, Nachtigall, sing, daß die Liebste erwacht!

Ich bin ein Stern, der nicht lischt, und der noch sein Licht immer schickt.
Ich bin die erwachte Nachtigall, die von Blum' zu Blume fliegt.
Ich bin ein Geheimnisland, der Schlüssel im Lieben doch liegt.
Ohne dich soll die Sonne nicht scheinen und sei schwarz wie Nacht.
Ach, Nachtigall sing, daß die Liebste erwacht!

Und ich werde die Krone aus Strahlen dann flechten für dich.
Oh, laßt mir den Weg! Blumen der Liebsten gepflückt habe ich.
Ich suche und suche und suche, endlich finde ich dich.
Ohne dich sei das Blattgrün verdorrt, Wasser trüb gemacht!
Ach, Nachtigall sing, daß die Liebste erwacht!

Mikayıl Müşviq (1908–1938)

Bir də baxsan mənə

Baxışın qəlbimi incitmişdir,
Bu baxışdan, bu duruşdan əl çək.
Bir də baxsan mənə iş bitmişdir;
Bir də baxsan mənə, fikrim dönəcək.

Yenidən uyğusu qaçmış gecələr,
Sevgilər, fırtınalar başlayacaq.
Ayrılıqlar, qarışıq bilməcələr...
Yanacaq, sıtmalı ruhum yanacaq!

Bu baxışdan, bu duruşdan əl çək!
Yoxsa könlümdəki qızğın şimşək
Üstünə od sovurar hər yerdən.

Orda dur, burda dayan, hey bəklə,
Səni tale günəşim güdməkdə
Keçməsin qorxulu vadiyərdən.

[Mikayil Müschvig]

Blickst du nochmal

Du hast mein Herz verletzt mit deinem Blick.
Laß diese Blicke, stell dich nicht so hin!
Blickst du nochmal, dann gibt es kein Zurück.
Blickst du nochmal, dann ändert sich mein Sinn.

Die Nacht wird wieder ohne Schlaf hingehn,
wenn mich die Liebessintflut überrennt.
Die Rätsel, die verwirren, die Trennungen,
sie brennen, wenn die Fieberseele brennt.

Laß diese Blicke, stell dich nicht so hin!
Wenn mir im Herzen Feuerblitze glühn,
zu dir von überall die Flammen sprühn!

Oh, warte doch, und bleibe hier nur stehn!
Ja, meine Schicksalssonne wird dich sehn.
Sie soll nicht durch die dunklen Täler gehn!

Sevirəm

Sevirəm

Bənövşə tək

Boyun bükərək

O məhzun duruşlarını.

Sevirəm

Mənimlə göz-gözə gələndə

Şimşək baxışların vuruşlarını.

Sevirəm kirpik çala-çala

Məni süzərək

Bir mahir ovçudan qorxmuş, ürkərək

O ceyran ədalət baxışlarını.

Ich liebe

Ich liebe,

wenn du dich wie ein Veilchen zeigst

und deinen Hals so neigst,

wenn du so traurig blickst.

Ich liebe,

wenn du mich Aug in Aug ansiehst,

im Kampf Gewitterblicke schickst.

Ich liebe,

wenn deine Wimpern blinzeln,

wenn du mich so anblickst,

vor dem erfahrenen Jäger dich erschrickst,

wie schön dein Rehblick ist.

Mirvarid Dilbazi (1912–2002)

Niyə gəlmədin

Badam çiçəklədi, niyə gəlmədin?
Qəm məni təklədi, niyə gəlmədin?

Bağda alçaların töküldü gülü,
Bənövşə köç etdi boynu bükülü.
Çağladı, qurudu gözümlün seli.
Dərd məni yüklədi, niyə dəlmədin?

Səninlə keçirdim sənsiz illəri,
Ağartdım həsrətlə qara telləri.
Könlüm kamanlı hicran yelləri
Qəm üstə köklədi, niyə gəlmədi?

[Mirvarid Dilbazi]

Warum kamst du nicht?

Der Mandelbaum blühte, warum kamst du nicht?
Vor Gram bin ich einsam, warum kamst du nicht?

Des Zwetschenbaums Blüten, sie fielen schon ab.
Die Veilchen verblühten, sie sind schon im Grab.
Die Flut meiner Augen floß und trocknete.
Der Kummer bedrückt mich, warum kamst du nicht?

Ich lebt ohne dich, doch mit dir soviel Jahr'.
In Jahren der Tennung ward grau nun mein Haar.
Vom trennenden Winde mein Herzgeiger war
Auf Weh nur gestimmt, ach, warum kamst du nicht?

Buludlar ağladı mən ağlayanda,
Sel, selə qarışdı, ay mehribanım!
Axtardım, tapmadım səni heç yanda
Yolun hara düşdü, şahım, sultanım?!

Bilmədin gözləri yolda qalan var,
Səndən könlü küsən, incik olan var.
Məhəbbət mülkündə yənə talan var,
Əksilmir başımdan çənim, dumanım!

Vaxtsız xəzan olan bir güldəstəyəm,
Səfər yaxınlaşır, mən yol üstəyəm.
Sənsiz elə qərib, elə xəstəyəm,
Daha sağalmağa gəlmir gümanım!

Alle Wolken haben, ach, geweint mit mir.
Flut mit Flut gemischt nun, du mein Herzensmann.
Hab dich nicht gefunden, wo ich sucht nach dir.
Wohin ging dein Weg, du, mein Schah, mein Sultan?

Wußtest nicht, daß eine ausspäht, wo du bist,
Daß ihr Herz beleidigt, gekränkt von dir ist,
Daß das Liebesland bald geplündert nun ist.
Und es weicht der Stirne nicht der Nebelbann.

Wie ein Blumenstrauß zu früh verblüht bin ich.
Nahe ist die Reise, auf dem Weg bin ich.
Eine kranke Fremde bin ich ohne dich.
Ohne Hoffnung bin ich, daß ich heilen kann.

Nigar Rəfibəyli (1913–1981)

Hicr əlindən ürəyim qanə dönər şamü səhər,
Üzünün nuruna həsrət şəbi-yelda kimiyəm.

Neyləmişdim sənə mən böylə vəfasız çıxdın,
Həsrətindən üzülən bülbülü-şeyda kimiyəm.

Hər keçən yolçudan ağlar gözümlə əhval sorar,
Hər buluddan su uman bir quru səhra kimiyəm.

Sənə bel bağladım, atdın məni, ey munisi can,
İndi sənsiz yaşaram, tariki-dünya kimiyəm.

Əhdə sadıq, gözü yollarda Nigaram, sənsiz,
Bivəfa, eşqinə pərvanə Züleyxa kimiyəm.

[Nigar Refibeyli]

Morgens und abends im Leiden der Trennung blutet mein Herz.
Sehnsüchtig nach dem Licht des Gesichts wie der Nachtwind bin ich.

Was habe ich dir nur angetan, daß du so untreu bist?
So wie eine sterbende Nachtigall der Sehnsucht bin ich.

Jeden, der vorbeigeht, fragen weinende Augen nach dir.
Wüste, die auf Wasser hofft aus jeder Wolke, bin ich.

Hab dir vertraut, du hast mich verlassen, mein liebster Freund.
Nun leb ich ohne dich, weltverlassen, ja das bin ich.

Ich bin Nigar, die ausschaut auf einen Weg ohne dich.
Treuloser! Suleika, ein Schmetterling um dich bin ich.

İstə

Öz məğrur eşqimdə təmənnasızam,
Bir damla istəsəm,
Bir ümman istə...

Mən ki, bir dünyalıq baharam, yazam,
Bircə gül istəsəm,
Gülüstən istə.

Mənə ulduz boyda işıq ver desən,
Sən məndən günəşli
Gülüstən istə.

Haçan bir saatlıq görüş istəsəm,
Sən bütüm ömrümü
Ərməğan istə.

Meine Liebe ist stolz und erwartet nichts.
Wo ich ein Tröpfchen möchte,
Den Ozean verlange!

Ja, ich bin für die Welt ein Frühling des Lichts.
Wenn eine Blum' ich möchte,
Den Rosengarten verlange!

Wenn ich dir sag: Gib ein Licht, groß wie ein Stern!
Den Sonnengarten
Von mir verlange!

Ach, eine Stunde mit dir hätt ich gern.
Geschenkt mein ganzes Leben
Von mir verlange!

Bəxtiyar Vahabzadə (* 1925)

Ömrün payızında sevdim, sevildim,
Elə bilirəm ki, ilk baharam mən.
Arxanca sürünən kölgənəm sənin,
Harda qərar tutsan orda varam mən.

Mey olsan yanında bir qədəh ollam,
Gül olsan ətrini öpən şeh ollam,
Ot olsan bir anda dönüb meh ollam,
Dağ olsan zirvənə yağan qaram mən.

Başımı qoyaram gündə yüz kərə,
Bir yol ayağımı qoyduğun yerə.
Eşqindir ucaldan məni göylərə,
Bu eşqin gücünə minnətdaram mən.

Sevgiyə hədd qoymaq düzü günahdır,
Cahilin hər işi, sözü günahdır,
Eşqi günah saymaq özü günahdır,
Kim deyir eşqimdə günahkaram mən?

Özün bir aləmsən, eşqin bir aləm,
Sən olan könüldə nə kədər, nə qəm,
Sənsiz bu dünyanın ən bədbəxtiyəm,
Səninlə dünyada bəxtiyaram mən.

[Bachtiyar Vahabsadeh]

Im Lebensherbst liebt ich und wurde geliebt.
So denke ich nun, ach im Frühling wär ich!
Ja, ich bin der Schatten der hinter dir geht.
Und dort, wo du stehst bleibst, da stehe auch ich.

Und wenn du der Wein wärst, ich wäre das Glas.
Wärst Blume du, küsst ich als Frühtau dich naß.
Dein Wind sogleich wär ich, wenn du wärst das Gras.
Wärst Berg du, der Schneefall auf Gipfeln wär ich.

Ich lege die Stirn wohl am Tag hundertmal
Zur Erde, auf der nur dein Fuß trat einmal.
Es hebt mich zum Himmel dein liebender Strahl.
Der Kraft deiner Liebe so dankbar bin ich.

Die Liebe begrenzen, ist Sünde gewiß.
Die Taten der Blinden sind Sünde gewiß.
Die Liebe als Sünde sehn — Sünde ist dies!
Wer sagt, in der Liebe wär schuldig nun ich?

Oh Welt deiner Liebe, du bist eine Welt!
Das Herz, wenn du da bist, kein Kummer befällt.
Ich bin ohne dich doch der Trübste der Welt.
Auf Erden mit dir bin der Glücklichste ich.

Mədinə Gülgün (1926–1992)

Sənə gözüm demərəm,
Gözüm tovdan düşəcək.
Sənə ömrüm demərəm,
Ömür-gün ötüşəcək.

Sənə ürək demərəm,
Bir gün yorular o da.
Sənə qanad demərəm,
Bir gün qırılar o da.

Sən nə adi bir nağıl,
Nə sadəcə xülyamsan.
Sən mənim dağılmayan
Bir məhəbbət dünyamsan.

[Medine Gülgün]

Mejn Augenlicht, sag ich nicht,
Bald kann ich schwach nur noch sehn.
Mein Leben, du! sag ich nicht,
Das Leben wird doch vergehn.

Du wärs't mein Herz, sag ich nicht,
Denn eines Tags wird es müd.
Mein Flügel, du! sag ich nicht.
Der Flügel plötzlich entflieht.

Du bist nicht wie ein Märchen schlicht,
Ein Traumbild, nein, das bist du nicht.
Du bist meiner Liebe Welt,
Das nimmer, nimmer zerbricht.

Qabil (1926–2007)

Məhəbbət deyil.

Mən səni görməyə adət etmişəm,
Adət məhəbbət deyil!
Səni görməyəndə xiffət etmişəm,
Xiffət məhəbbət deyil!
Sənə min ehtiram, hörmət etmişəm,
Hörmət məhəbbət deyil!
Gözündə çağlayan mehribanlığa
Heyrət etmişəm
Heyrət məhəbbət deyil!
Yalvarıram, sən
Məhəbbət umma məndən.
Hani iqtidarım,
Məhəbbətin tufanına sənə gərən
Gəncliyimi
Sənə qurban vermək üçün
Geri qaytarım?!
Geri qaytarım...

[Gabil]

Es ist keine Liebe.

Die Gewohnheit, dich zu sehn, hab ich gehabt.
Gewohnheit ist keine Liebe.
Und sah ich dich nicht, hab ich Weh gehabt.
Weh ist keine Liebe.
Ich habe hohe Achtung vor dir gehabt.
Achtung ist keine Liebe.
Bewundernd ich dein sprühend Auge sah.
Bewunderung ist keine Liebe.
Ich flehe dich an, hoff nicht auf Liebe von mir.
Woher hätt ich die Macht?
Wie holt ich die Jugend zurück,
die die Sintflut
der Liebe aufhält,
sie dir zu opfern?
Ich muß sie zurückholen?!
Ich soll es zurückholen ...

Əliqā Kürçaylı (1928–1980)

Səslə məni.

Harda olsam gələrəm,
Təki sən səslə məni,
Darda olsan gələrəm,
Təki sən səslə məni.

Yaxın olsun, ya uzaq,
Dərə olsun, ya da dağ,
Məni kim saxlayacaq?
Təki sən səslə məni.

Yatmaram illər ilə,
Əsəram yellər ilə,
Gələrəm sellər ilə
Təki sən səslə məni

Eşqə yurd isə sinəm,
Qocalıq gəlsə nə qəm,
Dönərəm, gəncləşərəm,
Təki sən səslə məni

Sənsən eşqim, əməlim,
Gəlsə bir gün də ölüm,
Vermərəm can, a gülüm,
Təki sən səslə məni.

[Eliaga Kürtschayli]

Rufe mich.

Wo ich auch bin, ich komme.
Du mußt nur nach mir rufen.
Und kann ich nicht, ich komme.
Du mußt nur nach mir rufen.

Ob's nah ist oder fern ist,
Ob's Tal ist oder Berg ist,
Ganz gleich, wie schwer das Werk ist,
Du mußt nur nach mir rufen.

Ich schlafe nicht für Jahre,
Und wie der Wind ich fahre,
Die Flut ich offenbare,
Du mußt nur nach mir rufen.

Die Brust — ein Land der Liebe,
Was soll mir Alterstrübe,
Ich kehre jung doch wieder,
Du mußt nur nach mir rufen.

Du Liebe, die ich tue,
Einst kommt die Todesruhe.
Ich, Blume, nimmer ruhe.
Du mußt nur nach mir rufen.

Əli Kərim (1931–1969)

İki sevgi.

Gözəl qız, sən saf susan,
İki qəlb arzususan.
Mənsə səni sevirəm
Susuzluğun od vurub köz kimi yandırdığı
Dodaq su sevən kimi.
O isə səni sevir,
Rahatca bardaş qurub,
Kabab üstün sərini su pis olmaz deyən kimi.
Danış, ucalsın səsin,
Qısılmasın nəfəsin.
Mən ki səni sevirəm,
Bakıdan, Daşkəsəndən gələn bir səda kimi,
Səs kimi,
Qüdrət kimi.
O isə səni sevir
Gizli deyil ki, səndən
Bir otaq küncündəki qəmli sükunət kimi.

Bu mən, bu o, bu da sən,
De görək nə deyirsən!
Amma yaxşı fikir ver bu iki məhəbbətə.
Daha heç nə demirəm:
Nöqtə, nöqtə və nöqtə.

[Eli Kerim]

Zwei Lieben.

Schönes Mädchen, wie klares Wasser bist du.
Zweier Herzen Wunsch bist du.
Ich liebe dich ja
wie dürstend im Feuer die brennenden Lippen
nach Wasser nur schreien.

Er aber liebt dich
im Sitzen bequem
und sagt nach dem Kebab: Ein Wasser wär schön.

Sprich, deine Stimme, sie soll sich erheben,
es soll dein Hauch nicht leiser werden.
Ich liebe dich ja
wie einen von Baku, von Daschkesen
kommenden Klang,
die Stimme
der Macht.

Er aber liebt dich,
dies ist kein Geheimnis für dich:
wie das Schweigen einer Zimmerecke.

Das bin ich, das ist er, das bist du.
Nun sehn wir, was du sagst.
Schau diese beiden Lieben ganz genau!
Ich sage nun nichts mehr.
Punkt, Punkt und Punkt.

Qayıt.

Həsərətın araya atdı dağ, dərə,
Sənən işıq oldun, batan səs oldun.
Qayıt, mənim gülüm, qayıt bu yerə,
Ey mənim istəyim nə gəlməz oldun!

Ümidlər, arzular pərən-pərəndir,
Qəlbə təsəllidir xatirələrim.
Bir halımı soruş, könlümü dindir,
Axsamlar yadıma düşür səhərim.

Qayıt, mənim gülüm, yerbəyer elə,
Dərdli səhərləri, gecələri sən.
Çaşib başqa yolla keçirəm elə,
Düz, öz qaydasınca küçələri sən.

Qayıt, yerinə qoy Ayı, Günəşi,
Yenə olduğu tək görüm həyatı.
Qayıt, gözüm nuru, könlüm atəşi,
Qayıt, səhmana sal bu kainatı!

Zurück komm!

Der Abschied warf zwischen uns Berge und Schlucht.
Es ist nun für mich doch erloschen dein Licht.
Zurück komm, oh Blume, mein Auge dich sucht.
Oh, du meine Sehnsucht, ich sehe dich nicht.

Die Hoffnungen, Wünsche, ja alles verblich.
Ein Trost für das Herz ist Erinnerung doch.
Ja, frag, wie's mir geht — mit dem Herzen nur sprich!
Ich denke am Abend den Morgen nur noch.

Oh, komm, meine Blume, bring Klarheit in mich!
Sind Morgen und Nacht mir vom Traurigen voll,
Auf anderen Wegen verirrt gehe ich.
Oh, ordne die Straßen, so wie es sein soll!

Zurück komm! Gib Sonne und Mond ihren Platz.
Ich möchte das Leben so sehn, wie es war.
Oh, Feuer des Herzens, oh Augenlichts Schatz,
Zurück komm und ordne die Erde mir klar.

Xəlil Rza Ulutürk (1932–1994)

Azadlığı istəmirəm zərrə-zərrə, qram-qram,
Qolumdakı zəncirləri qıram gərək,
Qıram!
Qıram!

Azadlığı istəmirəm bir həb kimi, dərman kimi,
İstəyirəm səma kimi,
Günəş kimi!
Cahan kimi!

Çəkil!
Çəkil ey qəsbkar!
Mən bu əsrin gur səsiyəm.
Gərək deyil sısqa bulaq
Mən ümmanlar təşnəsiyəm.

[Chalil Rsa Ulutürk]

Ich will die Freiheit nicht in Körnchen,
Nicht grammweise.
Ich muß die Ketten von den Händen reißen.
Zerreißen!
Zerreißen!

Ich will die Freiheit nicht als Pille,
Nicht als Tablette.
Ich will die Freiheit wie den Himmel,
Wie die Sonne!
Wie die Erde!

Geh weg!
Geh weg, du Räuber!
Ich bin die laute Stimme dieses Jahrhunderts.
Ich brauche nicht die kleinen Quellen,
Ich dürste nach dem Ozean.

Məmməd Araz (1933–2004)

Dünya sənin, dünya mənim.

Bir taleyin oyununda cütlənmiş zərik,
Yüz il qoşa atılsaq da qoşa düşmərik.
Bir zərrənin işığına milyonlar şərək,

Dünya sənin,
Dünya mənim,
Dünya heç kimin...

Çevrəsindən çıxsa əgər sevda fırfıran,
Bir ümidin ətəyindən tutub da fırlan.
Eşidirsən: pıçıldayır yıxılan, duran:

Dünya sənin,
Dünya mənim.
Dünya heç kimin...

Bu get-gəllər bazarına dəvədi dünya,
Bu ömür-gün naxışına həvədi dünya,
Əbədiyə qəh-qəh çəkər əbədi dünya,

Dünya sənin,
Dünya mənim.
Dünya heç kimin...

Ayaq saxla, dövrənə bax ötəri belə,
MİN illərdir Araz belə, Həkəri belə,

[Memmed Aras]

Die Welt ist meine, die Welt ist deine ...

Im Spiele des Schicksals sind wir von Würfeln ein Paar.
Sie fielen zusammen doch nie, würf man hundert Jahr.
Am Fünkchen von Licht haben teil Millionen der Schar.

Die Welt ist meine,
Die Welt ist deine,
Die Welt ist keine.

Und wirbelt die Liebe dich aus dem Kreise im Drehn,
Ergreife die Hoffnung am Saum, ringsum soll es gehn!
Hörst flüstern du jene, die falln und wieder erstehn?

Die Welt ist meine,
Die Welt ist deine,
Die Welt ist keine.

Im Kommen und Gehn ein Kamel im Markt ist die Welt.
Dem Lebensgewebe ein Zaum aus Eisen die Welt.
Laut über das Ewige lacht die ewige Welt.

Die Welt ist meine,
Die Welt ist deine,
Die Welt ist keine.

Bleib stehen und schaue dich um, im Augenblick gleich!
Für tausende Jahr sind Aras, Hekeri gleich.

Axşamların, səhərlərin təkəri belə,
Dünya sənin,
Dünya mənim.
Dünya heç kimin...

Gülünlərə gülünc gələn bu ada güldüm,
Yüyaninə hər əl yetən bu ata güldüm.
Mən özümlə oynadığım şahmata güldüm...

Dünya sənin,
Dünya mənim.
Dünya heç kimin...

Und abends und morgens sind doch die Räder sich gleich.
Die Welt ist meine,
Die Welt ist deine,
Die Welt ist keine.

Die Namen sind lächerlich doch, wie hab ich gelacht!
Das Pferd, dessen Zügel jede fast, wie hab ich gelacht!
Das Schach, das ich selbst mit mir spiel, wie hab ich gelacht!

Die Welt ist meine,
Die Welt ist deine,
Die Welt ist keine.

Fikrət Qoca (* 1935)

Gecə yaman uzundur.

Gözümün işığına

Hər kiprik bir yük olur,

Gecə yaman uzundur.

Bəzən bir ömürdən də

Bir gecə böyük olur,

Gecə yaman uzundur.

Xəyallar şirin-şirin.

Xəyallar acı-acı,

Gecə yaman uzundur.

Qəlb vüsalın möhtacı,

Göz yuxunun möhtacı,

Gecə yaman uzundur.

İndi yəqin yuxuda,

Xumar-xumar gülürsən,

Eh... sən hardan bilirsən

Gecə yaman uzundur.

[Fikret Godscha]

Ach, wie lang diese Nacht ist.

Für das Licht meiner Augen

Jede Wimper nur Last ist.

Ach, wie lang diese Nacht ist!

Manche Nacht ist doch länger

Als ein Leben, ach, lang ist

Ach, wie lang diese Nacht ist.

Süß, wie süß sind die Träume.

Bitter, bitter, die Träume.

Ach, wie lang diese Nacht ist!

Nur ein Treffen das Herz braucht,

Wie das Auge den Schlaf braucht.

Ach, wie lang diese Nacht ist!

Doch wie glücklich dein Schlaf ist,

Und du lächelst im Kissen.

Woher solltest du wissen,

Ach, wie lang diese Nacht ist.

Nurəngiz Gün (*1938)

Gəlirlər.

Əstəğfərullah, Xudam!
Nərdivan qoyublar, dırmaşır,
Sənə doğru çıxırlar!
Pillələri cunquli fiştrığı
Bombarabatay qumbara,
zınqırov, dünbeylə qaxırlar.
Basabasdır pillələr.
Ehey... Kişi!
Milyard yaşlı göydəki!
Özündən muğayat ol,
Gəlirlər...

[Nurengis Gün]

Sie kommen.

Gott, oh behüte!
Sie legen die Leitern,
Sie klettern
Und kommen zu dir!
Sie klettern die Sprossen mit Schreien,
Mit Sprengstoff,
Mit Glocken und Trommeln zu dir.
Gedräng auf den Sprossen.
Heh... Herr!
Milliarden Jahre alter Herr im Himmel!
Hab acht auf dich,
Sie kommen...

Çingiz Əlioğlu (*1944)

Asılma yaxamdan
 asılma, canım
qorxma, qızcıgaz
küləkdə titrəyən o yaş budaqtək
gərdənin gərilib uçunur necə
qorxma
mən ki səni heç vaxt beləcə
 tez atıb gedən deyiləm
nə sən tükənirsən
nə də bu əzab
bu da belə mükafatdır
bu da belə bir cəza ...

[Tschingis Elioglu]

Häng dich nicht an meinen Hals
 Liebste
hab keine Angst, Mädchen
wie ein zitternder nasser Zweig im Wind
biegt sich dein Leib und bebt
hab keine Angst
ich bin nicht so einer, der dich so schnell
 verläßt und geht
weder du noch die Qualen
haben ein Ende
das ist ein Geschenk
das ist eine Pein ...

Sabir Rüstəmханlı (*1946)

Yuyursan saçından öpüşlərimi,
Öpüşlərimə
göz yaşın qarışmışdı —
Yuyursan göz yaşlarımı.
Göz yaşlarımə
İllərin həsrəti qarışmışdı.
Yuyursan illərin həsrətini.
İllərin həsrətinə
sənin şəklin hopmuşdu —
öz şəklini yuyursan.
Özündən ayrı düşmək belə yaxşı işdimi,
Saşını yuya-yuya
mahni da oxuyursan?!

[Sabir Rüstəmchanli]

Du reinigst aus deinen Haaren meine Küsse.
Vermischt haben sich
die Küsse mit meinen Tränen.
Du trocknest meine Tränen.
Vereint hat sich die Sehnsucht
der Jahre mit meinen Tränen.
Du entfernst die Sehnsucht der Jahre.
In der Sehnsucht vieler Jahre
hat sich dein Bild verewigt —
Du entfernst dein eigenes Bild.
Ist es so schön, wenn du es von dir selbst nimmst,
während du dir die Haare wäschst?
Und dabei singst du sogar!

Kamal Abdulla (* 1950)

Yağışlar başladı.

Sevməyə bir adam qalmadı daha.
Hər şeyin dadı qaçdı
Çiçəklərin üzündəki kəpənək izi kimi.
Yağışlar başladı...
Üzü allaha tərəf,
Üzü dərgaha sarı yağdı bu yağışlar.
Bu dünyada daha heç nədən qalmadı qorxumuz.
Yağışlar belə yağanda
Qorxmayan adamlar çoxalıb tutdular dünyanı.
Və qorxmayanlar qorxanlara yağışa bax dedilər.
Yağışlar başladı nə başladı.
Canlandılar min il su üzü görməyən
Səhrələrin dibsizliyindəki ölü ruhlar...
Yağışa qarışib göyə qalxmaq istədilər.
Yağışlar başladı
Üzü allaha tərəf,
Üzü dərgaha sarı.
Yağışlar başladı...
Sevməyə bir adam qalmadı daha.

[Kamal Abdulla]

Der Regen hat begonnen.

Niemand ist mehr da zum Lieben.
Alles hat seinen Geschmack verloren
Wie eine Schmetterlingsspur auf der Blüte.
Der Regen hat begonnen...
In Richtung Gott,
Es regnet hinauf zu Gottes Thron.
Wir fürchten nichts mehr auf der Welt,
Wenn es so regnet.
Furchtlose Menschen verbreiten sich auf der Welt.
Die Furchtlosen sagen zu den Furchtsamen:
Schau in den Regen!
Es hat zu regnen begonnen, und wie!
In der grundlosen Wüste erwachen die toten Seelen,
Die tausend Jahre das Wasser nicht sahen...
Sie wollten sich dem Regen vermischen und steigen zum Himmel.
Der Regen hat begonnen
In Richtung Gott,
In Richtung des Thrones.
Der Regen hat begonnen...
Niemand ist mehr da zum Lieben.

Vaqif Bəhmənli (*1955)

Yoxmu, ilahi...

Dağlardan ağır sözlər,
Dağ kimi axır üstümə,
bir yüngülcə sözün yoxmu, ilahi?

Sırtılmış sifətlər
durur qəsdimə,
bir abırlı sözün yoxmu, ilahi?

Dut deyib çıxalı
yoxuş qalxıram
Hamar çölün-düzün yoxmu, ilahi?
Çox da mən çoxu gəndən baxıram
azı çox bilənə, azın
yoxmu, ilahi?

Gör görmüş üzümü
örtən, bağlayan
Beş arşınlıq bezin
yoxmu, ilahi?

Gerçəksən, yalansan,
varsan ya yoxsan?
Verginən ölməyə, izin, ilahi!
De, bilək,
Tanrılar kor olur yoxsa,
Yoxmu bizi görən gözün, ilahi?

[Vagif Behmenli]

Hast du nicht, oh Gott ...

Die Worte schwerer als die Berge,
und wie die Berge fließen sie mir zu.
Hast du kein leichtes Wort, oh Gott?

Unverschämte Gesichter
stehn vor mir mit hämischer Absicht.
Hast du kein schamhaftes Gesicht, oh Gott?

Seit Ewigkeiten
steige ich nur.
Hast du nicht eine flache Wiese oder Wüste, oh Gott?
Das Viele sehe ich
von weitem nur.
Für einen, der das Wenige zuviel schätzt,
hast du nicht ein wenig für ihn, oh Gott?

Mein Gesicht soll
die schwarze Erde sehen.
Um dieses Gesicht zu bedecken,
hast du nicht fünf Meter Leinen, oh Gott?

Du bist wahr oder Lüge.
Es gibt dich oder nicht.
Erlaube uns zu sterben, oh Gott!
Sag uns, dass wir wissen,
ob die Götter blind sind, oder
hast du keine Augen für uns, oh Gott?

Nuridə Atəşi (* 1965)

Neylərsən?

Ürəyimi sənə açsam,
Dərdlərimi sənə danışsam,
Neylərsən mənə gülüm, neylərsən?

Yarama məlhəm istəsəm,
Səndən imdad diləsəm,
Neylərsən mənə gülüm, neylərsən?

Qarşını kəsib ağlasam,
Qapını döyüb yalvarsam,
Neylərsən mənə gülüm, neylərsən?

Sənə səninəm desəm,
Səni sevirəm desəm,
Sənsiz heç nəyəm desəm,
Sənsiz ölərəm desəm,
Neylərsən mənə gülüm, neylərsən?
Neylərsən?

[Nourida Ateschi]

Was würdest du dann mit mir tun?

Wenn ich dir mein Herz aufschließe
und mein Weh dich sehen liebe,
was würdest du dann mit mir tun?

Wenn meine Wunde Salbe brauchte,
mein Herz nur deinen Beistand brauchte,
was würdest du dann mit mir tun?

Wenn ich dich aufhalte mit Tränen,
vor deiner Türe steh mit Stöhnen,
was würdest du dann mit mir tun?

Wenn ich dir sag, daß ich nur dein bin,
wenn ich dir sag, daß ich dich liebe,
und sag, daß ich nach dir verrückt bin,
und sag, daß ohne dich ich tot bin,
was würdest du dann mit mir tun?
was würdest du tun?

Qalmadı səbr daha, həsrətin öldürdü məni,
Yox gücüm, taqət hanı, möhnətin öldürdü məni.

Ya durub gəl, ya xəbər yolla, ya da məktub yaz,
Uzanan çək-çevirin, illətin öldürdü məni.

Buz tutub kipriyini, dondum aman, bir bəri bax,
Şaxtada qar ələdəm, töhmətin öldürdü məni.

Məni salma ayağa, qoyma qürurum sınısın,
Belə tərslik eləmə, zillətin öldürdü məni.

Alacaqsan, al, sənə qurbandır can,
Gəl-gəl ey, son nəfəsim, xiffətin öldürdü məni.

Qafqazın od qızıyam, saxla bu atəş selini,
Düşmüşəm qürbətinə, qürbətin öldürdü məni.

Gözlərin seçdi məni, ey prussiyalı cavan,
Ey könül, qismətə bax, qismətin öldürdü məni.

Dayanıb üz-üzə, düz göz-gözə baxmaq nə çətin
Belə bax şax boy-buxunun, qamətin öldürdü məni.

Bezmişəm zülfüm ilə böylə kəmənd atmaqdan
Nə naşı ov edənəm, qüdrətin öldürdü məni.

Nə öpərdim ləbini, heyf öz dilindir öpüb,
Yalayan ləblərini, şəhvətin öldürdü məni.

Nuridə Atəşinin səbrini dardan qurtar,
Bir vüsal təşnəsiyəm, minnətin öldürdü məni.

Sehnsucht nur nach deinen Augen zu ertragen, tötet mich.
Die Geduld, die Kraft schwand mir, und dies Versagen tötet mich.

Komm, oh kopnm! Schick eine Nachricht oder schreibe einen Brief!
Dieses, dies dein ewig langes, langes Schweigen tötet mich.

Oh, schau nicht so kalt! An deinen Wimpern klirrt das Eis.
Was dein Eishauch, deine Eisesblicke zeigen, tötet mich.

Laß mir Stolz und Würde noch! Daß ich nicht knien muß vor dir.
Dieser Stolz, ach dies vergebliche Bemühen, tötet mich.

Eine Nacht, komm, leg dich auf mich! Und ich geb dir meinen Leib.
Gott! Die Seele, die vom Leib mir will entfliehen, tötet mich.

Feuers Tochter bin ich aus dem Kaukasus — dämm deine Glut!
Dieses Bergweib, rasend wild, diese Verrückte tötet mich.

Mit dem Aug, erbarmungsloser Fremder, ziel nicht auf mein Herz!
Was dein Blick als tausend Feuerpfeile schickte, tötet mich.

Auf dem Fest verwirr mich nicht, denn all die Leute sehn es doch.
Und da stehst du, eine Zeder, dein Erscheinen tötet mich.

Und ich werfe all die Schlingen meiner langen Haare an.
Daß ich, ach, als schlechte Werferin erscheine, tötet mich.

Ach, und deine Lippen, die ich saugen, die ich lecken will!
Leck den Mund nicht, das macht vor Zorn mich weinen, tötet mich.

Nimm mein Dulden ab vom Galgen! Ich soll deine sein!
Gott! Nourida, daß er nie kommt! Das Vereinen tötet dich.

Bayatılar

Təndirə daş qoymuşam.
Üstə lavaş qoymuşam.
Gündüz gəlmə, gecə gəl,
Böyrümü boş qoymuşam.

•

Şeşgilan bizim olaydı,
Kərpici qızıl olaydı.
Giraydım yar qoynuna,
Gecələr uzun olaydı.

•

Səhərin dan yeridi,
Sübh yeri dan yeridi,
İki məmən arası.
Yatmağa can yeridi.

•

Qaşları çatmalısən,
Hil, mixək qatmalısən.
Səndə bir gözəllik var,
Götürüb qaçmalısən.

•

Qərənfiləm qələmsiz,
Qərarım gəlmir sənsiz.
Yuxuna od tökülsün
Necə yatırsan mənsiz?

Legt ich in den Herd den Stein,
Legt ein Fladenbrot hinein.
Komm am Tag nicht, komm zur Nacht!
Bei mir soll dein Lager sein.

Scheschgilan soll unser sein,
Golden soll der Backstein sein.
Lieb, wolln liegen Brust an Brust.
Lange solln die Nächte sein.

Dämmerung im Morgen dort,
Morgen ist des Dämmers Ort.
Zwischen deinen Brüsten ist
Meines Schlummers schönster Ort.

Wachsen dicht die schönen Brau'n.
Nelken misch mit Cardamon!
Solche Schönheit ist in dir,
Oh, du bist zum Stehlen schön.

Nelke ohne Stiel bin ich,
Hab nicht Ruhe ohne dich.
Auf dein Bett soll Feuer falln!
Oh, wie schläfst du ohne mich?

Xalq mahnıları

Küçələrə su səpmişəm,
Yar gələndə söz olmasın.
Elə gəlsin, elə getsin,
Aralıqda söz olmasın.

Samavara od salmışam,
İstəkana qənd salmışam,
Yarım gedib tək qalmışam,
Nə əzizdir yarın canı...

Piyalələr irəfdədir,
Hərəsi bir tərəfdədir,
Görməmişəm bir həftədir,

Yar bizə qonaq gələcək, balam,
Bilmirəm, haçaq gələcək, gülüm,
Bəlkə də sabah gələcək.

Volkslieder

Hab Straßen mit Wasser besprengt,
Kein Staub soll die Liebste anwehn.
Und so soll sie kommen und gehn.
Kein Arges soll zwischen uns stehn.

Den Samowar heizt' ich schon an,
Hab Zucker zum Tee schon getan.
Die Liebste fort, ich bin allein.
Wie lieblich ist die Liebste mein!

Die Gläser in Regalen stehn.
Und eins ist dort, eins da zu sehn.
Hab sie die Woche nicht gesehn.

Kommt zu Gast mein Kind, ja die Liebste kommt!
Und ich weiß nicht, wann meine Blume kommt.
Doch vielleicht, daß sie schon morgen kommt.

Ədəbiyyat xəzinəsinə son söz

Azərbaycan ədəbiyyatının zəngin xəzinəsindən üzə çıxarılaraq tərcümə edilən bu qiymətli incilər ilk dəfə olaraq alman oxucusuna təqdim olunur.

Bu gün Azərbaycanda təxminən 8 milyon əhali yaşayır. İran ərazisinin təxminən yarısını təşkil edən Cənubi Azərbaycanda isə 30 milyon azərbaycanlı yaşamaqdadır. Amma »Avesta«-nı dünyaya gətirən Zərdüşt və Şərqin böyük poeziya gənəsi sayılan Nizami Gəncəvi azərbaycanlı olduqları halda, adları Almanyanın ziyalı təbəqəsində az-çox tanınmış olsa belə, onları Avropada bəziləri fars kimi qələmə verirlər. Hətta dahi Göethe belə Nizami Gəncəvini fars adlandırmışdır. Bununla belə, Azərbaycana məxsus poeziya alman ədəbiyyatına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir.

Dahi azərbaycanlımız Nəsiminin qüdrətli »Məndə sığar iki cahan« qəzəli antalogiyamızın şah damarı hesab edilə bilər. Dünya ədəbiyyatının klassiklərindən sayılan Nəsimi, Fizuli, Məhsəti isə alman ədəbiyyatı və incəsənət dairələrində, demək olar, indiyə qədər tanınırlar. Yeri gəlmişkən, maraqlı bir fakt da budur ki, bütünlükdə Avropa Azərbaycan şairlərinin sayı qədər şairə yetişdirə bilməmişdir.

Eramızdan əvvəl təxminən IV əsrin sonlarında Azərbaycanın cənubunda Atropat dövləti, şimalında isə 29 şəhər və kəndi özündə birləşdirən Albaniya dövləti olub. Məxəzlərin verdiyi məlumatla görə, bu dövlətin özünə məxsus pulu, sikkəsi, hətta əlifbası və yazılı ədəbiyyatı olub. VII əsrin alban tarixçisi Musa Kalankutlunun »Alban tarixi« əsəri, dövrünün görkəmli alban səlnaməçisi Mxitar Qoşun məşhur »Alban səlnaməsi« əsəri, həmçinin Şimali Azərbaycanın ən qüdrətli dövlətlərindən biri olmuş Girdman dövlətinin (Paytaxtı Qəbələ) sərkərdəsi Cavanşirin hakimiyyəti illərində (637–680) onun saray şairi hesab olunan məşhur alban şairi Davdaqın (Dəvdək) akroşer üslubunda yazdığı 140 misralıq »Böyük hökmdar Cavanşirin ölümünə ağı« əsərləri dövrümüzə qədər gəlib çatmışdır.

Aus dem Schatzberg. Ein Nachwort

Diese Handvoll Edelsteine, geschürft aus dem ungeheuren Schatzberg der aserbajdschanischen Dichtung, liegt nun zum ersten Mal den deutschen Lesern vor.

In Aserbajdschan leben heute nur ca. 8 Millionen Aserbajdschaner, im Iran dagegen sind es 30 Millionen. Die ältere aserbajdschanische Literatur hat die in Deutschland etwas bekanntere persische von Beginn an beeinflusst. Der Religionsstifter Zoroaster (um 600 v. Chr.) lebte im alten Aserbajdschan. Auch Nizami Gəncəvi mag mancher noch kennen. Goethe hielt ihn allerdings für einen Perser.

Klassiker wie Nəsimi, dessen großes Erleuchtungsgedicht »Məndə sığar iki cahan« (Faßt mich nicht) das Herzstück dieses Buches bildet, oder Məhsəti, Fizuli und viele andere bedeutende Dichter und Dichterrinnen sind in Deutschland bisher fast unbekannt. Übrigens sind die Frauen in der aserbajdschanischen Poesie viel stärker als in der europäischen vertreten.

Im vierten vorchristlichen Jahrhundert regierte in Südaserbajdschan (heute Iran) der Schah Atropat, der Norden war unter albanischer Herrschaft. Diese alten Albaner, die mit dem heutigen Albanien nichts zu tun haben, waren eine kaukasische Volksgruppe. Die dazu gehörenden 29 Städte und Dörfer hatten eine eigene Währung, ein eigenes Alphabet und eine eigenständige Literatur.

Im ersten Jahrhundert besiedelten türkische Volksgruppen (Hunnen, Hungiptschaken, Hasaren, Oghusen) das heutige Aserbajdschan. So beeinflussten die Turksprachen die anfangs nur mündliche Dichtung. Im 7. Jahrhundert schrieb der Albaner Movses Kagankatvatsi (oder Kalankatvatsi) ein Buch über die albanische Geschichte. Zur selben Zeit schrieb Dəvdək, der der Hofdichter des Schahs Cavanşir war, über dessen Tod ein 140-zeiliges

Eramızın əvvəllərində hun qıpçaqlarının, oğuzların, xəzərlərin və bir çox müxtəlif türk tayfalarının Azərbaycanada təmərküzləşməsi ilə türk dili ən güclü bir dila çevrilir. Bu proses getdikcə güclənir, nəticədə Azərbaycan ədəbiyyatı qədim (ümumi) türk ədəbiyyatının differensiasiyası nəticəsində formalaşır. Azərbaycan dilində yazılı ədəbiyyatın əsasını təşkil edən minlərlə nağıllar, əfsanələr, rəvayətlər, dastanlar, nəğmələr, bayatılar kimi zəngin şifahi ədəbiyyat janrları ortaya qoyulur. Hətta bu dil X–XI əsr »Kitabi-Dədə Qorqud« kimi monumental bir eposun yazılı abidəsinə sahiblik edir. Bu gün VII əsrə aid edilən bu epos Azərbaycan şifahi ədəbiyyatının ən qədim nümunəsi hesab edilir. »Kitab« ın iki nüsxəsi məlumdur. On iki boydan ibarət olan nüsxə Drezden şəhərində, 6 boydan ibarət olan nüsxə isə Vatikanada qorunur.

VII–IX əsrlərdə isə ərəblər bu ölkəyə gələrək islamı yaymışlar. Odur ki, X əsrdən başlayaraq İslamdan təməl götürən Sufi fəlsəfəsi Azərbaycanda ilk köklərini atır. XI–XII əsrlərdə Azərbaycan yazılı ədəbiyyatı əsasən fars, qismən də ərəb dilində yaranırdı. Bu da əsasən saray ədəbiyyatı adlanırdı. XIII əsrin əvvəllərindən Azərbaycan ağır moğol hücumlarına məruz qaldıqdan sonra farsdilli ədəbiyyat yerini türkdilli ədəbiyyata verir.

Vəzn, forma və janr baxımından türkdilli yazılı poeziyasına ərəb və fars şeirinin çox böyük təsiri olmuşdur. Ərəb şeirinin milli forması sayılan əruz vəzni, məsnəvi, qəsidə, rübai, qita və s. formalar ərəblərdən farslara, oradan isə Azərbaycana və bir çox Şərqi xalqlarının ədəbiyyatına keçmişdir.

X–XIV əsrlərdə sufilik fəlsəfəsi Azərbaycanda da inkişaf etməyə başlayır. XIV əsr Azərbaycan şairlərinin əksəriyyətinin yaradıcılığında sufilik və hurufilik fəlsəfi nəzəriyyəsinin bir çox mütərəqqi cəhətləri və ideyaları özünü göstərir.

Siyasi və hüquqi ideologiya olan Hürufilik təriqətinin əsasını məşhur şair və mütəfəkkir Fəzlullah Nəimi (1339–1396) qoymuşdur. Hürufilər ədalət, humanizm, xeyirxahlığı təbliğ edir, bir çox hallarda kamil insanı müqəddəsəldirərək Allah səviyyəsinə qaldırırdılar. Hürufilər kamil insanı haqqdan qopan bir parça nura bənzədirdilər. Sufizm dünyagörüşü eşqin mistik izahı, insanların ayaqlarını torpaqdan ayıraraq onları ilahi subs-

ges Gedicht, und das Epos »Kitabi-Dədə Qorqud«, das erste Zeugnis aserbaidchanischer mündlicher Dichtung, entstand. Es wurde vermutlich im 11. Jahrhundert aufgeschrieben. Es existieren davon noch zwei Handschriften. Eine davon liegt im Vatikan, die andere in der Sächsischen Landesbibliothek in Dresden.

Vom 7.–9. Jahrhundert islamisierten die Araber Aserbaidchan. Seit dem 10. Jahrhundert verbreitete sich dort auch die Sufi-Dichtung. Die Hofliteratur wurde im 11./12. Jahrhundert zumeist persisch oder arabisch geschrieben.

Im 13. Jahrhundert besetzten die Mongolen Aserbaidchan. Zugunsten des Türkischen verschwand seitdem das Arabische und Persische aus der Sprache. Doch in den poetischen Formen blieb dieser Einfluss erhalten.

Im 14. Jahrhundert, als Aserbaidchan vom Mongolenherrscher Tamerlan besetzt war, begründete Fazlullah Nəimi den Hurufismus, eine Variante des Sufismus, die sich von Aserbaidchan in den ganzen Orient verbreitete. Diese Lehre sieht im Menschen einen von Gott abgefallenen Lichtfunken. Doch der durch göttliche Liebe verwirklichte Mensch wird selbst zu Gott. Die Hurufis sprachen sich gegen die Dogmen der Religionen und für die Brüderlichkeit aller Menschen aus. Viele von ihnen wurden dafür verfolgt und hingerichtet.

Nachdem die mongolische Macht durch den Tod Timurs geschwächt war, gab es Anfang des 16. Jahrhunderts unter Schah İsmail Xətai die erste aserbaidchanische Regierung und Aserbaidchanisch wurde Amtssprache.

Wie Nizami im 12. Jahrhundert in persischer Sprache die Dichtung des Orients beeinflusst hatte, brachte Füzuli, der Aserbaidchanisch schrieb, im 16. Jahrhundert die Literatur zu einer neuen Blüte.

Im 18. Jahrhundert gab es eine Periode des literarischen Realismus. Ihre bekanntesten Vertreter sind Vaqif und Vidadi.

Mit dem 20. Jahrhundert kam die Moderne auch nach Aserbaidchan. Doch einige Dichter blieben den Traditionen treu und schrieben auch weiterhin Gaselen und Volkslieder.

tansiyalarla eyniləşdirmək meylləridir. Sufilər dinlər arasındakı fərqi götürməyə çalışaraq bütün yer üzünü insanların birliyi, bərabərliyi çağırır-gidirlər. Hürufilərin mübarizəsi ortodoks fanatik islamçıların, hakim feodal zümrələrin xoşuna gəlmir, onlar Fəzlullahı və onun ardınca gedən hürufiləri kafir, din düşməni elan edərək dar ağaclarından asır, öldürürlər.

XIV əsrin sonunda Azərbaycan Teymurləngin istilasına düşər olur. Lakin Teymurləngin vəfatından sonra XV əsrin əvvəllərində Azərbaycanda vəhid dövlət qurulur və dövlətin banisi Şah İsmail Xətai olur. Özü də şair olan Xətai Azərbaycan dilində çoxlu şeirlər, qəzəllər yazır, həm də bu dili hakim mövqə tutan dövlət dilinə çevirir.

Hələ XII əsrdə farsdilli Azərbaycan ədəbiyyatı Nizami dühası ilə bütün Yaxın Şərqi və Orta Asiyanın ədəbiyyatına təsir etsə də, türkdilli Azərbaycan poeziyası XVI əsrdə Füzuli qələminin mahir qüdrəti ilə öz möhtəşəm zirvəsinə ucaldı.

XVI əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatı yeni çiçəklənmə dövrünə qədəm qoydu. XVIII əsr isə yeni realizm dövrü hesab edilir. Vədai və Vaqif kimi şairlər məhz bu dövrün ədəbiyyat tarixinə düşürlər. Molla Pənah Vaqif yeni Azərbaycan poeziyasının banisi hesab olunur.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatına müasir, yeni şairlər bəxş etsə də, bir çox şairlər Azərbaycan milli poeziya ənənələrinə sadiq qalaraq qəzəl, qoşma, bayatı yazmaqda davam edirlər.

Almaniya və Azərbaycanın iki həssas şairinin birgə, intensiv işi bu antalogiyanın yaradılmasında xösbəxt bir təsadüfdür. Tərcümələrin orijinallığı Şərq poeziya formalarının növləri və qanunlarını mümkün olduğu qədər qoruyub saxlamışdır. Antalogiyada yer alan, yüzilliklərin yaddaşından toplanmış bu incilər qəzəllərdən, rübailərdən, xalq mahnılarından, bayatılardan və bir də müasir Azərbaycan ədəbiyyatından bir neçə kiçik nümunədir. Təqdim edilən şairlərin çoxu sufilər və hürufilər, Şərqin azad düşüncə və müqəddəslik arxasınca gedən düşüncə sahibləridir. Şairlik ifadəsi özü Şərqdə çox böyük bir məna daşmışdır. Almaniya «zavallı şair» kimi işlədilmiş ifadə, Şərqdə müqəddəs varlıq, peyğəmbər kimi qəbul edilmişdir.

Ein glücklicher Umstand für dieses Buch war die intensive aserbajdschisch-deutsche Zusammenarbeit zweier begeisterter Dichter, so dass diese Übertragung beinahe wortgetreu und zugleich den Formen der orientalischen Verskunst so nah wie möglich ist.

Diese Auswahl geht durch die Jahrhunderte. Sie enthält Gaselen, Ru-bais, Volkslieder und ein paar Gedichte der Moderne.

Wie gesagt, waren viele der vorgestellten Dichter Sufis. Im Orient ist die Dichtung ein wichtiger spiritueller Weg. Während in Deutschland der »arme Poet« bekannt ist, wird der Dichter im Orient eher als Seher und Prophet geachtet.

Die Sprache ist, wie auch in der hohen abendländischen Dichtung, immer absichtlich mehrdeutig.

Wie im frühen Minnesang ist die Anbetung der Liebsten ein Sinnbild für die Verherrlichung des Göttlichen.

So mögen dem Uneingeweihten viele dieser leidenschaftlichen, oft erotischen Gedichte als Liebesklagen an eine Frau oder einen Mann erscheinen, und so können sie natürlich auch gelesen werden — auf einer höheren Ebene aber vermitteln sie spirituelle Erfahrungen des Weisheitssuchers. So heißt »Wein« gewöhnlich mystische Extase, Gottesrausch. Die »Liebesnacht des Haars« kann die Geborgenheit im göttlichen Dunkel bedeuten. »Schatz«, »Rose«, »Liebste« stehen für Weisheit, Leben, Gott. Wenn Nəsimi von »Muschel und Perle« spricht, so sind gewiss Leib und Seele gemeint.

Das Hauptthema dieser mystischen Werke ist die menschliche Getrenntheit vom »Rosengarten«, dem paradiesischen Zustand der Einheit und die Sehnsucht und Suche danach.

»Weltpoesie allein ist Weltversöhnung« war das Lebensmotto Friedrich Rückerts, dem wir viele geniale Übertragungen orientalischer Dichtung verdanken. In diesem Sinne soll diese Auswahl eine Brücke zwischen bisher fremden Kulturen sein und den deutschen Lesern eine Ahnung davon geben, dass es im Osten noch viele unentdeckte Schatzhorte der Weisheit gibt.

Aşıqın və ya məşuqun dilindən söylənilən eşq acıları, həsrətli fəğanlar bəzən solğun, bəzən hərarətli, çox zaman isə incə erotizmlə verilmiş bənzətmələr elə beləcə də qəbul edilməlidir. Azərbaycan şeir dilində bənzətmələr çox zaman bir neçə mənə daşıyır. Məsələn, meyin bihüşedici ilahî qüvvəyə, gözəlin qara saçlarının qara gecələrə, aşıqın özünü şama, pərvanəyə, gözəlin qaşlarını kamana, kipriyini oxa bənzətməsi yalnız Şərq poeziyasına məxsusdur. »Ruhum«, »varlığım«, »hər şeyim« kimi ifadələr çox vaxt müqəddəslik, həyat və Tanrı anlayışlarında işlənmişdir. Nəsimi »dürr mənəm, inci mənəm« ifadəsi ilə canı və ruhu nəzərdə tutur.

»Dünya poeziyası özü ayrılıqda dünya barışıdır«. Bu sözlərin müəllifi, böyük alman şairi Fridrix Rükert əslində alman oxucusu adından zəngin Şərq ədəbiyyatına minnətdarlıq ifadə edir. Bu mənada bu kitab indiyə qədər naməlum mədəniyyətlər, ədəbiyyatlar arasında bir körpü ola bilər. Alman oxucu qoy bilsin ki, Şərqdə və qoca Şərqin qapısı sayılan qədim odlar diyarı Azərbaycanda hələ Qərb üçün naməlum qalan çoxlu müdrik inci və açılmış xəzinələr yatır.

Nuridə Atəşi
Jan Weinert

Anmerkungen zur Übertragung

Die Nachdichtungen versuchen innerhalb der Möglichkeiten der deutschen Sprache Gáselen wie Gaselen lesbar und Lieder wie Lieder singbar zu machen.

GASELEN

werden laut gesprochen oder gesungen. Sie sind kunstvoll gewobene Klangteppiche aus Langzeilen. In ihrer Bedeutung gleichen sie im Orient den Sonetten im Abendland. Aber sie sind ganz anders aufgebaut:

Die Endformel der ersten Langzeile (z. B. »faßt mich nicht«) wird am Ende der zweiten Zeile wiederholt (»faßt mich nicht«). Diese beiden Zeilen nennt man das »Königspaar«.

Darauf folgt eine ungereimte Zeile im selben Rhythmus, die das auf Wiederholung wartende Ohr aufhorchen lässt und durch eine neue Wendung überrascht.

Die vierte, sechste, achte usw. Zeile führt dann jeweils auf die Wiederholungsformel zu, die durch das Vorhergesagte immer eine neue Bedeutung erhält.

Die fünfte, siebte, neunte usw. Zeile ist stets reimlos mit beschriebener Wirkung.

In der letzten oder vorletzten Zeile flicht der Dichter seinen Namen ein. Das Gasel endet mit der Wiederholungsformel.

Und es gibt noch einen zusätzlichen Kunstgriff: Vor jeder Wiederholungsformel steht der sich durch das ganze Gasel ziehende, immer gleiche Binnenreim.

-----Reim a / Wiederholung

-----Reim a / Wiederholung

----- / -----

-----Reim a / Wiederholung

----- / -----

-----Reim a / Wiederholung

usw.

Möglich war, in der Nachdichtung Aussage, Atem, Silbenzahl, sich wiederholende Rhythmik und die Wiederholungsformel zu bewahren.

Nicht immer möglich war es, in der reimarmen deutschen Sprache zehn oder mehr passende gleiche Reime zu finden, was im Aserbajdschanischen leicht ist, wo man manchmal hundert gleiche Reime hat. So wurde, wo das nicht möglich war, anstattdessen mit Reimpaaren, verschobenen Binnenreimen, Aliterationen und Assonanzen gearbeitet, um den Wohlklang zu bewahren.

RUBAIS

sind Vierzeiler, die entweder so aufgebaut sind wie die ersten vier Zeilen eines Gasels oder mit dreimaligem Endreim:

-----a
-----a

-----a

BAYATIS

sind Volkslieder mit nur vier Zeilen. Meist hat die Zeile sieben Silben, und das Reimschema ist a b a.

GOSCHMA

nennt man ein Lied folgenden Aufbaus:

-----a
-----b
-----a (oder reimlos)
-----b

-----c
-----c
-----c
-----b

-----d
-----d
-----d
-----b

usw.

Dazu wird oft ein Instrument gespielt oder getanz. Das Goschma kommt aus der Tradition der Aschuken, der schamanischen Sänger, deren Aufgabe es war, den Kontakt mit der geistigen Welt zu halten, die Geschichte in mündlicher Überlieferung zu bewahren, und die mit Tänzen und Liedern arbeiteten.

Nourida Ateschi
Jan Weinert

Müəlliflər

Qətran Təbrizi (1012–1088)

XI əsr saray ədəbiyyatının ilk görkəmli nümayəndəsi Qətran Təbrizidir. O, 1012-ci ildə Təbriz yaxınlığındakı Sadiabad kəndində anadan olmuşdur. Şair gənc yaşlarında Gəncəyə gələrək, bir müddət Səddadilər sarayında yaşamışdır. Burada şair kimi məşhurlaşdıqdan sonra Təbrizə qayıtmış, ömrünün çoxunu Rəvvadilər sarayında keçirmiş və bu sarayda böyük nüfuz qazanmışdır. O, 1088-ci ildə Təbrizdə vəfat etmişdir. Qətran Təbrizinin fars dilində yazdığı qəsidə, qitə, rübəi və, s-dən ibarət lirik şeirlər «Divan»ı var. O, Azərbaycan ədəbiyyatında ilk divanın müəllifi hesab olunur. Qətran Təbrizinin şeirlərinin çoxu mədhiyələrdir. Bu şeirlərində böyük şair dövrünün hökmdarlarını, ayanlarını, sərkərdələri mədih edir, həyatın mənası barədə fəlsəfi mühakimələr söyləyir, təbiət təsvirləri verir, bəzi hallarda isə saraylardan narazılığını bildirir. 1042-ci ildə Təbrizdə baş vermış zəlzələ bütün şəhəri alt-üst edir. Bundan dərin kədər hissi keçirən şair Təbriz zəlzələsinə dair bir çox şeirlər yazır. Bundan başqa şairin «Ət-təfasir» («Lzahlar») adlı farsca izahlı lüğəti vardır.

Məhsəti Gəncəvi (1089 – ca. 1160)

Məhsəti Gəncəvinin həyatı haqqında məlumat çox azdır. Son tədqiqatlar Məhsəti Gəncəvinin XI-ci əsrin axırlarında, təxminən 1089-cu ildə Gəncədə doğulduğunu, mükəmməl təhsil aldığı, Şərq ədəbiyyatı və musiqisinə yaxından bələd olduğunu göstərir. Məhsəti Sultan Səncər (Səlcuq sultanı) tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Qadınların qadralı gəzdirdiyi bir zamanda onun üzü açıq gəzdirdiyi söylənir. Məhsəti Gəncəvi Azərbaycan ədəbiyyatında azad qadın sevgisini, qadın duyğularını cəsarətlə və çılpaq tərənnüm edə bilən ilk cəsur qadın şairəsi hesab edilir. Bəzi mənbələr onun dindarlar və fanatiklər tərəfindən təqib olunduğunu və şəhərdən qovulduğunu bildirirlər.

Xaqani Şirvani (1121/22–1190)

Xaqani Şirvani Azərbaycanın Şamaxı şəhərində anadan olmuşdur. Saray şairi olan Xaqani saraydakı çəkişmələrə tab gətirməyərək saraydan qaçmağa cəhd göstərdiyi zaman tutularaq həbsxanaya salınmışdır. 7 ay həbsxanada qaldıqdan sonra Şamaxını həmişəlik tərk edərək Təbrizə köçmüş və ömrünün sonuna qədər burada yaşayıb yaratmışdır.

Die Autoren

Qətran Təbrizi [Qətran Tebrisi]

Qətran Təbrizi war der erste bedeutende Hofdichter. Er wurde 1012 in der Nähe von Tebriz (heute Iran), in dem Dorf Sadiabad geboren. In seiner Jugend ging er nach Gəncə und lebte am dortigen Səddadiler-Hof. Als er als Dichter bekannt geworden war, ging er nach Tebriz zurück, wo er ebenfalls bei Hof lebte und sehr berühmt war. 1088 starb er in Tebriz. Er hinterlies einen Diwan auf persisch («دیوان») und gilt als erste Diwan-Dichter Aserbaidschans. Er schrieb Ruhmesgedichte für Fürsten, sowie Gedichte der Lebensweisheit, Liebe und Natur. Und verfasste ein persisches Wörterbuch («Ət-təfasir»). Zuweilen kritisierte er auch das Hofleben. 1042 wurde Tebriz durch ein Erdbeben zerstört. In seine Trauer darüber schrieb er viele Klagegedichte

Məhsəti Gəncəvi [Mehseti Gencevi]

Über das Leben der aserbaidschanischen Dichterin Məhsəti Gəncəvi wissen wir nur sehr wenig. Sie wurde 1089 in der Stadt Gəncə geboren. Eine sehr umfassende Ausbildung vermittelte ihr eine gründliche Kenntnis der orientalischen Musik und Literatur. Sie wurde am Hof des Sultan Səncər der Seldschuken-Dynastie hochgeschätzt. In einer Zeit, als die Frauen Schleier tragen mussten, lief sie mit unbedecktem Gesicht umher. In der aserbaidschanischen Dichtung, und nicht nur dort, nimmt sie als Frau, die sehr mutig über Liebe und weibliche Gefühle schreibt, eine einmalige Stellung ein. Vor allem ihre erotischen Gedichte sind ihrer Zeit weit voraus. Man sagt, sie sei von den Fanatikern als Ungläubige veremt und aus dem Lande verbannt worden.

Xaqani Şirvani [Chagani Schirvani]

Xaqani wurde im Norden Aserbaidschans in der Stadt Şamaxı geboren. Er wurde Dichter am Hof des örtlichen Fürsten, ertrug aber die Intrigen des Hoflebens nicht. Eine Flucht misslang, und er wurde für sieben Monate eingekerkert. Nach überstandener Haft verließ er zusammen mit seiner Familie das Land. Er zog nach Tebriz, wo er bis zu seinem Tode lebte und dichtete.

İlyas Yusif oğlu Nizami Gəncəvi 1141-ci ildə Azərbaycanın ən qədim mədəniyyət mərkəzi olan Gəncə şəhərində anadan olmuş və ömrünün sonuna qədər burada yaşayıb yaratmışdır. »Nizami« şairin təxəllüsü olub, nizam, qayda qanun mənasındadır. Gənc yaşlarında yazdığı lirik şeirləri ilə ədəbiyyata gəlmiş Nizami tezliklə geniş hörmət qazanır, hökmdarların diqqətini cəlb edir, saraylara dəvət olunur. Lakin o, bu dəvətlərin heç birini qəbul etmir. Nizami lirik şeirlərə yanaşı »Xəmsə«, beş böyük poema — »Sirlər xəzinəsi« (1170), »Xosrov və Şirin« (1180), »Leyli və Məcnun« (1188), »Yeddi gözəl« (1196) və »İskəndərnamə« (1203) əsərlərini yazaraq dünya şöhrəti qazanmışdır. Nizami Gəncəvi XII-ci əsrdə fars dilində yaratmış və Azərbaycan ədəbiyyatını zirvəyə qaldırmışdır.

Qövsü Təbrizi (13-cü əsr | 13. Jahrhundert)

Qövsü Təbrizi XII-ci əsrin sonu XIII-cü əsrin əvvəllərində yaşayıb yaratmış böyük Azərbaycan şairlərindən biri hesab edilir. Onun həyatı haqqında çox az və ziddiyyətli məlumatlar mövcuddur. Bəzi tədqiqatçılar onun bizə gəlmiş yetişən ədəbi irsinin üç insan-ata, oğul və nəvə tərəfindən yazıldığını güman edirlər. Onun ustad misralarında süfliliyin güclü təsiri vardır.

Fəzlullah Nəimi (1339–1393)

Mütəfəkkir şair Fəzlullah Nəimi sufi, hürufi (panteizm) təriqətinin banisidir. Təxminən 1386-cı ildən Bakı şəhərində hürufiliyin mərkəzinə açmışdır. O buradan hürufiliyin təbliğinə başlamış sonra isə bu məqsədlə bütün Şərqi dolaşmışdır. Topal Teymur hürufiliyin fəlsəfəsinə inanmaq cəhdlərinə cavab olaraq Topal Teymur və tərəfdarları onu həbs edərək edam etdirmişlər. Dahi Azərbaycan sufi şairi, fikirlərindən dönmədiyi üçün dərisi soyularaq edam edilmişdir. Onun şair Nəsiminin yetişməsində böyük təsiri olmuşdur.

Qazi Bühranəddin (1344–1398)

Görkəmli şair və dövlət xadimi Qazi Bühranəddin Oğuzların salur boyundandır. Əsl adı Əhməddir. Türkiyənin Qeysəriyyə şəhərində dünyaya gəlmiş, sonradan isə Sivasın naibi olmuşdur. Ağqoyunlu nəslindən Qara Yoluq Osman bəylə dəyişdə öldürülmüşdür. Qazi Bühranəddin türkcə qəzallardan və rübailərdən ibarət divanını, ərəb və fars dilində şeirlərini, habelə bir neçə elmi əsərin müəllifidir.

Der große aserbaidshanische Dichter Nizami Gəncəvi wurde in Gəncə geboren und lebte bis zu seinem Tode dort. Er hat die aserbaidshanische Literatur in persischer Sprache zu ihrem Gipfel geführt. »Nizami« ist ein Pseudonym und heißt »Gesetz«. Er war Autodidakt. Aufgrund seiner Meisterschaft sollte er Hofdichter werden, aber er nahm diese Einladung niemals an. Seine fünf großen Versepen: »Der Schatz der Geheimnisse« (Machzan ol-Asrār, مخزن زارسرائال), »Chosrou und Schirin« (Chosrou o Shirin, ووسرخ و شيرين), »Laili und Madschnun« (Layli o Majnun, و ليلي و مجنون), »Die sieben Bildnisse« oder »Die sieben Schönheiten« (Haft Peykar, هفت پیکر), »Das Alexander-Buch« (Eskandar-Nāma, همدان و اسکندر), die man zusammen »Chamse« (Fünfer) nennt, sind bleibende Schätze der Weltliteratur.

Qövsü Təbrizi [Gövsü Tebrisi]

Über Qövsü ist uns wenig und nur Widersprüchliches bekannt. So vermuten manche Gelehrten, sein von seinen Vorfahren bewahrtes Werk sei von drei Dichtern geschrieben: Vater, Sohn und Enkel. Die meisterhaften Verse sind gewiss von der Sufi-Dichtung beeinflusst.

Fazlullah Nəimi [Feslullah Naimi]

Der Philosoph und Dichter Nəimi gilt als der Begründer des Hurufismus, einer Variante des Sufismus. Ab ca. 1386 entstand unter seiner Führung in Bakı ein Zentrum des Hurufismus. Von dort aus verbreitete er seine Lehre in den ganzen Orient. Als er versuchte, auch den Herrscher Timur von seiner Philosophie zu überzeugen, wurde er verhaftet und hingerichtet. Seine Lehre verbreitete sich aber weit über seinen Tod hinaus und lebte in seinen Schülern, vor allem in İmadəddin Nəsimi, fort.

Qazi Bühranəddin [Gasi Bühranəddin]

Qazi Bühranəddin war ein bedeutende Dichter und Staatsmann ogusischer Abstammung. Sein richtiger Name war Ahmed. Er wurde 1344 in der türkischen Stadt Geyseriyye geboren. In seinen Mannesjahren war er Beamter in Sivas. Er wurde im Krieg gegen die Aggoyunlular getötet. Er schrieb einen Diwan, Gaselen und Rübais auf türkisch so wie arabische und persische Gedichte und einige wissenschaftliche Werke.

Şah Qasimi-Ənvar (1356–1433)

Qasimi-Ənvar dahi Nasiminin məşhur davamçısıdır. O, Təbriz şəhərində anadan olmuş, burada təhsil almış və gəncliyini burada keçirmişdir. Yaradıcılığının ilk illərindən panteizm sufi təriqətinə meyli etmiş və ömrünün sonuna qədər bu əqidəsinə sadıq qalmışdır. Bir çox Şorq ölkələrini gəzərək sufiləri təbliğ edən şair ömrünün sonunda Xorasana qayıdır. Xərcürd kəndinin təbiəti onu valeh edir. O, bu kənddə özünə ev tikdirir, ömrünün sonuna qədər burada yaşayır və bu kənddə də dəfn edilir. Onun məzarı üzərində türbə tikilir. Bu məqbərə elm və irfan addamlarının ziyarətgahına çevrilir. Qasimi-Ənvar azərbaycan və fars dillərində yazıb yaratmışdır.

İmadəddin Nəsimi (1369–1417)

Dahi Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsimi (seyid Əli) Şamaxı şəhərində anadan olmuş, Suriyanın Hələb şəhərində işgəncəli şəkillərdə edam olunmuşdur. Əsl adı Seyid Əlidir. Nəsimi əsası Fəzlullah Nəimi tərəfindən qoyulmuş hürrüfət təriqətinə mənsub idi və poeziyası vasitəsilə bu təriqəti yaymaq üçün Şorqin bir çox ölkələrini gəzmişdi. X-cu əsrdə Bağdadda dara çəkilmiş Həllac Mənsur Hüseyninin şəərəfinə ilk şeirlərini Hüseyni təxəllüsü ilə yazan Nəsimi əsərlərində vəhdət-i-vüqud (panteizm) fəlsəfəsinə təbliğ edir, «Ənalhaqq» («Mənəm Allah») düsturunu təkrar edirdi. Elə bu fikirlərinə görə də ortodoks hakim dini zümrə tərəfindən dərisi soyularaq qatılmağa məhkum edilmişdir. Əfsanəyə görə dərisi soyulduqdan sonra öz dərisini çiyinə ataraq Nəsimi Hələbin qala darvazasından çıxaraq yox olmuşdur.

Xəlili (15-ci əsr | 15. Jahrhundert)

Xəlili XV-ci əsrdə Nasiminin təsiri altında yazan hürufi şairlərdəndir. Azərbaycanda doğulmuş, mükəmməl mədrəsə təhsili almış, sonra isə Türkiyəyə köçmüşdür. Xəlilinin ən məşhur əsəri 1471–72-ci illərdə yazdığı «Fəraqnamə» əsəridir.

Şeyx İbrahim Gülşəni (1427–1533)

Şeyx İbrahim Gülşəni XV-ci əsrin tanınmış hürufi şairlərindəndir. Şair Azərbaycandan Bərdə şəhərində doğulmuş, gənc yaşlarından Təbrizə gəlmişdir. O, burada hürufi Dədə Rövşənin tələbəsi olmuşdur. Yüz ildən artıq yaşayan şair Misirdə vəfat etmişdir. Şair əsərlərini Azərbaycan, ərəb və fars dillərində yazmışdır.

Şah Qasimi-Ənvar [Schah Gasimi Envar]

Qasimi-Ənvar gilt als der bekannteste Schüler und Nachfolger von Nəimi. Er wurde 1356 in der iranischen Stadt Təbriz geboren und verbrachte dort auch seine Jugend. Wie seine Vorgänger bereiste er den gesamten Orient, um seine Lehre zu verbreiten. Nach den vielen Reisen fand er schließlich in dem Dorf Xərcürd (in Xorasān) eine neue Heimat. Die Natur des Landes begeisterte ihn und er baute ein Haus mit Garten, in dem er bis zu seinem Tod lebte. Auf seinem Grab errichteten seine Anhänger einen Tempel, der von vielen Anhängern des Sufismus besucht wurde.

İmadəddin Nəsimi [Imadeddin Nasimi]

Nəsimi wurde unter seinem richtigen Namen Seyid Əli in der aserbajdschanischen Stadt Şamaxı geboren. Als wichtigster Schüler von Nəimi bereiste Nəsimi den gesamten Orient, um die Lehre des Hurufismus zu verbreiten. In der aserbajdschanischen Sprache verfasste Nəsimi eine Gedichtsammlung (Diwan) in der alle zu seiner Zeit geläufigen Gedichtformen zu finden sind. Unter dem Pseudonym Hüseyni schrieb Nəsimi Gedichte über Mansur al-Halladj, einen Sufi-Dichter, der 922 in Bagdad für seinen Ausruf »Ich bin die (absolute) Wahrheit« (Ana l-haqq, أنا الحق) öffentlich zerstückelt worden war. Nəsimi wurde für seine als ketzerisch aufgefasste Dichtung »Ənalhaqq« (Ich bin Gott) in der syrischen Stadt Aleppo (Hələb) durch Häutung bei lebendigem Leibe hingerichtet. Der Sage nach soll er das Stadttor mit seiner Haut auf dem Rücken verlassen haben.

Xəlili [Chalili]

Auch Xəlili war von der Philosophie Nəsimis geprägt. In Aserbajdschan geboren, erhielt er eine Ausbildung als Geistlicher. Später wanderte er in die Türkei aus. Sein berühmtestes Werk »Fəraqnamə« entstand in den Jahren 1471/72.

Şeyx İbrahim Gülşəni [Scheych Ibrahim Gülscheni]

Şeyx İbrahim Gülşəni wurde 1427 in Bərdə geboren. Es zog ihn aber nach Təbriz, wo er sich als Schüler des Philosophen Dədə Rövşən mit dem Sufismus beschäftigte. Gülşəni erreichte das hohe Alter von 106 Jahren und starb 1533 in Ägypten. Er schrieb seine Werke in der aserbajdschanischen, der arabischen und der persischen Sprache.

Şah İsmayıl Xətai (1487–1524)

Şah İsmayıl Xətai Ərdəbildə anadan olmuşdur. XIII-cü əsrdə moңqollar Azərbaycanı işğal etdikdən sonra Şah İsmayıl Safəvilər dövlətini yaratmış və ilk hökmdarı olmuşdur. Şah İsmayıl »Xətai« təxəllüsü ilə şeirlər yazmış, dövrünün məşhur sufi şairi kimi tanınmışdır. Xətai elmin, mədəniyyətin inkişafına xidmət etmiş, ətrafında hər zaman şair və sənətkarlar olmuşdur.

Mohəmməd Füzuli (ca. 1490–1556)

Mohəmməd Süleyman oğlu Füzuli təxminən 1490-cü ildə Bağdad yaxınlığındakı Kərbəla qəsəbəsində anadan olmuşdur. Füzuli zamanasının qüdrətli hökmdarlarını sərt tənqid etmiş və feodal sisteminə qarşı çıxmışdır. Şair 1556-cı ildə vəba xəstəliyindən vəfat etmiş və Kərbəladə dəfn edilmişdir. Füzuli ərəb və fars dillərində yazmış olsa da o öz qələminin qüdrəti ilə azərbaycan dilini zərvəyə qaldırmışdır. Onun yazdığı »Leyli və Məcnun« poeması bu mövzuya müraciət etmiş Şərq şairlərinin eyniadlı əsərləri sırasında ən uğurlusu sayılır. Şərqin ilk operası məhz Füzulinin bu poeması əsasında yazılaraq səhnələşdirilmişdir.

Saib Təbrizi (1601–1676)

Füzuli ədəbi məktəbinin görkəmli davamçılarından biri də, Mohəmmədəli Saib Təbrizidir. Şərq şeirinin bütün formalarında yazan şairin əsərlərində sevgi, müdriklik və fanatik dindarlara qarşı bir ikrah da hiss edilməkdədir. Şair Azərbaycan türkcəsində və fars dilində yazıb yaratmışdır.

Molla Vəli Vidadi (1708–1809)

XVIII-ci əsr Azərbaycan şeirinin görkəmli nümayəndəsi Vidadi Azərbaycanın Qazax şəhərində anadan olmuşdur. Yaşca özündən cavan olan böyük müasiri və dostu Molla Pənah Vaqiflə bərabər Vidadinin şerimizin sadə xalq dilinə yaxınlaşmasında, realist boyalarla zənginləşməsində önəmli xidmətləri var. Aşuq şeri biçimlərindən məharətlə istifadə edən Vidadinin əruz vəznində də bir sıra qiymətli qəzəlləri, mükəmməlləri, müstəzad və müsəddəsləri, qoşmaları var. Vidadi yüz il yaşamışdır.

Molla Pənah Vaqif (1717–1797)

Vaqif Azərbaycan ədəbiyyatının ən böyük klassiklərindəndir. Şerimizin yeni mərhələsinə adıyla bağlıdır. Yaradıcılığında bədbin, qəmgin motivlər üstünlük təşkil edən mü-

Şah İsmayıl Xətai [Schah Ismayil Chetai]

Der iranische Schah Ismayil war Begründer der Safawiden-Dynastie und vereinte alle aserbaidshanischen Regionen, nachdem im 13. Jahrhundert die Mongolen die Struktur des Landes zerschlagen hatten. Sein großes Reich bestand 13 Jahre und Aserbaidshanisch wurde Amtssprache. Schah Ismayil dichtete unter dem Pseudonym »Chatai« (خاتای) »Der Fehlerhafte« mystisch-religiöse Gedichte in Persisch und Türkisch und war auch ein Förderer der Naturwissenschaften.

Mohəmməd Füzuli [Mohammed Fuzuli]

Füzuli wurde ca. 1490 in Kərbela in der Nähe von Bagdad geboren. Bekannt ist seine Kritik an den Mächtigen und dem System des Feudalismus. Er starb 1556 an der Pest und wurde in Kərbela beerdigt. Füzuli schrieb zwar auch in arabisch und persisch, aber speziell seine in der aserbaidshanischen Sprache verfassten Werke gelten als ein Höhepunkt der aserbaidshanischen Literatur. Viele orientalische Dichter haben die Geschichte von »Leilä und Madschnun« besungen, aber seine Version war die erfolgreichste. Sie wurde die erste Oper des Ostens.

Saib Təbrizi [Saib Tebrisi]

Saib schrieb in Füzulis Tradition. Er benutzte alle Formen der orientalischen Poesie. Seine Gedichte sprechen von Weisheit und Liebe und wenden sich gegen religiösen Fanatismus.

Molla Vəli Vidadi [Mulla Veli Vidadi]

Vidadi wurde in Şemkir geboren und gilt als bedeutendster Dichter Aserbaidshans im 18. Jahrhundert. Zusammen mit seinem etwas jüngeren Zeitgenossen Molla Pənah Vaqif hat er einen neuen poetischen Realismus geschaffen. Vidadi und Vaqif brachten neue Genres in die aserbaidshanische Literatur ein und thematisierten erstmals das Leben des »einfachen, kleinen Mannes«. Vidadi verfasste seine Gedichte in allen lyrischen Formen der aserbaidshanischen Dichtung. Sein Realismus hat im Gegensatz zu Vaqif eine ausgesprochen pessimistische Grundstimmung. Vidadi wurde über hundert Jahre alt.

Molla Pənah Vaqif [Mulla Penah Vagif]

Neben Vidadi gilt Vaqif innerhalb der aserbaidshanischen Literatur als Begründer des literarischen Realismus. Seine Gedichte, in denen er ein sehr realistisches Bild des Lebens und

siri və dostu Vidadidən fərqli olaraq, Vaqif poeziyasına daha çox nikbin ruh hakimdir. Qarabağ xanı İbrahim Cavanşirin vəziri olmuş Vaqif Şuşanı aları Qacar tərəfindən məhbəsə atılmış və ölməyə məhkum edilmişdir. Qacara sui-qəsd Vaqifi xilas etməmiş də, sonralar onun həyatı faciəli sonluqla bitmiş, oğluylla bərabər edam olunmuşdur. Ən böyük xidməti el dilini poeziyaya gətirməklə onu ədəbi yaradıcılıq dilinə yaxınlaşdırmasıdır.

Qasım Bəy Zakir (1784–1857)

Qasım Bəy Zakir 18-19-cu əsrlərdə yeni inkişaf mərhələsinə yüksəlmiş Azərbaycan realist ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindəndir. Hecə və ərüz vəznlərində ənənəvi şəkildə inco lirik şeirlər yazan Zakirin yaradıcılığında satirik boyalar daha önəmlidir. Kəskin həvələr yazan şair yaşadığı Şuşa şəhərindən Bakıya sürgün olunsada bu onun iradəsini qırmaıyb. Çar idarəsinin, bürokratik sistemin min əziyyətini çəkmiş, özü və ailəsi məşəqqətli ömür sürmüş Zakirin müxtəlif şeirlərində, məşhur münasirləri Mirzə Fətəli Axundov, İsmayıl bəy Qutqaşınılyaya yazdığı mənzum məktublarında zamanının bir çox problemləri kəskin şəkildə qaldırılır, şairin şahidi olduğu ədalətsizliklər tənqid atəşinə tutulur.

Heyran Xanım Dünbülü (1790–1860)

XIX əsr həm də Azərbaycan qadın ədəbiyyatının çiçəklənən dövrüdür. Heyran xanım Naxçıvan şəhərində anadan olmuşdur. Rusiya–İran müharibəsində (1826–28) məğlubiyyətə uğrayan şah qoşunları geri çəkildikən yollüstündəki yaşayış yerlərinin əhəlinə də İrana köçməyə məcbur etmişlər. Köçürülən ailələrin içərisində Heyran xanım və ailəsi də var idi. Gənc şairə vətənidən ayrı düşmüş və ömrünün sonuna qədər Tebrizdə yaşamışdır. Şairə fars dilində yüksək təhsil almışdır. Heyran xanımın əsərləri nikbin pafosu, təənnümünün səmimiyyəti, dilinin sadəliyi və aydınlığına görə seçilir.

Abbasquluğa Bakıxanov (1794–1847)

Abbasquluğa Bakıxanov 1794-cü il iyunun 21-də Bakı şəhəri yaxınlığında varlı bir ailədə anadan olmuşdur. Atası Mirzə Məhəmməd xan Bakı xanları nəslindən, anası Sofiya xanım isə müsəlmanlığı qəbul etmiş gürcü qızı idi. 1819-cu ildə Bakıxanov general Yermolovun dövləti ilə Tiflisə gələn Qafqaz Bəy Hərbi İdarəsində şərq dilləri tərcümanı vəzifəsinə qəbul olunmuş və 26 il bu vəzifədə çalışmışdır. Ömrünün sonlarında o, Yaxın Şərqi səyahətə çıxmışdır. 1847-ci ildə Abbasquluğa Bakıxanov Məkkədən Madinəyə gedərkən Vadiyi-Fatimə adlanan yerdə vəba xəstəliyinə tutulub vəfat etmiş və həmin yerdə dəfn olunmuşdur.

der Gefühle seiner Zeit malte, haben im Unterschied zu Vidadis allerdings einen eher optimistischen Grundton. Als Wesir von Karabach wurde er von Khan Ibrahim Cavanşirin in Gefangenschaft gesetzt, als dieser die Stadt Şuşa eroberte. Zwar wurde er aus seiner Haft befreit, doch 1797 wurde er zusammen mit seinem Sohn gehängt. Sein größter Verdienst war, dass er die Volkssprache in die Poesie einbrachte.

Qasım bəy Zakir [Gasim Bey Sakir]

Zakir war sicher einer der bedeutendsten Dichter seiner Epoche. Viele von Zakirs satirischen Gedichten prangerten die Korruption der zaristischen Bürokratie und die Grausamkeit der Gutsbesitzer an. Auch vor der Macht des Zaren machte er nicht halt. Sowohl der Dichter selbst als auch seine Familie wurden deswegen massiv unter Druck gesetzt und nach Bakı verbannt. Der Dichter ließ sich aber nicht mundtot machen, wie viele seiner Briefe, in denen er seinen Zeitgenossen von diesen Repressalien erzählte, bezeugen.

Heyran Xanım Dünbülü [Heyran Chanum Dünbülü]

Das 19. Jahrhundert war eine Blütezeit der aserbajdschanischen Frauendichtung. Heyran wurde in Naxçıvan geboren. Im Krieg zwischen Russland und Iran (1826–28), in dem der Iran unterlag, wurde Heyran und ihre Familie gezwungen, dorthin auszusiedeln. Später lebte sie dann im Gebiet von Tebriz und absolvierte ein persisches Hochschulstudium. Sie ist für ihre einfache, anrührende Dichtung berühmt.

Abbasquluğa Bakıxanov [Abbasquluğa Bakıxanov]

Abbasquluğa Bakıxanov wurde in Bakı in eine wohlhabende Familie geboren. Sein Vater stammte aus dem Khan-Geschlecht. Seine Mutter war eine zum Islam übergetretene Georgierin. 1819 wurde er nach Tiflis zum kaukasischen Militärarzt berufen, wo er 26 Jahre als Übersetzer für östliche Sprachen arbeitete. Zu seinem Lebensende pilgerte er nach Mekka. Zwischen Mekka und Medina starb er an der Pest.

Mirzə Şəfi Vazeh (1794–1852)

Mirzə Şəfi Vazeh Gəncə şəhərində anadan olub. O 1840-cı ildə Tiflis şəhərinə gələrək burada müəllim işləmişdir. 1844-cü ildə o burada »Divani-hikmət« şairlər məclisini yaratmışdır. Alman şairi Fridrix Bodenştetlə dostluq etmişdir. Bodenştet Mirzə Şəfinin şerlərini alman dilinə çevirərək müəllifə geniş şöhrət gətirmişdir. Mirzə Şəfinin şerləri məhz bu törcümlərdən və alman nəşrlərindən sonra Avropanın müxtəlif dillərinə çevrilmiş və Azərbaycan şairinin bu şöhrətindən şübhəkar Bodenştet, tezliklə onun şerlərini öz adına çıxararaq çap etdirməyə başlamışdır. Əsərlərini doğma azəri türkcəsində və fars dilində yazsa da, onun ədəbi irsi orijinalda deyil, ondan dərslər alan alman Fridrix Bodenştetin almancaya törcümlərində bəzə olunur. Əsərlərini Azərbaycan və farsca orijinallarının Bodenştet tərəfindən məhv edildiyi ehtimal olunur.

Seyid Əbülqasim Nəbati (1812–1874)

Seyid Əbülqasim Nəbati XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının parlaq simalarından biri hesab edilir. O, cənubi Azərbaycanın Qaradağ mahalının Uştibin kəndində anadan olmuş, bir müddət Əhər şəhərində, sonra Muğanda yaşamışdır. Səda xalq dilində Azərbaycan və fars dilində yazıb-yaradan şair qoca yaşlarında Uştibinə geri dönərək orada vəfat etmişdir.

Aşıq Ələsgər (1821–1926)

Aşıq Ələsgər Azərbaycan el şeirinin və aşıq poeziyasının son görkəmli nümayəndələrindən biridir. O, qədim Oğuz torpağı sayılan İndiki Ermənistanın Göyçə mahalının Ağkilsə kəndinə kəsib və böyük bir əkinçi ailəsində dünyaya gəlmişdir. 14–15 yaşlarından nəkəçiliyə başlamışdır. Sonra aşıq sənətini öyrənmiş və fitri istedadı ilə məşhur bir aşıq kimi şöhrət qazanmışdır. Aşıq Ələsgər təhsil almasa da, yazıb-oxumaq bilməsə də qeyri-adi fitri istedadla, dərindən hafizəyə malik idi. Aşıq Ələsgər doğma kəndi Ağkilsədə vəfat etmiş və orada da dəfn olunmuşdur.

Xurşidbanu Natəvan (1832–1897)

Xan qızı adıyla da tanınan Xurşidbanu Natəvan mədəniyyət tariximizə yalnız şairə kimi deyil, həm də inco ruhlu rəssam kimi, »Məclisi-üns« ədəbi məclisinin rəhbəri kimi daxil olub. Natəvanın həzin lirikasında sevimli oğlu Mir Abbasın vaxtsız ölümündən sonra kədərli, faciəvi motivlər daha da güclənmişdir. Azərbaycanın ədəbi aləmində böyük nüfuz sahibi olan Natəvan doğma şəhəri Şuşada səda xalqın qayğısına qalmasıyla, bir sıra xeyrixah işləriylə, o, sıradan şəhərə so çəkilməsi ilə də dərindən hörmət qazanmışdır.

Mirzə Şəfi Vazeh [Mirsa Şəfi Vazeh]

Mirzə Şəfi Vazeh wurde in Gəncə geboren. Er zog 1840 nach Tiflis wo er als Sprachlehrer arbeitete. 1844 gründete er dort die literarische Gesellschaft »Divani-hikmət«, die viele Aserbaidschaner, Russen und ausländische Intellektuelle besuchten. Auch der deutsche Dichter Friedrich von Bodenstedt lernte ihn dort kennen. Er übertrug seine Gedichte ins Deutsche, veröffentlichte 1851 »Die Lieder des Mirza-Schaffy« und machte sie damit in Europa bekannt. Später versuchte sich Bodenstedt als Urheber dieser Werke auszugeben. Er vernichtete Mirzas Originale in aserbajdschanischer und persischer Sprache.

Seyid Əbülqasim Nəbati [Seyid Ebulqasim Nebati]

Nəbati stammt aus dem Dorf Uştibin (heute Iran), aus einer Mulla-Familie. Er lebte lange in Əhər, später in Muğan. Zu seinem Lebensende kehrte er nach Uştibin zurück und starb dort. Er schrieb klassische und volksliedhafte Poesie in aserbajdschanischer und persischer Sprache.

Aşıq Ələsgər [Aschyk Elesker]

Aşıq Ələsgər war der letzte Vertreter der aserbajdschanischen Volkslyrik. Er wurde im alten oğuzischen Gebiet im Dorf Ağkilsə (heute Armenien) geboren. Aşıq Ələsgər stammt aus einer Familie von Ackerbauern. Mit 15 wurde er Diener in einer adeligen Familie. Dank seiner ungläublichen Begabung lernte er die Kunst der Aschyg-Dichtung und wurde damit schnell bekannt. Er konnte zwar nicht lesen und schreiben, hatte aber ein phänomenales Gedächtnis und sehr viel Talent. Aşıq Ələsgər starb in seinem Heimatort und wurde dort auch begraben.

Xurşidbanu Natəvan [Churschid Banu Natəvan]

Die Khantochter Xurşidbanu Natəvan war nicht nur Dichterin sondern auch Malerin. Bekannt wurde sie durch Porträts ihres Vaters. Früh verlor sie ihren Sohn Mir Abbas. Dadurch wurde ihre Lyrik tragisch und traurig. Sie lebte in Şuşa und sorgte dafür, dass in der Stadt eine Trinkwasserleitung gelegt wurde.

Seyid Əzim Şirvani (1835–1888)

XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli simalarından biri olan Seyid Əzim Şirvani qədim Şamaxı şəhərində doğulmuş, orada yaşayıb yaratmışdır. Mütərəqqi ideyalar, kəskin satirik əsərlər, həvələr, aşiqanə qəzəllər, həmçinin dini mövzuda mərsiyələr Seyid Əzim yaradıcılığının əsasını təşkil edir.

Ziba Xanım Ləli
Qəmərbəyim Şeyda (?–1938).
Fatma Xanım Kəminə (1841–1898)

XIX-cu əsrdə yaşamış 3 şairə bir-birini, qiymətli olsa, tanımış və şərləmişlər. Onlardan biri məşhur Qarabağ şairəsi Fatma Xanım Kəminə, biri Ziba Xanım Ləli Ərdəbili, biri də Qəmərbəyim Şeyda Qarabağidir. Bu üç şairəninin müsairə şəklində, bir-birinə cavab olaraq yazılmış «Ağam canı» rədifli 3 qəzəli vardır.

Hüseyn Cavid (1882–1941)

Azərbaycan ədəbiyyatında ilk mənzum pyeslərin müəllifi, böyük dramaturq, şair Hüseyn Cavid Naxçıvanda doğulmuş, Türkiyədə təhsil almışdır. 1937-ci ildə repressiyaların qurbanı olmuş, Sibirə sürgün edilərək orada vəfat etmişdir. Tarixi mövzularda da yazan şairin ən məşhur cümləsi: «Kəssə hər kimsə ki, qan izini qurtaran dahi odur yer üzünü» tarixə Cavid baxışının yığcam ifadəsidir.

Əliəğa Vahid (1895–1965)

Əliəğa Vahid Bakıda doğulmuşdur. Onu Azərbaycan qəzəl janrının son parlaq nümayəndəsi hesab edirlər. Şair sovet dövründə də aşiqanə qəzəllərinin ədəbi mövzularına sadiq qalmışdır. Vahidin qəzəlləri Azərbaycan muğam sənətində də mühüm yer tutur. Çağdaş xanəndələr Füzulidən sonra ən çox Vahidin qəzəllərinə müraciət edirlər. Vahid Azərbaycanda Bakiyə məxsus andeğrənd poeziyası olan meyxananın ən tanınmış ustası sayılır.

Cəfər Cabbarlı (1899–1934)

Bakının Xızı kəndində doğulmuşdur. Azərbaycan müasir ədəbiyyatının ən qüdrətli dramaturqlarından olan Cəfər Cabbarlı şair kimi də tanınır. Sosialist realizm üslubunun ən parlaq nümayəndəsidir. Cümhuriyyət dövründə milli vətənpərvərlik ruhunda bir çox şeirlər, «Ədlinin fəthi», «Aydın», «Oqtay Eloğlu» kimi pyeslər yazmışdır. Sovet dövründə yaratdığı «Od gəlini», «Sevil», «1905-ci ildə», «Almaz», «Yaşar», «Dönüş» kimi səhnə əsərləri Azərbaycan teatr tarixində yeni bir mərhələ təşkil edir.

Seyid Əzim Şirvani [Seyid Esim Schirvani]

Seyid Əzim Şirvani war ein sehr wichtiger Dichter im 19. Jahrhundert. Er wurde in der Stadt Şamaxı geboren und hat auch dort gelebt. Er entwickelte neue Ideen des Schreibens, verfasste scharfe Kritiken, satirische Gedichte, sowie Liebestexte und schrieb Gaselen.

Ziba Xanım Ləli [Siba Chanum Leli]
Qəmərbəyim Şeyda [Gemerbeyim Scheйда]
Fatma Xanım Kəminə [Fatma Chanum Kemine]

Die drei Dichterinnen Ziba Xanım Ləli, Qəmərbəyim Şeyda und Fatma Xanım Kəminə lebten im 19. Jahrhundert. Sie kannten sich zwar nicht persönlich, standen aber in einem regen Briefkontakt. Diese Korrespondenz wurde ausschließlich in Form von Gedichten – vor allem in Gaselen («Ich schwör es bei Gott») – geführt.

Hüseyn Cavid [Hüseyn Dschavid]

Hüseyn Cavid war der erste Dichter, der in der lyrischer Form Theaterstücke schrieb. In Naxçıvan geboren, studierte er in der Türkei und wurde 1937 als Opfer der stalinistischen Repressionen nach Sibirien verbannt. Aufgrund seiner Lyrik zählt Cavid zu den Klassikern. Er schrieb aber auch historische Texte. Bekannt ist sein Satz: »Wer das Blutvergießen verhindert, wird die Welt retten.«

Əliəğa Vahid [Eliaga Vahid]

Əliəğa Vahid wurde in Bakı geboren, und man sagt von ihm, er wäre der letzte »Zahn« der Gaselkunst. Auch während der Sowjetzeit hielt er treu zur Gaselform. Seine Gasels nehmen einen festen Platz in der traditionellen Musik Aserbaidschans ein. Nach Fısalı wird er am häufigsten gesungen. Er war auch ein Meister der Stehgreif-Dichtung.

Cəfər Cabbarlı [Dschefer Dschabbarlı]

Cəfər Cabbarlı wurde in Xızı geboren. Der bedeutende Dramaturg schrieb auch Lyrik. Neben satirischen Gedichten verfasste Cəfər vor allem in der Zeit der ersten demokratischen Republik Aserbaidschans (1918–20) patriotische Lyrik. Die von ihm geschriebenen Theaterstücke »Aydın«, »Almaz«, »Yaşar« und »Sevil« wurden in der neuen Epoche der aserbaidschanschen Theatergeschichte aufgeführt.

Mikayıl Müşviq (1908–1938)

Mikayıl Müşviq çağdaş Azərbaycan poeziyasının ilkin yaradıcılarından biri hesab edilir. O, 29 yaşında İkan Stalin repressiyalarının qurbanı olmuşdur. 1937-ci ildə saxta itihamlarla həbs edilən gənc şair 1938-ci ilin əvvəlində güllələnmişdir.

Mirvarid Dilbazi (1912–2002)

Gazaxda məşhur Dilbazilər ailəsində anadan olmuş Mirvarid Dilbazi Azərbaycanın görkəmli qadın şairələrindəndir. Ədəbiyyata 30-cu illərdə gəlmişdir. Mirvarid Dilbazi incə lirik şeirlərlə bərabər, çağdaş uşaq ədəbiyyatının yaradıcılarından biri kimi tanınır. Xalq şairi Dilbazinin poeziyası özünəməxsus incəliyi, saflığı ilə seçilir.

Nigar Rəfibəyli (1913–1981)

Nigar Rəfibəyli də XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli qadın şairələrindəndir. Nigar Rəfibəylinin yaradıcılığında zərif məhəbbət lirikası, analıq, vətən, təbiət mövzuları əsas yer tutur. Şairənin əruz vəznində qəzəlləri, heca vəznində və sərbəst vəznədə bir çox şeirləri, eləcə də poetik və nəsr tərcümələri var. Nigar Rəfibəyli şair Rəsul Rzanın ömür-gün yoldaşdır.

Nəbi Xəzri (1924–2007)

Nəbi Xəzri Bakı şəhəri yaxınlığında Xırdalan kəndində anadan olmuşdur. O, 1942–43-cü illərdə İkinci Dünya müharibəsində iştirak etmişdir. Şair 1945–47-ci illərdə Azərbaycan, Leningradda (Sankt Peterburq) və Moskvada ali təhsil almışdır. Bir çox ədəbiyyat və incəsənət müəssisələrində çalışmışdır. Lirik şeirləri, özünəməxsus yaradıcılığı ilə Azərbaycan ədəbiyyatında öz yolunu açan şairin sözlərinə çoxlu mahnılar bəstələnmişdir.

Bəxtiyar Vahabzadə (*1925)

Bəxtiyar Vahabzadə Mahmud oğlu Şəkiddə fəhlə ailəsində doğulmuş, 1934-cü ildə ailəsi ilə bərabər Bakıya köçmüşdür. Bakıda ali təhsil alan şair bədii yaradıcılığa ikinci cəhən müharibəsi illərində başlamışdır. O, hələ 60-cı illərdən başlayan milli azadlıq hərəkatının öncüllərindən biri olmuşdur. 1959-cu ildə yazdığı »Gülüstan« poeziyası ilə iki yeri parçalanmış Azərbaycanın tarixi faciəsini dilə gətirmiş, rus və fars imperiasının pəncəsi altında inləyən Azərbaycan xalqının azadlıq və istiqlal uğrundağı ədalətli mübarizəsinə qoşulmuşdur. Bu poemaya görə 1962-ci ildə şair »Millətçi« damğası ilə Universitetdən çıxarılmış, yalnız 2 ildən sonra yerinə qaytarılmışdır. Sovet rejimində milli varlığını tapdanan, hər cür məhrumiyətlərə məruz qalan millətin dərdlərini

Mikayıl Müşviq [Mikayil Müschvig]

Mikayıl Müşviq ist einer der ersten Modernen in der aserbaidtschischen Dichtung. Er war erst 29 Jahre alt, als er aufgrund von Verleumdungen 1937 inhaftiert und Anfang 1938 erschossen wurde.

Mirvarid Dilbazi [Mirvarid Dilbazi]

Mirvarid Dilbazi betrat die literarische Bühne Aserbaidschans in den dreißiger Jahren des 20. Jahrhunderts. Ihre Lyrik wurde gerühmt. Außerdem gilt sie als Begründerin der aserbaidtschischen Kinderliteratur.

Nigar Rəfibəyli [Nigar Refibeyli]

Auch sie war eine der wichtigen Dichterinnen des 20. Jahrhundert in Aserbaidschan. In zarter Lyrik beschrieb sie die Mutterschaft und die Landschaften ihrer Heimat. Dazu benutzte sie alle möglichen Gedichtformen. Neben ihrer eigenen Dichtung übersetzte sie aus dem Persischen. Sie war die Ehefrau des Dichters Rəsul Rza.

Nəbi Xəzri [Nebi Chasri]

Nəbi Xəzri wurde in Baku geboren. Er nahm 1942/43 am Zweiten Weltkrieg teil. 1945–47 studierte er in Aserbaidschan, Petersburg und Moskau Literatur. Er arbeitete in verschiedenen Kulturämtern in Baku. Für seine Lyrik ist er in Aserbaidschan sehr bekannt. Viele seiner Gedichte wurden vertont.

Bəxtiyar Vahabzadə [Bachtiyar Vahabsadeh]

Bəxtiyar Vahabzadə stammt aus einer Arbeiterfamilie in der Altstadt von Şəki. 1934 zog er mit seiner Familie nach Baku. Er studierte dort Philologie. Im Zweiten Weltkrieg begann sein dichterisches Schaffen. Er wurde ein Führer der Nationalbewegung der 60-er Jahre. Für sein Poem »Gülüstan«, das die Teilung von Nord- und Südaserbaidtschan (Iran) thematisierte, wurde er von der Universität verwiesen. Nach zwei Jahren wurde er rehabilitiert. Doch heimlich schrieb er weiterhin gegen das Sowjetregime und für die Unabhängigkeit des aserbaidtschischen Volkes. Nach dem Zerfall der Sowjetunion veröffentlichte er seine bis dahin verbotenen Schriften unter dem Titel »Səndiqdan səslər« (Die Stimme aus der Truhe).

rəmzlər və müxtəlif ədəbi üsullarla ifadə etmiş, iri həcmli poemaları və pyeslərində hadisələri ya tarixə, ya da başqa ölkələrə keçirərək öz millətinin dərdlərini dilə gətirmişdir. Birbaşa Sovet diktaturasını ifşa edən əsərlərini isə şair, Sovetlər İttifaqı dağılandıqdan sonra »Sandıqdan səslər« başlığı altında nəşr etdirmişdir.

Mədinə Gülgün (1926–1992)

Mədinə Gülgün fəhlə ailəsində anadan olmuşdur. O, 1938-ci ildə ailəliklə Cənubi Azərbaycanca Ərdəbil şəhərinə köçmüşlər. Sonra Təbriz şəhərində yaşamış, gənc yaşlarından demokratik hərəkətə qoşulmuşdur. Mədinə Gülgün 1945–46-cı illər Azərbaycan Milli Ayadlıq Hərəkatının fəal iştirakçısı və öz mübariz şeirləri ilə ömrü boyu həmin inqilabın qarçısı olmuşdur.

Qabil (1926–2007)

Qabil İmamverdiyev Bakıda anadan olub. O, Bakıda və Moskvada ali təhsil almışdır. Müxtəlif ədəbi-bədii qəzet və jurnallarda, Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsində əməkdaşlıq edib. »Gəl baharım« adlı ilk şeiri 1944-cü ildə »Ədəbiyyat və incəsənət« qəzetində çap olunub. İlk şeirlər kitabı »Səhər açılır« 1950-ci ildə nəşr edilib.

Əliəğa Kürçaylı (1928–1980)

Əliəğa Kürçaylı Azərbaycanın Salyan rayonunda anadan olmuşdur. 1960-cı illərdə ədəbiyyata gələn şair ictimai-siyasi məzmunlu poemalar, yüksək vətəndaşlıq mövqeyindən yaranan humanizm duyğuları ilə dolu zəngin, özünəməxsus poeziya inciləri yaratmışdır.

Əli Kərim (1931–1969)

Şair Azərbaycanın Göyçay rayonunda anadan olmuşdur. Azərbaycanda şəri gərək insan duyğularına yaxınlaşdıran şairdir. Yaradıcılığının əsas xüsusiyyəti psixologizmdir. Əli Kərim həm də poeziyada gerçəkliyə kontekst baxış gətirən bir şair kimi yaddaşlarda qalır.

Xəlil Rza Ulutürk (1932–1994)

Xəlil Rza Azərbaycanın Salyan rayonunda anadan olmuşdur. Azərbaycanda və Moskvada ali təhsil almışdır. Sovet dövrünün son illərində milli azadlıq hərəkatının ilhamverici qüvvəsi, tribunu sayılır. Sovet imperiyası əleyhinə alovlu şeirlər müəllifidir. O, bütün varlığı ilə rus şovini siyasətini, Dağlıq Qarabağ torpağına təcavüz edən erməni daşnaklarını ifşa edirdi.

Mədinə Gülgün [Medine Gülgün]

Mədinə Gülgün wurde in Baku in einer Arbeiterfamilie geboren und siedelte 1938 in den Iran (Erdebil). Sie nahm an der demokratischen Bewegung teil und arbeitete in Tabriz in cinem Theater. Als kämpferische Revolutionärin hat sie auch gedichtet.

Qabil [Gabil]

Qabil stammt aus einer Bakuer Eisenbahnerfamilie. Er studierte in Baku und in Moskau Literatur. Er arbeitete für verschiedene Zeitungen, auch für Radio und Fernsehen. Seine Gedichte besingen die Schönheit seines Heimatlandes.

Əliəğa Kürçaylı [Eliaga Kürtschayli]

Əliəğa Kürçaylı wurde an den Ufern der Kura im Dorf Kürçaylı geboren, daher sein Dichtername. Er studierte in Baku. Er schrieb moderne und volkstümliche Poesie. Er übertrug Sergej Esenin ins Aserbajdschanische und arbeitete an einer Nachdichtung von Dantes »Göttlicher Komödie«.

Əli Kərim [Eli Kerim]

Əli Kərim wurde in Göyçay geboren, studierte in Moskau Literatur und gilt aufgrund seines lakonischen Stils als moderner Dichter. Aber er schrieb auch viele volkstümliche Lieder, die noch heute gesungen werden.

Xəlil Rza Ulutürk [Chalil Rsa Ulutürk]

Xəlil Rza Ulutürk wurde in Aserbajdschan geboren und studierte in Baku und Moskau. In den letzten Jahren der Sowjetbesatzung war er ein inspirierender Kämpfer der nationalen Befreiungsbewegung. In feurigen Versen kritisierte er die Besatzungsmacht.

Məmməd Araz (1933–2004)

İbrahimov Məmməd İnfil oğlu — şair, tərçüməçi, publisist, Naxçıvanda anadan olmuşdur. Bakıda və Moskvada təhsil aldıqdan sonra şair, tərçüməçi və publisist olaraq yaradıcılıqla məşğul olmuşdur. «Ulduz» jurnalında, «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində çalışmış, ömrünün sonunadək «Azərbaycan təbiəti» jurnalının baş redaktoru olmuşdur. Xalq şairi Məmməd Araz XX-ci əsr Azərbaycan ədəbiyyatında vətən, vətəndaşlıq qayasının ən parlaq ifadəçisidir.

Fikrət Qoca (*1935)

Fikrət Qoca 1935-ci ildə Ağdaş rayonunun Kotanarx kəndində anadan olub. Azərbaycan Respublikasının xalq şairi, əməkdar incəsənət xadimidir. Moskvada Maksim Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutunu bitirmişdir. 1956-cı ildən mətbuatda çap olunur. Azərbaycan Radio və Televiziya Verilişləri Komitəsində, «Azərbaycan gəncləri» qəzetində, «Azərbaycan» jurnalında fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan Yazarlar Birliyində beynəlxalq əlaqələr üzrə məsul kətib olmuşdur. 1987-ci ildən «Qobustan» incəsənət toplusunun baş redaktorudur. 1998-ci ildən Azərbaycan Yazarlar Birliyinin katibidir.

Nurəngiz Gün (*1938)

Şairə Bakıda doğulmuşdur. Hər iki ata babası özündə milli ruh gəzdirmiş tarixi şəxsiyyətlər olmuşdur. Onlar ruslaşma prosesinə qarşı çıxdıqları üçün «qatı sovet düşməni» elan edilərək güllələnmişlər. Nurəngiz Gün çağdaş Azərbaycan qadın poeziyasının duyğulu qadın şairəsidir. Şeirləri Rusiyada, Türkiyədə və Yuqoslaviyada nəşr edilmişdir.

Çingiz Əlioğlu (*1944)

Çingiz Əlioğlu 1944-cü ildə Azərbaycanın Fizuli şəhərində anadan olmuşdur. Çingiz Əlioğlu müasir Azərbaycan ədəbiyyatının məşhur və istedadlı şairlərindən biri hesab edilir. Bir çox xarici ölkələrdə kitabları nəşr edilmişdir. Həm də tərçüməçiliklə məşğul olan şair bir çox rus şairləri ilə bərabər Anna Axmatovanı və Marina Svetayevanı ilk dəfə Azərbaycan dilinə tərçümə etmişdir. Əsərləri keçmiş SSRİ-nin və Avropanın bir neçə dillərinə tərçümə edilmişdir.

Sabir Rüstəmханlı (*1946)

Rüstəmханlı Sabir Xudu oğlu (Sabir Rüstəmханlı) – Azərbaycanın xalq şairi, ictimai-şeyxi xadim, 1946-cı ildə Yardımlının Hamarkənd kəndində anadan olub. İlk kitabı 1970-ci ildə nəşr edilmişdir. O vaxtdan bəri Azərbaycanda, Türkiyədə, Rusiyada, İsvetdə 20-dən artıq şer, nəsr,

Məmməd Araz [Memmed Araz]

Məmməd Araz wurde in Naxçıvan geboren. Nach dem Studium in Baku und Moskau wirkte er als Dichter, Übersetzer und Publizist. Seine Poesie ist volkstümlich und handelt von Heimatliebe, vom Kampf um Gerechtigkeit und von Weisheit.

Fikrət Qoca [Fikret Godscha]

Fikrət Qoca wurde in Ağdaş geboren und studierte in Baku und Moskau Literatur. Er unternahm Reisen nach Sibirien, Turkmenien, nach Kamtschatka, in den Altai und nach Kuba. Er arbeitete für Radio, Fernsehen und Zeitungen. Er ist der stellvertretende Generalsekretär des aserbajdschanischen Schriftstellerverbundes.

Nurəngiz Gün [Nurengis Gün]

Nurəngiz Gün wurde in Baku geboren. Sie gilt in der modernen aserbajdschanischen Poesie als gefühlsbetonte Dichterin. Ihre Gedichte wurden in Russland, in Jugoslawien und der Türkei veröffentlicht. Sie ist auch als Publizistin bekannt.

Çingiz Əlioğlu [Tschingis Elioglu]

Çingiz Əlioğlu, in Fizuli geboren, zählt zu den bekannten modernen Dichtern. Er wurde in der Sowjetunion und in Europa veröffentlicht. Er übersetzte russische Poesie ins Aserbajdschanische, besonders Marina Cvetaeva und Anna Achmatova.

Sabir Rüstəmханlı [Sabir Rüstemchanli]

Sabir Rüstəmchanli wurde 1946 in Hamarkend in der Nähe der Stadt Yardimli geboren. Sein erstes Buch veröffentlichte er 1970. Inzwischen sind über 20 Bücher (Lyrik, Prosa, Publizistik) in Aserbajdschan, in der Türkei, in Russland und in Schweden erschienen. Er hat die höchsten poetischen Auszeichnungen Aserbajdschans erhalten und ist im ganzen turksprachigen Raum, sowie auch in der ehemaligen Sowjetunion bekannt. Sein Werk »Ömür kitabı«

publisistika kitabları nəşr edilmişdir. Kitabları Azərbaycanın yüksək ədəbi ödəllərinə layiq görülmüş, onun adını bütün türk dünyasında və əski Sovetlər Birliyində tanıtdırılmışdır. »Ömür kitabı« adlı əsəri Azərbaycanda xalqın milli və yurdsevərlik duyğularının oyanmasında ciddi rol oynamış və 1988-ci il milli-azadlıq hərəkatının mənavi təməllərindən biri olmuşdur. 2005-ci ildə ölkə prezidentinin sərəncamı ilə »Azərbaycan Respublikasının Xalq Şairi« fəxri adına layiq görülmüşdür. Hazırda Milli Məclisin deputatdır. Dünya azərbaycanlıları Konqresinin Prezidentidir.

Kamal Abdulla (*1950)

Kamal Mehdi oğlu Abdulla Bakıda ziyalı ailəsində doğulub. Azərbaycanda və Moskvada ali təhsil almışdır. Hazırda Bakıda Azərbaycan Slayvan Universitetinin rektorudur. Çağdaş nəsrin istedadlı nümayəndəsi hesab olunan yazıcının şerləri də var. 1990-cı ildən Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun sədridir. Son romanları — »Yarımqıç əlyazma« və »Səhrəbazlar dərəsi« ədəbi mühitdə böyük rezonans doğurub, »Yarımqıç əlyazma« romanı fransız dilinə tərcümə edilərək Parisdə L'Harmattan nəşriyyatında çap edilib.

Vaqif Bəhmənlı (*1955)

Şair 1955-ci ildə Fizuli rayonunun Bəhmənlı kəndində anadan olmuşdur. Müasir Azərbaycan şeirində öz səmimiyyəti, xalq dilində yazması ilə fərqlənir. Publisistika ilə də məşğul olan şairin poeziyası publisistikasından kəskin surətdə fərqlənir. İndiyə qədər 20-yə yaxın şeir, publisistika, hekayə və tərcümələrdən ibarət kitabları nəşr edilmişdir. Bir çox ədəbi mükafatlarla təltif edilmişdir.

Nuridə Ataş (Nourida Ateschi) (*1965)

1965-ci ildə Azərbaycanın Oğuz rayonunda doğulan Nuridə Ataş ilk şeirlərini 9 yaşından hələ Qafqaz dağlarında yazmışdır. 1982-ci ilə ilk şeiri yayınlanarkən gənc müsəlman qızın şeirlərindəki cəsarət, duyğularını çılpaq ifadə etməsi partiya-sovet dövrünün bəlli dairələrində qəbul edilməmiş və o, 10 il şeirlərini yayınlaya bilməmişdir. Şeirlərini »Ataş« təxəllüsü ilə yazmış. 1993-cü ildə Azərbaycanın məşhur bəstəkarı Faiq Sücəddinin onun »Neylorsan« sözlərində bəstələdiyi mahnı dillər əzbəri olmuşdur. 1995-ci ildən Almaniyaya köçən şairənin yaradıcılığına Avropa müasir şeiri, xüsusi ilə feminist qadınlar hərəkatı güclü təsir etmişdir. Bir çoxları onu müasir Azərbaycan ədəbiyyatına feminizm, incə erotizm, qadın həssaslığı gətirdiyini söyləsələr də, bəziləri onun şeirlərinin Azərbaycanın milli adət-ənənələrinə zidd olduğunu yazırlar. O, alman ədəbiyyatına Qafqaz ehtirasını, çilgünlüyü, Şərq klassik poeziyasının özünəməxsus çalarlarını və özünün məsum, səmimi, çılpaq düşüncələrini götürmüşdür. Əsərlərini Azərbaycan, türk və alman dillərində yazır. İndiyə qədər 13 kitabı nəşr olunmuşdur. Şairə şeir, publisistika, nəsr ilə yanaşı, tərcümə və tədqiqatla da məşğuldür.

(Buch des Lebens) spielte eine große Rolle bei der Erweckung des aserbajdschischen Nationalgefühls und wurde ein Fundament für die seit 1988 aufstrebende Befreiungsbewegung. 2005 wurde er vom Präsidenten zum Nationaldichter ernannt. Heute ist er Parlamentsabgeordneter und Präsident des weltweit vertretenen aserbajdschischen Kongresses.

Kamal Abdulla [Kamal Abdulla]

Kamal Abdulla wurde in Baku geboren, studierte dort und promovierte in Moskau. Er ist der Rektor der slawistischen Universität in Baku. Seit 1990 ist er der Vorsitzende der aserbajdschischen Kulturstiftung. Sein 1984 veröffentlichter Roman »Yarımqıç əlyazma« (Das unbendete Manuskript), der in Aserbajdschan große Resonanz hatte, wurde auch ins Französische übersetzt und ist bei L'Harmattan in Paris erschienen. Er zählt zu den modernen Dichtern.

Vaqif Bəhmənlı [Vagif Behmenli]

Vagif Behmenli wurde 1955 im Dorf Behmenli in der Nähe der Stadt Fizuli geboren. Er hebt sich durch seine Volkssprache, die von Einfachheit und Innigkeit geprägt ist, von der Moderne ab. Bisher hat er 20 Bücher (Gedichte, Prosa, Publizistik und Übersetzungen) veröffentlicht. Er bekam verschiedene literarische Auszeichnungen.

Nuridə Ataş (Nourida Ateschi)

Nuridə Ataş (Gadirova) wurde im Jahre 1965 in Nord-Aserbajdschan geboren, wo sie ihre Kindheit in den Bergen auf Pferderücken verlebte. Mit 9 Jahren begann sie, Gedichte zu schreiben. Ihr erstes Gedicht wurde 1982 veröffentlicht und beschreibt offene persönliche Bekennnisse, die in Aserbajdschan ungewohnt waren und die nicht überall auf Zustimmung stießen. Die Türen des Literarischen Forums schlossen sich dann zehn Jahre für sie. Fortan schrieb sie unter dem Pseudonym »Ateshi« (die Feurige), weil sie selbst von der Familie und dem Ehemann im Schreiben unterdrückt wurde. 1993 wurden Gedichte von ihr durch den bekannten Komponisten Faiq Sücəddin vertont. Das Lied »Was würdest Du mit mir tun?« wurde über Nacht bekannt und Hit des Jahres. 1995 siedelt Nuridə nach Berlin über, wo sie ihr kaukasisches Temperament, klassische orientalische Literatur und eine naiv-ursprüngliche Anschauung in die deutsche Dichtung einbrachte. Viele achten sie dafür, dass sie Feminismus, Erotik, weibliche Leidenschaft in die moderne aserbajdschische Literatur eingebracht hat, manche fühlen sich dadurch provoziert und in ihre traditionellen Vorstellungen verletzt. Sie schreibt in türkischer, aserbajdschischer und deutscher Sprache. Bis jetzt hat sie 13 Bücher veröffentlicht. Neben Lyrik schreibt sie auch Publizistik, Texte zur Forschung und übersetzt.

Ein Projekt vom Gencevi Institut für aserbaidtschanische Kultur in Deutschland e. V. |
Projekt Almaniyada fəaliyyət göstərən Nizami Gəncəvi adına Mədəniyyət İnstitutu
tərəfindən həyata keçirildi.
Herausgegeben von | Nəşrə hazırladı : Nourida Ateschi | Nuridə Atəşi

Textgrundlagen | İstifadə edilmiş ədəbiyyat

Azərbaycan klassik ədəbiyyatı kitabxanası, 20 cild, 1–8-ci cildlər, Bakı: Elm, 1983–1988.
Min beş yüz ilin oğuz şeiri, Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999/2000.
XX əsr Azərbaycan yazıçıları. Ensiklopedik məlumat kitabı, Bakı: Nurlar, 2004.
Antalogiyalar, müntəxəbatlar, şeir topluları.

Redaktionelle Mitarbeit | Redaksiya heyəti

Tofiq Gouluzadəh (aus dem Persischen | Fars dilindən)
Faina Hanifayeva (aus dem Aserbaidtschanischen | Azərbaycan dilindən)
Könül Qurbanova (aus dem Aserbaidtschanischen | Azərbaycan dilindən)
Michael Stepien
Ayan Ateschi

Erste Auflage Berlin 2008.

© 2008 MSB Matthes & Seitz Berlin Verlagsgesellschaft mbH
Göhrener Straße 7, 10437 Berlin.
info@matthes-seitz-berlin.de.
www.matthes-seitz-berlin.de.
Alle Rechte vorbehalten.

Satz: Torsten Metelka, Berlin.
Druck und Bindung: CPI Moravia Books, Pohorelice.

ISBN 978-3-88221-733-9

A-31380

Dein Gesicht ist die Flamme,
der Falter bin ich, getrennt.
Tag und Nacht brenn ich,
Licht meines Feuers ...

ISBN 978-3-88221-733-9